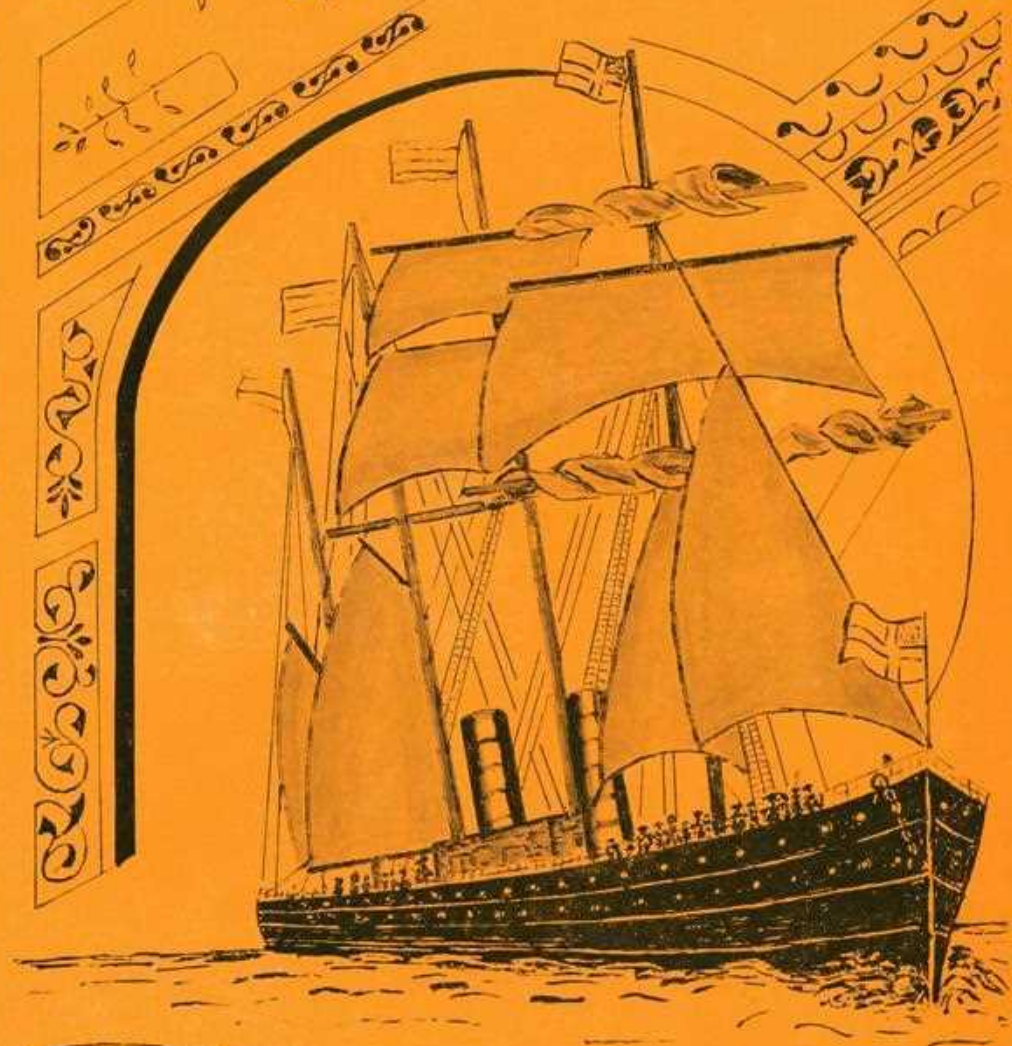


Hakarps utvandrare till Amerika

av

RAGNAR KARLSMO



utvandrare till Amerika

Hakarps utvandrare till Amerika

av

RAGNAR KARLSMO

Utgiven av Hakarps Hembygdsförening
och tryckt i 200 exemplar hos Rydheims Tryckeri, Huskvarna
1977.

Denna bok är sammanställd av särtryck från artikelserien
 UTVANDRARE TILL AMERIKA
 i Hakarps Krönika, årgångarna 1972, -73, -74, -75, -76.

INNEHÅLL

Årgång 1972	Del I	
Inledning		sid. 3
Ett amerikabrev, <i>av C G Yongquist</i>		sid. 10
Utvandrareförteckning		sid. 16
Årgång 1973	Del II	
Den förste		sid. 27
1850-talets utvandring — pionjärtiden		sid. 30
1860-talet, missväxt i Småland, gratis jord i Amerika		sid. 33
1870-talet — måttlig utvandring		sid. 43
En pettersbergsmålare i Amerika, <i>av Elam Linder</i>		sid. 51
Ett par emigrantöden från Södra Glasberga, <i>av Doris Johansson</i>		sid. 54
Årgång 1974	Del III	
1880-talet — industriarbetarna dominerar utvandringen		sid. 59
1890-talet — rekord för Hakarps del		sid. 66
Vart reste utvandrarerna? (1869—93)		sid. 75
Årgång 1975	Del IV	
1900-talets första årtionde. Förlängd värnplikt och oro på arbetsmarknaden		sid. 79
1910-talet. Början till slutet för den svenska mass- emigrationen		sid. 92
Årgång 1976	Del V	
1920-talet		sid. 97
Slutord		sid. 118

Omslagsbilden är utförd av Eskil Lago med en emigrationsbroschyr
 som förebild.

Utvandrare till Amerika.

Del I

Inledning

Vilhelm Mobergs mästerliga skildring av Karl Oskars och Kristinas utflyttning till Amerika och deras öden i Minnesota har väl bidragit till att vi lite till mans har börjat intressera oss för "den stora utvandringen till Amerika". Flera hembygdsföreningar har lagt ned mycket arbete på att kartlägga utvandringen just på sin ort. Emigrationsinstitutet i Växjö har utfört ett imponerande arbete för att rädda och bevara minnen, fotografier, brev och andra dokument, både här hemma i Sverige och ute i Amerikas svenskbygder.

Hakarps Hembygdsförening har gjort en utredning om vilka hakarpsbor som under åren 1848 — 1925 utflyttat till Nordamerika. Vår avsikt är att i denna årgång av Hakarps Krönika presentera namnen på dem som emigrerat, för att i nästa årgång återkomma till ämnet och kanske kunna berätta något om en del av utvandrarerna och vilka öden som mötte dem i den främmande världsdelen. Hur vi skall lyckas med detta arbete beror i stor utsträckning på Krönikans läsare. Redaktionskommittén väntar sig nämligen att de som känner till hakarpsemigranternas öden låter höra av sig och delar med sig av sina kunskaper. Kanske finns det i Hakarp många gamla amerikabrev och fotografier som kan hjälpa till att göra berättelsen om emigranterna mera levande och läsvärd.

Från Hakarps församling (och därmed avses i detta sammanhang dess nuvarande gränser) har mer än 400 personer utvandrat till "det stora landet i väster". Statistiskt innebär detta att Hakarp, i stort sett följer genomsnittet för Jönköpings län, d.v.s. cirka 3 till 10 utvandrare årligen per 1000 innevånare.

Vad var det då som orsakade denna stora folkvandring västerut? Till en världsdelen, som åtminstone för de tidigaste utvandrarerna, måste ha varit nästan okänd. Flera forskare har kommit fram till ganska samstämmiga slutsatser angående emigrationsorsakerna. Man kan väl utgå från att Hakarps utvandrare hade ungefär samma motiv som utvandrare från andra delar av vårt land.



*Det var de grå stugornas folk som utvandrade.
(Marielund under Lexarp)*

Den utbredda fattigdomen i 1800-talets Sverige var naturligtvis en av anledningarna till att så många utvandrade. Denna fattigdom berodde på den stora befolkningsökningen som Sverige, för övrigt, hade gemensamt med hela Europa. Biskop Tegnér sammanfattade orsakerna till befolkningsökningen med det sedermera välbekanta uttrycket "freden, vaccinet och potätera". Den efterlängtnade freden sparade ju många ynglingars liv. Vaccinet, som nu hade börjat användas mot smittkoppor, gjorde att dödsoffren i denna sjukdom minskade i antal, och de rent allmänna framstegen beträffande hygien och medicin verkade i samma goda riktning. Med uttrycket "potätera" avsåg nog den gode biskopen inte bara potatisen, utan även alla andra framsteg som gjorde att livsmedelsproduktionen ökade och barnadödligheten minskade. Denna minskade dödlighet som freden, vaccinet och potatisen orsakade, gjorde att Sverige råkade ut för en befolkningsexplosion, som det gamla bondesamhället inte kunde bemästra.

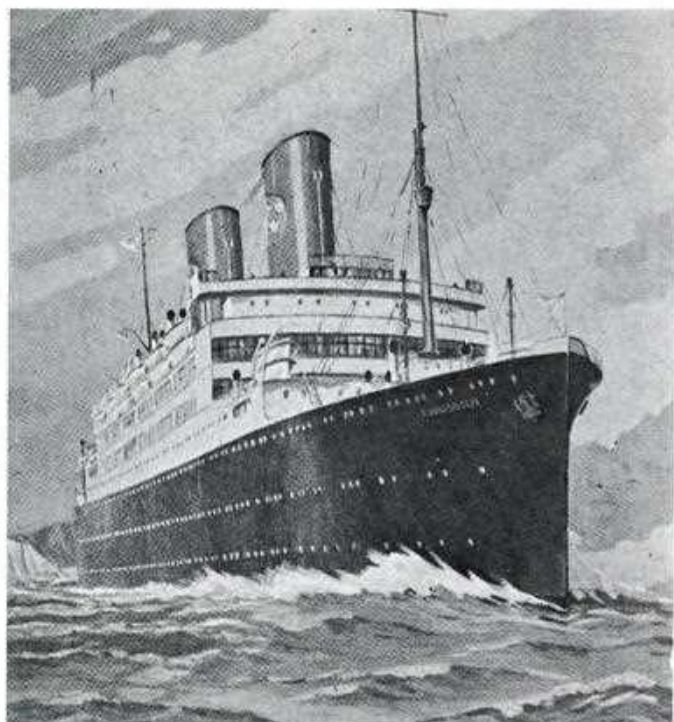
De självägande bönderna försökte vid arvskifte om möjligt behålla sina gårdar odelade. Gården gick i regel i arv till äldste sonen. De övriga barnen sökte sig oftast till det redan förut överrepresenterade jordbruksproletariatet, som därigenom blev så stort att sysselsättningsvårigheter uppstod. Allt eftersom kategorierna drängar, pigor, torpare, backstugusittare och dagsverkskarlar ökade i antal, minskade deras möjligheter att få skälig lön för sitt arbete. Vissa grupper förde en hård kamp för tillvaron i svält, armod och umbäranden. Hungern och nöden drev hos många av de fattiga fram det livsavgörande beslutet: *ett utvandra till Amerika!*

Andra orsaker till utvandringen har med rätta framhållits. Prästerskapets ovilja att acceptera vissa frikyrkliga grupper resulterade ibland i emigration till Amerika, där dessa grupper väntade sig och också erhöll större tolerans från de styrandes sida. I Hakarp har man inte kunnat finna belägg för att någon utflyttat på grund av religiösa motsättningar. Dock har prästen någon gång i husförhörslängden gjort anteckningen: "Har mottagit omdöp", vilket kan innebära att vederbörande emigrant varit baptist.

Möjligheten att i Amerika få ett stycke jord gratis, eller på förmånliga villkor, lockade naturligtvis många som inte såg någon möjlighet att i hemlandet skaffa sig eget jordbruk. Någon har sagt, att de områden i Amerika, som har odlats upp av svenska nybyggare, uppgår till större yta än hela den sammanlagda odlade arealen i Sverige.

Naturligtvis utflyttade många av rent personliga, ibland mindre hedrande, skäl. Från vår egen socken finns exempel på såväl hemmasöner som drängar vilka utvandrat för att undandra sig ett väntat, men inte välkommet faderskapsansvar, med åtföljande kostnader. En olycklig torpardotter födde sitt "oäkta" barn hos den herrskapsfamilj i Jönköping som hon var piga åt och reste i sin förtvivlan till Amerika, utan att ta med barnet. Morföräldrarna i den lilla torpstugan i Hakarp tog hand om barnet, som växte upp och fick en god uppfostran. Förmodligen återsåg modern aldrig sitt barn.

På Stensholms Pappersbruk fanns en dräng om vilken prosten Almqvist har gjort följande anteckning i kyrkoboken: "- - - En-armad. - - - Dömd för stöld till mistande av medborgeligt förtroende i tre år. - - - Utflyttad till Nordamerika. - - -". Ingen ljus framtid



*Gamla Kungsholm som transporterat många bakarpsbor
över Atlanten.*

väntade den ynglingen om han stannade i Sverige. Han insåg, att hans enda chans att börja ett nytt liv var att utflytta till Amerika. Enarmad nödgades han ju stiga iland i "den nya världen", men vi får verkligen hoppas, att hans "medborgeliga förtroende" aldrig mer behövde ifrågasättas.

Klasskillnad och sociala orättvisor i Sverige har framhållits som emigrationspådrivande faktorer, men kanske var det emigrationpropagandan som gjorde 1800-talets svenskar medvetna om orättvisorna. Den klasskillnad som fanns hade kanske tidigare uppfattats som naturlig, ja t.o.m. rättvis, eftersom all överhet, både världslig och kyrklig, ansågs vara tillsatt av Gud. Propagandan talade om för svenskarna att i Amerika behandlades alla människor lika, var och en värderades enbart efter sin duglighet, oavsett börd och förmögen-

het. Sedan denna sanning kommit i var mans mun, var det kanske inte så lätt att tåla alla de förnedrande orättvisorna som, utan tvekan, fanns i dåtidens Sverige. Längtan till den frihet och rättvisa, som de väntade i Amerika, blev för somliga starkare än den känsla de hyste för sitt fosterland. Frestande, positiva beskrivningar av Amerika spreds i vårt land och nådde också Hakarp. Främst var det väl rederierna, ofta i samband med de amerikanska järnvägsbolagen, som med hjälp av provisionsavlönade agenter och ombud försökte locka till sig resande. Rösträtt, människovärde och rättvisa i det totalt klasslösa Amerika, jämfört med alla sociala orättvisor i Sverige, gjorde kanske att många hakarpsynglingar började drömma om "landet i väster". De som reste över upptäckte väl ganska snart att det även i "staterna" fanns slum och underklass.

De stora järnvägsbyggena i Amerika beredde arbete åt många invandrare från Sverige, säkert även från Hakarp. Den berömda amerikanske järnvägsgeneralen Hill lär en gång ha yttrat: "Ge mig svenskar, snus och whisky och jag skall bygga en järnväg ända till helvetet." Med detta yttrande avsåg nog inte generalen att främst framhålla svenskarnas svaghet för snus och brännvin. Nej, hans yttrande måste ses som ett storslaget beröm åt den svenskfödde rallaren, som hade rest över Atlanten för att skaffa sig en utkomst, som hans hemland inte hade kunnat bjuda honom.

Den amerikanska industrin, som utvecklats tidigare än den svenska, lockade till sig många duktiga och yrkesskickliga invandrare från Sverige. Många är också de svenskbördiga industriledare, som har lyckats bra i Amerika, och som i sin tur har anställt många präktiga svenska arbetare vid sina industrier.

Utvandrarerna kom, med få undantag, från de lägre socialgrupperna. Det var de grå stugornas folk som emigrerade. I de små, men barnrika torpstugorna i Hakarp växte många blivande svensk-amerikaner upp. Torpen Erikstorp, Uddebo, Lunden, Torpängen och Bjursbäcken kan nämnas som exempel på plantskolor för blivande "yankes". I det tidigare skedet var det landsbygdens icke jordägande befolkning, i ett senare skede var det de dåliga betalda och politiskt omyndiga industriarbetarna som utgjorde huvudparten av emigranterna. Efter det första världskriget reste många som hade drabbats av den stora arbetslösheten som följde på kriget.



När brevet med det amerikanska frimärket anlände blev det stor glädje i stugan.

En del fick sin amerikabiljett från tidigare emigrerade anförvanter, andra utnyttjade hela familjens samlade sparkapital för att senare återbetala med dollar. Någon fick brevlades erbjudande om anställning som dräng hos någon tidigare utvandrare, som blivit farmare i Amerika, och fick resan som förskott på lönen. En och annan köpte väl biljetten för ärvda pengar, men det stora flertalet fick väl inget annat arv efter sina föräldrar än de goda egenskaperna ärlighet, förnöjsamhet, sparsamhet och en arbetsförmåga utan gräns. Säkert var det just dessa ärvda egenskaper, som gjorde att många svenskar lyckades så bra i sitt nya land.

Breven hem till Sverige berättade kanske inte alltid om de strapatser och svårigheter som mötte invandraren i Amerika. Men om vederbörande hade framgång "därute" hände det nog att brevet med det amerikanska frimärket innehöll någon välkommen dollarsedel som hjälpte till att lysa upp vardagen för föräldrarna hemma i Hakarp. Alla emigranterna hade dock inte framgång i sitt nya land, många misslyckades helt, de anhöriga fick aldrig något som helst livstecken från dem. Det stora flertalet lät dock mer eller mindre

regelbundet höra av sig, till stor glädje för de anhöriga. Ingen dag var mera högtidlig för de gamla föräldrarna, än den dag, då brev-bäraren kom med en hälsning från någon av de kära därute i främmande land. Då var det andakt i stugan. Mor i huset tog på sig rent förkläde och far tog plats i gungstolen, grannarna kom på besök och kaffekokaren sattes på spisen. Alla var intresserade av hur det gick för honom eller henne därute i "Amerikat". Brevet lästes och lästes om igen tills alla kunde det nästan utantill. Så småningom hamnade brevet i byrålådan eller på något annat kärt gömställe och sparades i många år. Säkert finns det många gamla fina amerikabrev bevarade, som en gång skrevs av hakarpsemigranter. Vi har fått ta del av flera sådana brev och kommer att publicera några. Om det hos Krönikans läsare finns ytterligare amerikabrev och fotografier är Hembygdsföreningen tacksam att få ta del av dessa. Inget material är värdefullare för vår emigrationsforskning än just dessa brev och fotografier, som bättre än något annat kan hjälpa oss att bevara och hedra minnet av dem som reste bort från sin hembygd, i en tid som, när man tänker efter, kanske inte förtjänade benämningen "den gamla goda".

KALLFÖRTECKNING TILL DETTA AVSNITT:

Beijbom-Johansson: Drömmen om Amerika.

Jansson: Sveriges historia genom tiderna, band IV

Ljungmark: Den stora utvandringen.

Thörn: En emigrantagents verksamhet.

Widén: Amerikaemigrationen i dokument.

Födelse-, husförhørs-, utflyttningslängder för Hakarp 1840—1925.

Redan denna årgång har vi nöjet att presentera ett amerikabrev från C. G. Youngquist i Florida som utflyttade 1913. Han berättar om tidiga utvandrare, Ljungkvistarna från torpet Sjöbacken under Brunstorp, och om deras öden i Nordamerika. Liknande skildringar tar Hembygdsföreningen tacksamt emot. Skriftligen eller muntligen!

Ett amerikabrev.

Florida U S A juni 8 1971.

*Hakarps Hembygdsförening
Huskuvarna
SWEDEN.*

Tack för ett långt och intressant brev med förfrågningar om utvandrare från Hakarp. Jag översänder härmed en berättelse om emigranterna från Sjöbacken.

Skomakare Isak Ljungkvists utvandrarefamilj från Sjöbacken.

Isak Ljungkvist föddes 1810 i Ljungarums församling. Namnet Ljungkvist hade hans far antagit efter de små röda ljungblommorna som växte nära hans stuga, ett litet torp under en av gårdarna i Sanda där både Isaks far och farfar varit torpare. Sönerna såg hur hårt deras far fick slita för tillvaron och Isak och hans broder Lars beslöt att inte bli torpare utan skaffa sig arbete på annat håll. De tyckte att skomakareyrket verkade lockande. De båda gick i lära hos en skomakare i Jönköping och som de båda var duktiga och läraktiga, så öppnade de om ett par år Bröderna Ljungkvists skoaffär, på öster i Jönköping. De hyrde en lägenhet, stor nog för två framtida familjer.

Isak gifte sig 1834 med Inga Catarina Nilsdotter, de fick fem barn. Hustrun var ej vidare stark och doktorn ordinerade att det vore bäst för hennes hälsa att bo på landet. Tvärs över Vättern var en liten trevlig jordbit som Isak lyckades få tillstånd att arrendera, av Nilsson på Brunstorp, mot en kostnad av 10 kronor om året. Här byggde han ett tvåvåningshus med tillhörande uthus, han fraktade sina möbler i en lånad större fiskebåt över Vättern, när hans hus var någorlunda beboeligt.

Dock, sorgen drabbade honom! När de sista stenarna lades i trappan på baksidan av huset, dog hans kära maka. Den yngsta flickan var då endast två år gammal. Liket av Isaks hustru fraktades, på en lånad flakvagn med häst, till Hakarps kyrka för begravning. Här träffade han en kvinna, Britta Gustafsdotter från Råmmarp,



*Isak Ljungkvist byggde sig en stuga vid Vätterstranden och kallade den Sjöbacken.
Foto I Meurling 1950.*

en änka med tre barn. De blevo gifta 1848 och om några år såg den nu utökade Ljungkvistska familjen ut enligt följande:

Isaks barn:

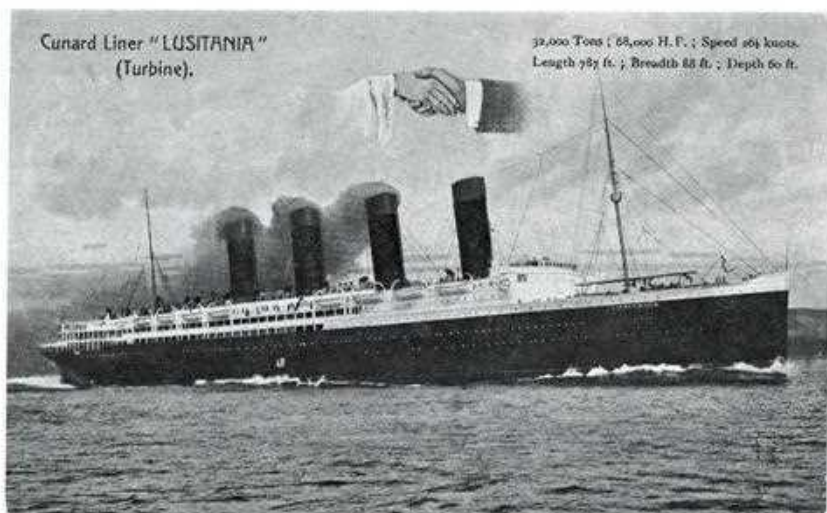
Sven, född 1835, (reste till U S A 1853, gift och hade fem barn. Dog 1903.)

Johannes, född 1838, (reste till Stockholm, blev urmakare 1862. Dog 1902.)

John, född 1841, (reste till U S A 1861, gift och hade fem barn. Dog 1925.)

Elise, född 1843, (reste till Stockholm, gift inga barn. Dog 1900.)

Matilda, född 1845, (gift i Sverige, reste till U S A 1869 med sin man och två barn. De fick ytterligare sju barn i sitt nya hemland. Matilda dog 1913.)



*Ångaren Lusitania, som brevskrivaren Youngquist reste med till Amerika år 1913.
Två år senare torpederades den av en tysk ubåt.*

Brittas barn:

Anders, född 1840, (reste till U S A 1860, gift och hade nio barn.
Dog 1899.)

Johanna, född 1842, (gift i Sverige med Frank Dahl. De reste till
U S A 1864. De hade åtta barn. Johanna dog 1910.)

Maria, född 1844, (reste till U S A 1872. Blev gift och hade två
barn. Dog 1914.)

Isaks och Brittas barn:

Anna, född 1850, (reste till U S A 1870 blev gift och hade tre barn.
Dog 1906.)

Carl, född 1852, (blev pastor i Vaxholm 1872. Han dog 1883.)

Augusta, född 1860, (blev gift och hade tre barn. Hon dog 1914.)
(Augusta var min mor).

Nu var det mina barn, dina barn och våra barn. Det var trångt
i stugan med tio barn, sämjan var dock god och alla hade namnet
Ljungkvist.

Sven, den äldste, hade sparat till en biljett till det förlovade landet i väster och på vårsidan 1853 lämnade han Göteborg på en större segelskuta. Efter en långsam och stormig tre månaders resa ankom immigranterna till Boston, trötta, hungriga och smutsiga. En svensk präst tog hand om dem och hjälpte dem åstad på olika håll. Sven hamnade i Brockton, där han fick plats på en skofabrik. Denna fabrik sköttes av svenskar och de föredrog unga svenska pojkar.

De svenskar runt Brockton som var något kyrkligt sinnade samlades varje söndagsförmiddag för en liten stund med bibelläsning. Så småningom fick de medel att bygga en liten träkyrka. Sven var ingen talare, han stammade mycket, men han kunde sjunga bra. Han hade en liten kammarorgel som han forslade till kyrkan varje söndag på en liten vagn. Han gifte sig med Gustava Johnson, de fick fem barn.

Sven hade skrivit brev till Sjöbacken och berömde sitt nya land och följden blev att Isaks tredje son John lämnade för USA 1861. Även han fick arbete på samma skofabrik som Sven. Han trivdes dock ej med fabrikslivet, om fem år var han i Iowa och arbetade som dräng, tills han om två år gifte sig med bondens dotter och sedan övertog gården. De fick fem barn.

Det sista of Isaks barn i hans första gifte, Matilda, gifte sig i Sverige, men det var svårt för det unga paret och i all synnerhet då de hade två små barn, en son på sex år och en dotter på två år. De lånade till amerikabiljetterna. De lyckades att få en farm i Sloan, Iowa. Det synes ha gått bra för dem ty de kunde uppfostra nio ungar.

Anders, Brittans son från första giftet, hade hört om fritt land uti västra staterna i U S A. Han lämnade Sverige 1860 och anländ till Amerika, kom även han att få arbete i den svenska skofabriken i Brockton, Massachusetts, han stannade här tills han hade sparat tillräckligt för en resa västerut. Han och hans styvbroder John reste med järnvägen, så långt den gick, till Boon i Iowa. Härifrån gick de till fots, genom urskogar, genom indianläger och över den stora Missourifloden, de gick ungefär 120 engelska mil. I östra delen av Nebraska stakade de ut en fjärdedels kvadratmil. Nu fick de gå 60 mil till Omaha, för att få deras jordbit bokförd. De byggde sig en

*Indianerna ville köpa
Anders Ljungkvists son
för 20 buffelhudar.*



torvstuga ute på prärielandet och begynte sitt jordbruk. John var ej vidare anlagd för hårt arbete i vildmarken, han sålde sin del till Anders för 50 cent och gick tillbaka till Iowa.

I Sverige var kolportörer ivriga att värva unga, kraftiga svenska flickor att resa till det stora landet i väster, där ingen kung finns och inga kitsliga präster, de blevo utlovade guld och gröna skogar och ett rikt gitemål med svenska jordbrukare. Följaktligen, en grupp av tjugo ungmör anlände till slutpunkten på järnvägen, Boon i Iowa. De möttes av ivriga unga svenskar och bland dem var Anders. Han blev bekant med en rodnande flicka från Småland, de blev gifta och tillsammans upparbetade de nybygget, de fick nio barn. Gården är ännu i samma släkt, min fru och jag har varit där

flera gånger och på sommartiden kunde vi se de otaliga sträckorna planterade med majs. Anders var alltid i god samsa med indianerna, de t.o.m. ville köpa den förstfödde, som då var fyra år, för tjugo buffelhudar.

År 1893 var Anders, Sven och John hemma i Sverige för att hälsa på sin mor Britta och systern Augusta, den enda av den stora syskonskaran som ännu var hemma på Sjöbacken. De lånade en båt av "Fiskaren i Arken" och de var ofta ute och fiskade sik, laxöring och Vätterröding.

Johanna, mor Brittas andra barn från hennes första giftermål, blev gift med Frank Dahl i Sverige. Landet i väster lockade dem och år 1864 fann vi dem på en farm i Sloan, Iowa. De klarade sig fint och de fick åtta barn.

Maria, som var mor Brittas tredje barn, emigrerade till Campello 1872. Här träffade hon Gustav Lindberg och de blevo gifta i den svenska luterska kyrkan i Brockton 1875. Elva år efteråt reste familjen till Sverige, där de stannade i fem år tills de återvände till U S A igen. De hade två barn.

Av Isaks elva barn var sju bosatta i U S A och när han dog 1883 hade han 38 barnbarn där.

Min mor Augusta var den yngsta av Sjöbackens barnskara. Hon gifte sig med Alfred Danielsson och Danielsson var mitt namn till 1908, då jag tog namnet Ljungkvist och detta blev i Amerika anglosserat till Youngquist. Efter min examen i Stockholm i maj 1913 var jag ingenjör vid Husqvarna, tills jag lämnade för U S A i oktober 1913. Jag hade svensk statshjälp för två års studier här, min trolovade Ester Johansson kom hit på samma gång. Det första världskriget satte stopp för mitt återvändande i stadgad tid. Vi blev gifta 1915, vi har två söner, båda ingenjörer.

Detta var nu historien om gamla gedigna personer, som har utvandrat från Sjöbacken i Hakarps socken.

Hälsningar

C G Youngquist
Box 381 De Leon Springs
Florida 32028 — U S A.

*Förteckning över personer som i Hakarp tagit ut
flyttningsattest till Amerika
åren 1848 — 1925*

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat.	Föd.ort	Ålder
<i>1848</i>						
1	Drängen	Magnus Rosell	Bråneryd	1825 11/9	Svartorp	23
<i>1852</i>						
1	Lantbrukaren	P. A. Nilsson	Brunstorp	1821 13/4	Gränna	31
<i>1854</i>						
1	Trädgårdsmäst.	Johan Berglund	Björstorp	1800 1/1	Ödeshög	54
2	Hustrun	Kajsa f. Andersdotter	Björstorp	1806	Lekeryd	48
3	Sonen	Johan Vilhelm	Björstorp	1834 22/3	Järnsås	20
4	Dottern	Johanna Vilhelmina	Björstorp	1836 18/9	Hakarp	18
<i>1861</i>						
1	Skomak.lärl.	Lars Johan Ljungqvist	Sjöbacken	1843 19/3	Hakarp	18
<i>1866</i>						
1	Pigan	Christina Pedersdotter	Råmmarp	1839 2/7	Järstorp	27
2	Drängen	Nils Magnus Danielsson	Smedstorp	1838 3/3	Hakarp	28
3	Pigan	Johanna Danielsdotter	Smedstorp	1842 22/3	Hakarp	24
4	Hemmasonen	Anders Joh. Arvidsson	Höggårdet	1846 16/12	Hakarp	20
5	Drängen	Johannes Svensson	Ammarp	1837 12/10	Rogberga	29
6	Torparen	Magnus Holmström	L:a Kleven	1811 16/9	Skärstad	55
7	Sonen	Johan Magn. Holmström	L:a Kleven	1851 20/3	Hakarp	15
8		Carl G. Jonasson	Ammarp			
<i>1867</i>						
1	Hustrun	Lena Johansdotter	Ammarp	1839 8/11	Rogberga	28
2	Dottern	Hilda Sofia Carlsd:r	Ammarp	1865 9/5	Hakarp	2
3	Drängen	Anders Johan Brandt	Knutstorp	1830 3/3	Bankeryd	37
4	Arbetaren	Carl Fred. Magnusson	Pappersbruket	1839 7/3	Hakarp	28
<i>1868</i>						
1	Arbetskarlen	Frans Dahl	Sjöbacken	1838 2/10	Hultsjö	30
2	Hustrun	Johanna Johansdotter	Sjöbacken	1842 12/6	Hakarp	26
3	Dottern	Christina Dahl	Sjöbacken	1866 28/8	Hakarp	2
4	Skomak.dräng.	Johann. Isaksson-Lago	Sjöbacken	1849 20/2	Öggestorp	19
5	Drängen	Lars Pettersson	Bråneryd	1844 22/2	Rogberga	24
6	Skomakaren	August Fridlund	Ammarp			
7	Hustrun		Ammarp			
8	Arbetaren	Johan Magnusson	Hulustorp	1835 29/10	Svartorp	33
9	Hustrun	Brita Lisa Larsdotter	Hulustorp	1845 1/2	Haurida	23
10	Dottern	Ida Otilia Johansd:r	Hulustorp	1864 9/11	Hakarp	4
11	Dottern	Tilda Chr. Johansd:r	Hulustorp	1867 24/5	Hakarp	1

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
12	Pigan	Matilda Johansdotter	Stibbarp	1840 8/7	Hakarp	28
13	Mälaren	Johan Fredr. Struts	Gröndal	1843 1/6	Hakarp	25
14	Drängen	Anders Magn. Andersson	Brunstorp	1846 4/12	Skärstad	22
15	Drängen	Anders Gust. Larsson	Socknen	1826 5/3	Skövde	42
16	Arbetaren	August Wilh. Carlsson	Pappersbruket	1844 4/2	Hakarp	24

1869

1	Brukaren	Carl Fredr. Johansson	Läxarp	1826 15/5	Ljungarum	43
2	Hustrun	Johanna Jonsdotter	Läxarp	1826 7/7	Sandseryd	43
3	Dottern	Anna Johanna	Läxarp	1858 22/1	Bottnaryd	11
4	Dottern	Augusta Ulrika	Läxarp	1861 2/5	Hakarp	8
5	Dottern	Dina Magdalena	Läxarp	1863 11/8	Hakarp	6
6	Dottern	Ellen Elisabeth	Läxarp	1867 1/12	Hakarp	2
7	Bruksarb.	Johan Peter Ekholm	Pappersbruket	1843 11/6	Hakarp	26
8	Hustrun	Lotta Larsdotter	Pappersbruket	1842 27/7	Visingsö	27
9	Pigan	Anna Ljungqvist	Sjöbacken	1849 20/2	Hakarp	20
10	Drängen	Johan Johansson	Ammarpstorp	1849 20/9	Skärstad	20
11	Torparen	Johannes Jonasson	Torpängen	1837 12/2	Skärstad	32
12	Hustrun	Joh. Matil. Ljungqvist	Torpängen	1845 8/10	Hakarp	24
13	Sonen	Johan Alfred	Torpängen	1865 3/7	Hakarp	4
14	Dottern	Augusta Elisabeth	Torpängen	1867 27/7	Hakarp	2
15	Skomakaren	Sven Svensson	Sörängen	1841 16/2	Rogberga	28
16	Hustrun	Lovisa Chr. Andersd:r	Sörängen	1834 29/8	Hakarp	35
17	Dottern	Hilda Sofia	Sörängen	1868 8/3	Hakarp	1
18	Pigan	Carolina Svendsdotter	Kikstorp	1847 12/3	Hakarp	22

1870

1	Drängen	Johannes Andersson	Svineryd	1848 11/1	Hakarp	22
2	Arbetskarlen	Johan Aug. Magnusson	Gröndal	1840 13/1	Byarum	30
3	Hustrun	Johanna Struts	Gröndal	1836 6/11	Hakarp	34
4	Sonen	Johan Emil	Gröndal	1869 14/8	Hakarp	1
5	Drängen	Adolf Fredr. Skoglund	Bråneryd	1845 10/5	Vireda	25
6	Rättaren	Anders Westling	Hak. Säteri	1843 12/11		27
7	Arbetskarlen	Anders Magn. Jönsson	Bäckastugan	1823 13/5	Ljungarum	47

1871

1	Arbetskarlen	Johan M. Johansson	Fagerslätt		Flisby	
2	Hustrun	Maria Charl. Johannisd.	Fagerslätt	1837 21/11	Barkeryd	34
3	Sonen	Carl Johan	Fagerslätt	1868 25/5	Hakarp	3
4	Sonen	August Edvard	Fagerslätt	1870 18/3	Hakarp	1
5	Drängen	Carl Joh. Johannisson	Tokarp	1842 22/3	Forserum	29
6	Pigan	Josefina Bergbom	Hak. Säteri	1845 29/8	Sandhem	26
7	Pigan	Helena Andersdotter	Bäckastugan	1852 26/11	Hakarp	19

1875

1	Pigan	Inga Gustava Johansd:r	Hak. Säteri	1850 6/8	Skepperst.	25
3	Drängen	Anders Johan Isaksson	Erikstorp	1851 9/4	Hakarp	24

1877

1	Drängen	August Kreatz	Kämparp	1849		28
---	---------	---------------	---------	------	--	----

1879

1	Drängen	Alfred Johansson	Hökhult	1859 1/2	Skärstad	20
2	Pigan	Johanna Maria Gustavsd.	Slögestorp	1857 1/11	Barnarp	22
3	Drängen	Alfred Jonsson	Bråneryd	1856 14/3	Skärstad	23

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
4	Sonen	Johan Jonas Engberg	Ebbes	1858 6/9	Sundsvall	21
5	Drängen	Otto Johannesson	Stensholm	1862 8/6	Slätthög	17
<i>1880</i>						
1	Drängen	Carl Viktor Andersson	Fagerslätt	1856 14/4	Hakarp	24
2	Drängen	Axel Olsson	Bräneryd	1864 21/2	Stockholm	16
3	Pigan	Anna Berta Johannesd:r	Hökhult	1849 20/3	Skärstad	31
4		Gust. Teodor Lundström	Pappersbruket	1859 8/11	Hakarp	21
5		Maria Chr. Liljeström	Pappersbruket	1856 27/12	Rogberga	24
6	Drängen	Oskar Amandus Carlsson	Fagerslätt	1859 19/1	Hakarp	21
7	Hemmasonen	Carl Viktor Arvidsson	Höggärdet	1855 12/4	Hakarp	25
<i>1881</i>						
1	Drängen	Viktor Skog	Prästgården	1861 23/2	Svartorp	20
2	Drängen	August Gustav Palm	Stensholm	1854		27
3	Mej.deja	Emma Katarina Lind	Stensholm	1857 4/6	Österstad	24
4	Arbetaren	Per August Gustavsson	Pappersbruket	1843 19/10	Ölmstad	38
5	Hustrun	Charlotta Carlsdotter	Pappersbruket	1839 30/8	Hakarp	42
6	Sonen	Carl Gustav	Pappersbruket	1870 9/5	Hakarp	11
7	Sonen	Johan Albert	Pappersbruket	1874 27/3	Hakarp	7
8	Sonen	David Leonard	Pappersbruket	1878 20/8	Hakarp	3
9	Pigan	Elna Delfin	Pappersbruket	1862 3/2	Hakarp	19
10		Carl August Svensson	Carlfors	1863 25/7	Hakarp	18
11	Pigan	Ida Maria Johannisd:r	Tokarp	1862		19
12	Arbetaren	Fredrik Israelsson	Pappersbruket	1833 7/2	Hakarp	48
13	Hustrun	Maria Lovisa f. Lager	Pappersbruket	1844 21/7	Lommaryd	37
14	Dottern	Jenny Augusta	Pappersbruket	1870 8/6	Hakarp	11
15	Sonen	Johan	Pappersbruket	1875 31/1	Hakarp	6
16	Dottern	Hulda Teresia	Pappersbruket	1878 10/11	Hakarp	3
<i>1882</i>						
1	Skomakaren	Johan August Ekblad	Socknen	1856 3/9	Skärstad	26
2		Johan Fredr. Sällberg	Pappersbruket	1862 18/1		20
3		Marg. Elisab. Engberg	Socknen	1859 8/9	Sundsvall	23
4		Daniel Petr. Engberg	Socknen	1860 26/12	Sundsvall	22
5		Lilly Engberg	Socknen	1864 7/2	Sundsvall	18
6	Drängen	Carl Henn. Fagerqvist	Höggärdet	1857	Lekeryd	25
7	Drängen	Alfred Johansson	Stibbarp	1857 10/5	Hakarp	25
8	Pigan	Ida Johansdotter	Stibbarp	1861 27/4	Hakarp	21
9	Drängen	Anders Johan Svensson	Bäckaskog			
10	Drängen	Johan Larsson-Säv		1861 16/6	Skärstad	21
11		Gunilla Gilberg	Hak. Säteri	1844		38
12	Arbetaren	Carl Gustav Boberg	Marieberg	1861 3/5	Källeryd	21
<i>1883</i>						
1	Arbetaren	Carl Johan Bergholtz	Ebbes	1858 28/2	Hallingeb.	25
2		Matilda Chr. Gust.d:r	Slögestorp	1859 23/11	Barnarp	24
<i>1884</i>						
1	Arbetaren	Carl Johan Kling	Eskilstorp	1850 17/6	Hakarp	34
2	Hustrun	Lotta f. Engstrand	Eskilstorp	1854 9/5	Gränna	30
3	Sonen	Adolf Fredrik	Eskilstorp	1881 3/5	Hakarp	3
4	Sonen	Carl Erik	Eskilstorp	1883 19/9	Hakarp	1

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
<i>1885</i>						
1	Arbetaren	Nils Magnus Lundin	Ebbes	1862 12/9	Skärstad	23
2	Arbetaren	Johan Alfr. Ros-Sjöberg	Ebbes	1859 23/10	Skärstad	26
3		Axel Edvard Johansson	Björkelund	1863 5/5	Hakarp	22
4	Hem.dottern	Hilda Chr. Johansson	Björkelund	1865 19/8	Hakarp	20
5	Hem.sonen	Sven Edvard Pettersson	Bockamålen	1861 4/11	Hakarp	24
6		Knut Ferd. Backlund	Läxarp	1859 4/4	Jönköping	26
7	Mälaren	Per Alfred Pettersson	Pettersberg	1860 10/2		25
<i>1886</i>						
1	Drängen	August Gustavsson	Råmmarp	1859 28/3	Woxtorp	27
2	Jungfrun	Agda Emelia Rydén	Carlfors	1870 1/4	Gränna	16
3	Pigan	Hanna Augusta Andersson	Bjursbacken	1864 3/2	Hakarp	22
4	Drängen	Gustav Teod. Andersson	Smedstorp	1861 2/11	Vrigstad	25
5	Drängen	Clas And. Andersson	Läxarp	1866 3/2	Hjälmsr.	20
6		Per August Carlsson	Marielund	1860 10/12	Lekeryd	26
<i>1887</i>						
1	Mål.gesällen	August Emil Rydén	Carlfors	1867	Lommaryd	20
2	Gjutaren	Carl Johan Svensson	Ebbes	1867 31/7	Rogberga	20
3	Pigan	Chr. Emelia Plym	Ebbes	1866 21/10	Hakarp	21
4	Arbetaren	Oskar Alg. Håkansson	Ebbes	1861 29/10	Bankeryd	26
5	Arbetaren	Peter Johan Bergström	Ebbes	1852 14/10	Hult	35
6	Arbetaren	Frans P-son Öberg	Ebbes	1856 2/10	Öggestorp	31
7	Arbetaren	Adolf Fredr. Pettersson	Ebbes	1867		20
8	Arbetaren	Karl Teodor Gustavsson	Torpängen	1862 16/9	Hakarp	25
9	Filaren	Knut Edvard Johansson	Pappersbruket	1864 5/8	Svartorp	23
10		Karl Gustaf Andersson	Ebbes	1862 28/12	Barnarp	25
11	Hustrun	Johanna Matil. Johansd:r	Ebbes	1865 8/6	Månsarp	22
<i>1888</i>						
1	Arbetaren	Gust. Edvard Josefsson	Ebbes	1865 28/5	Gällstad	23
2	Arbetaren	Carl Johan Valström	Tyskängen	1863 5/6	Hakarp	25
3	Arbetaren	Ernst Henn. Lundström	Ebbes	1862 13/4	Brännkyr.	26
4	Arbetaren	Johan Vilh. Björk	Ebbes	1866 14/6	Bankeryd	22
5	Arbetaren	Mårten Algot Holm	Ebbes	1861 13/8	Sexdrega	27
6	Hustrun	Selma Josef. f. Engvall	Ebbes	1865 6/5	Värnamo	23
7	Dottern	Ellen Maria	Ebbes	1885	Hakarp	3
8	Dottern	Alida	Ebbes	1887 25/6	Hakarp	1
9		Maria Elisab. Johansson	Ebbes	1871 17/2	Hakarp	17
10	Drängen	Gustav Nilsson-Daag	Fagerslätt	1865 17/11	Svartorp	23
11	Arbetaren	Carl Emil Björklund	Pappersbruket	1862 13/10	Skärstad	26
12	Drängen	Anders Edv. Johansson	Bråneryd	1867 30/3	Aker	21
13	Arbetaren	August Cronqvist	Carlfors	1865		23
14	Hustrun	Maria Bergström	Ebbes	1854 8/1	Månsarp	34
15	Dottern	Hulda Edelia	Ebbes	1878 3/9	Barnarp	10
16	Dottern	Ruth	Ebbes	1886 12/1	Hakarp	2
17	Sonen	Oskar	Ebbes	1887 15/10	Hakarp	1
18	Arbetaren	Frans Leon. Lundblad	Ebbes	1858 27/7	Stockholm	30
19	Hemmasonen	Viktor Sandal	Dalskog	1869 21/10	Ljngarum	19
20	Arbetaren	Gustav Pettersson	Pappersbruket	1826 9/11	Lekeryd	62
21	Hustrun	Maria f. Svensson	Pappersbruket	1825 8/3	Lekeryd	63
22	Pigan	Maria Gertrud Dalbom	Brunstorp	1863 17/3	Gust.Adolf	25
23	Hemmasonen	Axel Henn. Arvidsson	Höggärdet	1862 24/5	Hakarp	26

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
1889						
1	Pigan	Hilma Idalia Plym	Ebbes	1871 1/7	Hakarp	18
1890						
1	Arbetaren	Johan Aug. Björklund	Pappersbruket	1865 2/4	Skärstad	25
2	Drängen	Johannes Hild. Johansson	Baggarp	1872 15/2	Byarum	18
3	Pigan	Alma Svensson	Ebbes Kvarn	1868 11/7	Hakarp	22
4	Arbetaren	Aug. Emanuel Pettersson	Ebbes	1859 22/8	Kristineh.	31
5	Hustrun	Maria f. Liljeström	Ebbes	1856 27/10	Rogberga	34
6	Sonen	Oskar	Ebbes	1882 17/11	Amerika	8
7	Dottern	Elsa Krist. Elisabet	Ebbes	1884 20/6	Hakarp	6
8	Sonen	Fritz Gustaf	Ebbes	1886 25/9	Hakarp	4
9	Dottern	Kalla Maria	Ebbes	1888 6/12	Hakarp	2
10	Arbetaren	Gustav Emil Håkansson	Pappersbruket	1873 9/8	Hakarp	17
11	Pigan	Hulda Ulrika Svendsr	Läxarp	1871 6/3	Vrigstad	19
12	Arbetaren	Carl Fredr. Sandström	Ebbes	1867 6/10	Jönköping	23
13	Drängen	Axel Albert Petersson	Prästgården	1872 24/4	Nottebäck	18
1891						
1	Arbetaren	Sven Mathiesson	Carlfors	1818 9/7	Hagshult	73
2	Snickaren	Sven Vikt. Johansson	Ebbes	1867 12/10	Hakarp	24
3	Skomakaren	Frans Gustav Karlsson	Höga berg	1867 11/11	Hakarp	24
4	Arbetaren	Gustav Edvin Nilsson	Halleberg	1873 28/4	Hakarp	18
5	Pigan	Amanda Krist. Karlsdr	Stensholm	1869 1/12	Nydala	22
6	Pigan	Amanda Johansdotter	Svineryd	1872 23/3	Hakarp	19
7	Flickan	Anna B. Berntsson	Ammarp	1877 15/3	Barnarp	14
8	Arbetaren	Alfred Isaksson-Björk	Ebbes	1862 26/6	Skärstad	29
9	Drängen	Karl Aug. Johansson	Bråneryd	1867 11/8	Habo	24
10	Arbetaren	Alfred G. F. Gustavsson	Stensholm	1865 3/4	Mellby	26
11	Pigan	Hilma Aug. Ramberg	Pappersbruket	1864 28/8	Hakarp	27
12	Arbetaren	Karl Herm. Dalberg	Ebbes	1864	Ingatorp	27
13	Arbetaren	Frans Gustav Svensson	Ebbes	1870 17/3	Hakarp	21
14	Arbetaren	Karl Albert Nilsson	Ebbes	1867 3/5	Vånga	24
15	Hustrun	Augusta Nilsson	Ebbes	1869 26/2	Hakarp	22
16	Sonen	Karl Mauritz	Ebbes	1889 29/3	Hakarp	2
17	Sonen	Oskar Severin	Ebbes	1890 8/7	Hakarp	1
18	Drängen	Klas Henning Johansson	Fagerslätt	1866 22/12	Svartorp	25
19	Gjutaren	Viktor Pettersson	Ebbes	1863 2/2	Åker	28
20	Drängen	Ernst Teod. Gustavsson	Fagerslätt	1869 9/3	Hakarp	22
1892						
1	Maskinisten	Joh. Aug. K-son-Hallin	Nyholm	1874 8/3	Hakarp	18
2	Hemmasonen	Efraim Gustavsson	Fagerslätt	1872 22/1	Hakarp	20
3		Karl Oskar Tidstrand	Hak. Säteri	1875 7/1	Hakarp	17
4	Hustrun	Alfrida Oliv. Grunditz	Knutstorp	1847 25/1	Värnamo	45
5	Dottern	Valborg	Knutstorp	1884 14/11	Jönköping	8
6	Dottern	Astrid	Knutstorp	1887 10/4	Jönköping	5
7	Sonen	Bernh. Ragnar Oliver	Knutstorp	1889 26/5	Jönköping	3
8	Dottern	Inger	Knutstorp	1891 15/4		1
9	Änkan	Stina Greta Svendsr	Knutstorp	1821 17/2	Hakarp	71
10		Axelina Sofia Dalberg	Ebbes	1873 2/5	Tunaberg	19
11		Elin Josefina Karlsson	Lunden	1882 23/3	Ödestugu	10
12	Arbetaren	Ernst Edvard Hallander	Fagerslätt	1866 19/5	Ölmstad	26
13	Hustrun	Julia Hallander	Fagerslätt	1869 24/12	Hakarp	23

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Alder
14	Dottern	Julia Hallander	Fagerslätt	1892 9/4	Hakarp	1
15	Arbetaren	Karl Johan Johansson	Ebbes	1846 22/12	Hakarp	46
16	Hustrun	Kristina f. Andersd:r	Ebbes	1847	Hjälmsr.	45
17	Pigan	Ellen Maria Rydén	Carlfors	1876 3/3	Hakarp	16
18	Ankan	Ulrika Sofia Dalberg	Ebbes	1835 22/3	Kråkshult	57
19	Sonen	Ernst Dalberg	Ebbes	1878 12/2	Tunaberg	14
20	Sonen	Edgar Vilh. Dalberg	Ebbes	1869 19/9	Ingatorp	23
21	Pigan	Anna Svensd:r-Jonsson	Stensh. fabr.	1871 22/4	Gällaryd	21
22	Arbetaren	Gust. Robert Magnusson	Ebbes	1872 6/6	Hakarp	20
23	Arbetaren	Emil Valfrid Nyrén	Ebbes	1872 6/9		20
24	Arbetaren	Karl August Larsson	Ebbes	1873 11/1	Lekeryd	19
25		Ture Edvin Linderholm	Stutstorp	1873 11/11	Hakarp	19
26	Pigan	Alfrida Andersdotter	Fintorp	1874 21/11	Hakarp	18
27	Arbetaren	Karl Aug. Johansson	Ebbes	1872 17/8	Hakarp	20
28		August Sandberg	Låxarp	1866 31/5	Bergunda	26

1893

1	Drängen	Aug. Henning Klasson	Brunstorp	1874 9/10	Hylletofta	19
2	Ankan	Johanna Rydén	Carlfors	1840 5/3	Haurida	53
3	Dottern	Selma Rydén	Carlfors	1879 8/12	Hakarp	14
4	Arbetaren	Gustav Alb. Johansson	Ebbes	1870 20/4	Rogberga	23
5	Arbetaren	Karl Martin Svensson	Stensh. fabr.	1872 4/1	Habo	21
6	Arbetaren	Johan Edvin Björklund	Stensh. fabr.	1864 23/8	Lemnhult	29
7	Arbetaren	Albertina Karlsson	Ekdal	1874 9/3	Hakarp	19
8	Arbetaren	Johan Viktor Persson	Fageräng	1873 23/11	Hakarp	20
9	Arbetaren	Johan Alfr. Svanberg	Stensh. fabr.	1870 4/5	Gränna	23
10	Hemmasonen	Johan Simon Andersson	Broholm	1866 27/8	Hakarp	27
11	Hemmasonen	Gustav Hjal. Eriksson	Råmmarp	1876		17
12	Drängen	Aron Emil Johansson	Bråneryd	1875 29/9	Hakarp	18
13		Axel Leon. Håkansson	Carlfors	1879 13/1	Hakarp	14
14		Alma Eliab. Andersson	N. Glasberga	1877 7/5	Hakarp	16
15	Ankan	Emma Krist. Svenningsd:r	Marieberg	1854 27/4	Källeryd	39
16	Sonen	Gustav Edvin	Marieberg	1892 10/7		2
17		Frida Johansson-N:son	Erikstorp	1873 25/7	Hakarp	20

1894

1	Arbetaren	And. Gustav Sjögren	Stensh. fabr.	1851 15/4	Malmbäck	43
2	Hustrun	Maria Sjögren	Stensh. fabr.	1854 2/5	Hultsjö	40
3	Dottern	Anna Sjögren	Stensh. fabr.	1882 27/8	Malmbäck	11
4	Sonen	Karl Sjögren	Stensh. fabr.	1885 27/2	Forserum	9
5	Dottern	Gertrud Sjögren	Stensh. fabr.	1887 27/1	Forserum	7
6	Dottern	Judit Valb. Sjögren	Stensh. fabr.	1889 27/8	Forserum	5
7	Dottern	Ester Sjögren	Stensh. fabr.	1891 29/5	Forserum	3
8	Sonen	Bror Sjögren	Stensh. fabr.	1893 2/12	Hakarp	1

1895

1	Arbetaren	Per Anders Magnusson	Ebbes	1874 30/4	Hakarp	21
2		Carl Viktor Eriksson	Bråneryd	1880 2/2	Hakarp	15
3	Pigan	Alma Matil Carlsson	Ebbes	1879 20/9	Hakarp	16
4		Hanna Sofia Andersson	L. Björnåsen	1877 24/5	Malmbäck	18
5		Axel Dalberg	Ebbes	1865 25/5	Målilla	30

1896

1	Arbetaren	Edvin Salom. Forsman	Ebbes	1870 13/10	Järstorp	26
2	Pigan	Anna Emelia Vanberg	Bockamålen	1874 12/5	Jönköping	22

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
3		Anna Elisab. Nilsson	Ebbes Kvarn	1879 28/11	Hakarp	17
4	Drängen	Robert Ragnar Kling	Baggarp	1878 11/4	Hakarp	18
5	Muraren	Anton Isaksson	Eskilstorp	1870 17/8	Hakarp	26
<i>1897</i>						
1	Drängen	Axel Teod. Svenningsson	Göransberg	1873 28/6	N.Unnary.	24
2	Hemmasonen	Alfred Larsson	Eskilstorp	1866 1/4	Hakarp	31
3	Hemmadottern	Anna Sofia Eng	Fageräng	1877 1/11	Hakarp	20
4	Drängen	Carl Emil P-son Grann	Gunnestorp	1878 13/8	Hjälmsery.	19
<i>1898</i>						
1	Pigan	Anna Elfrida Svensson	Fattighuset	1883 9/4	Hakarp	15
<i>1900</i>						
1	Skrädd.arbet.	Sven Ture Karlsson	Läxarp	1881 29/8	Jönköping	19
2	Hemmadottern	Anna Maria Karlsson	Ebbes	1886 5/2	Hakarp	14
<i>1901</i>						
1		Jakob G. R. Gustavsson	Ebbes	1883 25/7	Hakarp	18
2	Drängen	Karl Albin Larsson	Jutaholm	1878 24/2	Habo	23
3		Ester Olivia Carlsson	Ekedal	1884 3/4	Hakarp	17
4		Oskar Emanuel Carlsson	Ebbes	1884 6/9	Hakarp	17
5	Missionären	August Sandberg	Fagerslätt	1866 31/5	Bergunda	35
6		Edla Arvida Andersson	Ebbes	1881 31/8	Jönköping	20
7	Industriarb.	Oskar Abel Svensson	Stensholm	1878 27/6	Lekeryd	23
8		Anna Helena Gustavsson	Jutaholm 2	1878 15/5	Hakarp	23
9	Drängen	Gustav Vilh. Gustavsson	Dalskog	1878 9/4	Karlstorp	23
10	Fabriksarb.	Sven Anders Vist	Ebbes	1881 23/2	Rogberga	20
11	Drängen	Johan Viktor Karlsson	Fagerslätt	1881 29/5	Hakarp	20
<i>1902</i>						
1	Fabriksarb.	Axel Ivan Dalberg	Ebbes	1879 5/11	Hakarp	23
2	Fabriksarb.	Simon Lennart Dalberg	Ebbes	1881 5/1	Hakarp	21
3	Fabriksarb.	Gustav Adolf Carlsson	Ebbes	1882 12/3	Bottnaryd	20
4	Fabriksarb.	Carl Edvard Plym	Ebbes	1879 23/2	Hakarp	23
5	Fabriksarb.	Edvard Johansson	Ebbes	1884		18
6	Fabriksarb.	Karl Magnus Vist	Ebbes	1877 28/3		25
7	Drängen	Klas Gustav Klasson	Göransberg	1879 27/12	N.Åsarp	23
8		Elin Cecilia Hill	Höggärdet	1877 21/1	Svartorp	24
9	Arbetaren	Anders Fingal Dahl	Erikstorp	1872 18/6	Lekeryd	30
10	Drängen	Per Gustav Hellvin	Dalskog	1882 2/5	Höreda	20
11	Drängen	Karl Gustav Snygg	Höggärdet	1882 29/4	Hakarp	20
12	Arbetaren	Axel L. Johansson	Stensh. fabr.	1882 18/6	Eksjö	20
13		Axel Herman Plym	Ebbes	1882 8/2	Hakarp	20
14	Hemmasonen	Johan Simon Andersson	Marieholm	1866 27/8	Hakarp	36
15		Gustav Ernst Svensson	Bockamålen	1877 12/7	Hakarp	25
<i>1903</i>						
1	Skomak.arb.	Frans Emil Johansson	Ekeberg	1885 29/9	Ölmstad	18
2	Arbetaren	Sven Daniel Karlsson	Stensholm	1872 5/12	Byarum	31
3		Johan Fredr. Bergqvist	Risängen	1878 24/4	Hakarp	25
4	Fabriksarb.	Axel Vilh. Svensson	Bråneryd	1884 17/7	Byarum	19
5	Pigan	Jenny A. Johannisd:r	Ebbes	1880 17/10	Ödestugu	23
6	Drängen	Carl Aug. Carlsson	Fagerslätt	1880 30/6	Gränna	23

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
7	Arbetaren	Teod. Hjalmar Plym	Ebbes	1884 31/3	Hakarp	19
8	Hustrun	Elvy Anna Karlstr	Läxarp	1881 26/12	Ödestugu	23
9	Dottern		Läxarp	1902 31/7	Ödestugu	1
10	Pigan	Gerda Chr. Andersson	Marieberg	1884 24/7		19
11	Ingenjören	And. Emanuel Larsson	Bråneryd	1880 11/5	Hakarp	23
12	Arbetaren	Johan David Zetterman	Stensh. fabr.	1888 21/1	Vånga	15
13		Rut Adelina Carlsson	Ebbes	1888 15/8	Hakarp	15
14	Förmannen	Axel Hj. Hammarström	Ebbes	1877 3/6	Godegård	26
15		Rut Klara V. Andersson	Ebbes	1889 7/1	Jönköping	14
16	Drängen	Kristian Aug. Johansson	Bråneryd	1883 8/10	Hakarp	20
17	Arbetaren	August Landal	Ebbes			
18		Knut Fredr. Karlsson	Knustorp	1887 18/7	Skärstad	16
19	Hemmasonen	Aug. Gideon Gustavsson	Jutaholm	1883 14/12	Hakarp	20
1904						
1	Stenarb.	Per Aug. Petersson	Ebbes	1874 4/11	Gullabo	29
2	Hemmadottern	Anna Elisab. Karlsson	Risängen	1886 8/12	Hakarp	18
3	Hustrun	Jenny Johansson	Stensholm	1873 5/10	Ölmstad	31
4	Sonen	Karl Harry	Stensholm	1900 7/9	Hakarp	4
5	Sonen	Gustav Martin	Stensholm	1902 10/11	Hakarp	2
6	Sömmerskan	Augusta Elfr. Forsén	Anneberg	1871 28/5	Hakarp	33
7	Hemmadottern	Sofia Vist	Ebbes	1882 15/12	Rogberga	22
8		Tyra Maria Karlsson	Fageräng 6	1889 24/4	Hakarp	15
1905						
1	Skomakaren	Sven August Pohl	Ammarp	1881 19/8	Hakarp	24
2	Arbetaren	Knut Dag	Hak. säteri	1880 19/2	Svartorp	25
3	Hemmadottern	Hilda Krist. Vist	Ebbes	1887 24/1	Rogberga	18
4	Sjömannen	Ernst Johansson	Ebbes	1881 23/12	Fryele	24
5	Hemmadottern	Ellen Axia Dahl	Erikstorp	1886 9/4	Lekeryd	19
1906						
1	Pigan	Ester Andersson	Ebbes	1886 22/9	Hakarp	20
2	Jordbr.arb.	Sven Larsson	Tyskängen	1887 24/11		19
3	Hemmadottern	Teckla Carlsson	Ebbes	1886 23/9	Hakarp	20
4	Jordbr.arb.	Conrad Carlsson	Ebbes	1888 20/12	Hakarp	18
5	Fabriksarb.	John Gustav Ohlsson	Ebbes	1883 23/6	Hakarp	23
6		Erik Joh. G. Andersson	Ebbes	1890 9/7	Hakarp	16
1907						
1	Hemmadottern	Judit Rosenia Berger	Fagerslätt 9	1884 12/4	Hakarp	23
2	Hemmasonen	Sven Karlsson-Snygg	Risängen	1889 26/11	Hakarp	18
3		Alma Axia E. Landén	Ebbes	1887 25/3	Järnsås	20
4	Pigan	Selma Krist. Gillberg	Gunnestorp	1883 2/5	Lekeryd	24
1909						
1	Stenarb.	Reinhold Ekebon	Lineberg	1879 15/12	Västanf.	30
2	Hustrun	Anna Elisab. f. Nilsson	Lineberg	1879 28/11	Hakarp	30
3	Dottern	Hildur Elisabeth	Lineberg	1903 22/9	Norberg	6
4	Dottern	Sofia Marianne	Lineberg	1907 26/11	Hakarp	2
5	Sonen	Erik Gustav Reinhold	Lineberg	1906 22/1	Hakarp	3
6		Karl Henry S. Olsson	Ebbes	1889 27/6	Hakarp	20
7	Drängen	Johan Edv. Johansson	Fagerslätt	1883 9/1	Lekeryd	26
8	Bokhållaren	Oskar Georg Bohman	Fagerslätt 16	1889 4/7	Hakarp	20

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
<i>1910</i>						
1		Gustav Ivar Johansson	Fagerslätt 30	1890 5/6	Hakarp	20
2		Frans Gustav Qvist	Fagerslätt 62	1881		29
3	Drängen	Karl Aug. J-son Karp	Stensholm	1891 9/6	Jönköping	19
<i>1911</i>						
1	Fabriksarb.	Elin Maria Norberg	Fagerberg 3	1893 21/9	Hakarp	18
<i>1912</i>						
1		Bernh. Georg Malm	Stensh. fabr.	1893 27/8	Öggestorp	18
<i>1913</i>						
1		Harald Boman	Egna-Hem	1897 23/1	Hakarp	16
2	Handelsförest.	Oskar V. Hammarström	Fageräng 1	1883 30/5	Godegård	30
3	Hustrun	Johanna Hammarström	Fageräng 1	1882 4/3	Hakarp	31
4	Sonen	Oskar Torsten	Fageräng 1	1911	Hakarp	2
5		Sonja Gustavsson	Fageräng 1	1899		14
6	Hembiträdet	Märta Alice Lönn	Björstorp	1897 31/12	Hakarp	16
<i>1914</i>						
1		John Erik Larsson	Olstorp	1898 20/4	Eksjö	15
<i>1916</i>						
1		John Gustav Moberg	Fageräng 10	1897 12/8	Hakarp	19
<i>1920</i>						
1	Änkan	Inga Maria Granlund	Ebbes	1843 15/2	Götered	77
2	Tjänarinnan	Alma Sofia Gustavsson	St. Tokarp	1884 15/5	Nässjö	36
3		Alva Eva Lönn	Hagby	1899 9/11	Hakarp	21
4		Bertil Vilh. Andersson	Betania	1902 26/11	Hakarp	18
<i>1921</i>						
1		Berta Maria Fingal	Vilhelmsberg	1895 3/7	Malmö	26
2	Sym.arbetaren	Erl. Sixten Andersson	Betania	1902	Hakarp	18
<i>1922</i>						
1		Axel Erik Randau	Ebbes	1896 8/7	Hakarp	26
2		John Sigbert Bergström	Fagerslätt 7	1904 28/7	Hakarp	18
3	Fabriksarb.	Axel Johansson-Bexell	Ebbes	1877 23/10	Fryele	45
4	Hustrun	Mina Johansson-Bexell	Ebbes	1878	Färö	45
5	Sonen	Fredrik Johansson-Bexell	Ebbes	1916 18/7	Jönköping	6
6	Sonen	Chester Johansson-Bexell	Ebbes	1917 19/7	Hakarp	5
7	Sonen	Gustav Johansson-Bexell	Ebbes	1920 6/1	Hakarp	2
8	Dottern	Göta Johansson-Bexell	Ebbes	1922 27/1	Hakarp	—
9		James Olof Green	Fagerslätt 24	1903 12/10	Hakaro	19
<i>1923</i>						
1	Fabriksarb.	Knut Wilh. Norberg	Fagerberg 3	1899 27/9	Hakarp	24
2	Järnarbetare	Karl Torst. Valerius	Fagerslätt 76	1896 13/8	Hakarp	27
3		Mauritz G. Gustavsson	Fageräng 7	1897 23/9	Hakarp	26
4		Erik Herman Johansson	Ebbes	1901 9/8	Karlskr.	22
5	Slaktaren	Karl Gustav Rosell	Edstorp	1892 8/9	Gust.Adolf	31
6	Förnick.arb.	Knut L. Kvist	Fageräng 8	1904 22/9	Brandstorp	19
7	Sym.arbetaren	Arv. Edgard Meurling	Fagerslätt 17	1901 19/7	Hakarp	22

Nr.	Titel	Namn	Adress	Föd.dat	Föd.ort	Ålder
8	Metallarb.	Oskar E. Johansson	Fagerslätt 18	1895 13/6	Hakarp	26
9		Per Gust. Herm. Klintin	Stensh. fabr.	1905 7/5	Hakarp	18
10		Artur Edv. Pettersson	Fageräng 1	1903 17/3	Hakarp	20
11		Karl Gösta G. Randau	Ebbes	1900 31/12	Hakarp	23
12	Lackeraren	Göran Bert. Gustavsson	Fagerslätt 6	1899 13/11	Hakarp	24
13	Pigan	Gerda Jul. Gustavsson	Stensh. Säteri	1900 23/7	Forserum	23
14	Svarvaren	John Filip Malmros	Fageräng 5	1903 28/11	Hakarp	20
15	Drängen	Karl Anton V. Lönn	Dalskog	1906 3/4	Hakarp	17
16		Gustav Herbert Rosén	Ebbes	1901 24/7	Hakarp	22
17	Fabriksarb.	Eskil Sim. F. Gustavsson	Eriksberg	1899 15/3	Hakarp	23
18		Per Gustav Klasson	Åbo	1904 1/8	Olmstad	19
19	Tjänaren	Axel N. Johansson	Hak. Säteri	1896 16/1	Habo	26
20	Verktögsarb.	Oskar Ragnar Hallqvist	Ebbes	1892 25/7	Hakarp	30
21	Tjänaren	Gustav Fredr. Svahn	Hak. Säteri	1896 21/11	Jönköping	26
22	Rättaren	Karl Gust. E. Andersson	Dalskog	1893 10/1	Vireda	29
23	Hustrun	Judit Andersson	Dalskog	1892 3/7	Lekeryd	30
24	Sonen	Yngve Andersson	Dalskog	1921	Hakarp	2
25		Tage Vilh. Olsson	Ebbes	1904 15/8	Hakarp	19
26	Fabriksarb.	Ernst Tore Green	Fagerslätt 24	1901 25/11	Jönköping	22
27	Korpralen	Torsten Konr. Rosell	Edstorp	1900 20/4	Gust.Adolf	23
28		Nils Erik L. Hultman	Ebbes	1899 31/12	Sandersyd	24
29	Hemmadottern	Margareta Olsson	Ebbes	1899 13/12	Hakarp	24
30	Fabriksarb.	Karl Gust. Hj. Rydberg	Dalen	1898 22/9	Svenarum	25
31		Sven Enok Malmros	Fageräng 5	1900 6/8	Hakarp	23
32	Fabriksarb.	Sven Erik Johansson	Fagerslätt 18	1904 9/3	Hakarp	19

1924

1	Drängen	Axel Vitalis Rosell	Hak. Säteri	1897 19/2	Gust.Adolf	27
2		Sven Valborg Jonsson	Fagerberg 5	1894 21/2	Hakarp	30
3	Grovarbetaren	Olof Titus Bergström	Fagerslätt 1	1895 21/2	Hakarp	29
4	Sym.arbetaren	Anton Gunnar Valerius	Fagerslätt 7	1900 9/6	Hakarp	24
5		Sara Gunborg Jernell	Fagerslätt 8	1903 27/7	Hakarp	21

1925

1	Drängen	Elmer Torsten Engkvist	Göransberg	1900 24/5	Lommaryd	25
2		Hedvig Maria Törnkrans	Tokarp	1908 1/10	Jönköping	17
3	Hustrun	Ida Jonsson	Fagerberg 5	1892 2/3	Vireda	33
4	Dottern	Majken Jonsson	Fagerberg 5	1915		10
5	Dottern	Maria Jonsson	Fagerberg 5	1917		8
6	Sonen	Sven Jonsson	Fagerberg 5	1920		5
7	Sonen	Våge Jonsson	Fagerberg 5	1924		1
8	Filaren	Johan Helmer Lago	Anneberg	1904 8/12	Hakarp	21

NOT.

Denna förteckning begränsar sig till det geografiska område som motsvarar nuvarande Hakarps församling. (Således har inte utvandrare från Huskvarna-området medtagits.) Om någon utvandrade saknas i denna sammanställning kan det bero på att vederbörande har utvandrat från annan församling eller eventuellt har emigrerat utan flyttningsattest.



Utvandrare till Amerika.

Del II

Den förste

Den förste hakarpsbo som begärde attest för utvandring till Amerika var 23-årige brånerydsdrängen Magnus Månsson-Rosell (1848/1)*. Man kan föreställa sig att prästen blev ganska överraskad, eftersom ju ingen tidigare framställt ett liknande önskemål i Hakarps Prästgård. Pastorn, som ju var en bildad person, hade väl inte kunnat undgå att höra talas om den utvandring, som en tid pågått i Östergötland bl. a. och kanske hade han hoppats att Hakarp inte skulle komma att drabbas av denna nymodighet. Säkerligen kunde han då inte ana hur vanlig den anteckning i kyrkboken skulle bli som denna gång gällde Magnus Rosell: "Utflyttad till Nordamerica".

Magnus var född på gården Månestorp i Svartorp. Fadern hade avlidit när Magnus var 15 år och bouppteckningen visade att vardera av barnen hade att ärva omkring 150 riksdaler. Det var alltså en icke alldeles barskrapad yngling, som hämtade flyttningsbetyget hos pastorn i Hakarp.

Drängtjänster hade han haft flera, så gott som varje 24 oktober hade han bytt husbonde. Han hade således när han 1847 kom till Bråneryd hunnit tjäna dräng på ett flertal gårdar i Svartorp, Hakarp och Järnsnäs. Hans senaste tjänst i Järnsnäs var på en av gårdarna i Frövik. Denna gård ligger ju ganska nära Barkeryd och troligen har Magnus gjort bekantskap med barkerydsbor som planerade att resa till Amerika. Massutvandringen från Barkeryd till Texas hör

* Siffror inom parentes innebär att vederbörande person kan återfinnas i den emigrantförteckning som var införd i Hakarps Krönika 1972. Siffrorna utvisar utvandringsåret och hänvisningsnummer.

Detta arbete om emigrationen från vår socken handlar enbart om utvandringen från det område som i våra dagar utgör Hakarps församling. Beträffande folkmängdsuppgifter har det därför varit nödvändigt att frångå officiella siffror för dåvarande socken och räkna fram de siffror som var aktuella för det område som detta arbete behandlar.

till de tidigaste och mera kända utvandringarna och förtjänar därför att omnämnas i detta kapitel.

Redan 1838 kom Sven Magnus Svensson från Lättarp i Barkeryd till Amerika. Han startade en affärsverksamhet i Austin, Texas, en rörelse som blev mycket lönsam och Svensson blev på några år ganska välbärgad. Ekonomiskt sett gick allt honom väl i händerna och han blev en av de mest framgångsrika plantage- och ranchägarna i hela Texas. Han ägde milsvida marker, där hans boskap på tusentals djur betade. Han slutade sin bana som bankir 1896 och var då ägare till sex millioner dollars.

Förutom det goda nettot på affärsverksamheten hade han gift sig till en hel del tillgångar, bl. a. ett större antal negerslavar, som han dock sålde då han anade att de snart skulle bli värdelösa. Men stora jordegendomar fordrade arbetskraft och 1847 var Svensson hemma i Sverige och Barkeryd för att förmå släktingar och andra att följa honom till Texas. Han hade dock dålig framgång med värvningen och fick blott med sig sin syster. Året därpå, alltså 1848, avreste dock ett sällskap på 25 personer med Texas som mål. Ledare för denna grupp var bröderna Gustaf och Anders Palm, som var släkt med S. M. Svensson. Avresan skedde i juli månad, men gruppen var inte framme vid slutmålet, Austin i Texas, förrän den 22 november. Alltså efter en fyra månader lång och krävande resa!

Men det sagoskimrande landet skulle snart locka nya skaror. En av de största grupperna reste på försommaren 1867. Det var omkring etthundra unga, friska män och kvinnor som medelst ett extratåg från Forserums station avreste till Göteborg för vidare befordran till Texas. Denna gång tog resan bara 40 dagar, men var ändå full av strapatser och svårigheter.

Denna resa följdes av många flera och den som skötte värvningen i Barkeryd med omnejd var Johan i Långåsa, broder till S. M. Svensson. Det är betecknande att av svenskarna i Texas härstammar de allra flesta från socknarna Barkeryd, Forserum och Malmbäck. Många av utvandrarerna betalade sin amerikabiljett i efterskott genom två års arbete på någon av Svenssons rancher. Däri ligger förklaringen till att så många medellösa pigor och drängar lyckades resa över till "det förlovade landet".

Den första gruppen, den som utvandrade från Barkeryd år 1848, och som uppmärksammas i emigrationslitteraturen, bestod enligt uppgift av tjugofem personer. Vid granskning av utflyttningslängden för Barkeryd 1848 hittar man tretton personer som begärt attest för utvandring till Amerika. Slår man upp motsvarande bok för Järnsås finner man en emigrant och i Lekeryd har prästen antecknat åtta stycken utvandrare. Hakarp bidrager med Magnus Månsson-Rosell och därmed har vi hittat 23 personer som vid denna tid begärt prästbetyg med amerikaresa för ögonen. Släktskap mellan utvandrare från Lekeryd och Barkeryd har konstaterats och attestdatum för gruppen varierar mellan den åttonde och den tjugonde juli.

Det har framkommit att de flesta smålänningarna i Texas fick det bra, men några gick under i det hårda nybyggarelivet och det ovana klimatet. Det var en ständig kamp mot en svår natur, häftiga oväder, naturkatastrofer med torka det ena året och översvämningar det andra. Taggiga kaktusväxter, skallerormar och indianer tog tid att vänja sig vid, inget sådant hade man erfarenhet av hemifrån. Men smålänningar lär ju vara ett segt släkte och man gav inte upp så lätt. Den första tiden förstod de kanske inte vad som var lämpligt att odla, utan försökte med det de var vana vid från Småland. Men ganska snart lärde de sig att odla det som bäst lönade sig i Texas, däribland bomull, ris, majs och sockerrör. De som kunde anpassa sig lyckades i de flesta fall skaffa sig en dräglig tillvaro.

Tillåtet att lämna Sverige (utan särskilt tillstånd) för att bosätta sig i ett annat land, hade det blivit år 1840. Det första decenniet var det dock inte många, som tog vara på denna möjlighet. Gruppen från Barkeryd med omnejd hade länsstyrelsen tydligen inte vetskap om, ty landshövdingen nämnde inget om dessa emigranter, när han i sin ämbetsberättelse för Jönköpings län år 1850 konstaterade att: "ingen inverkan av flyttningshågen ännu förmärkts i länet". Han tillade dock att "utflyttningen skulle kunna få allvarliga konsekvenser om det visade sig att den var betingad av mer än fåtalets äventyrlusta". Till det fåtal emigranter som, enligt landshövdingen, utflyttade av äventyrlusta hörde alltså Hakarps förste utvandrare, brånerydsdrängen Magnus Månsson-Rosell.

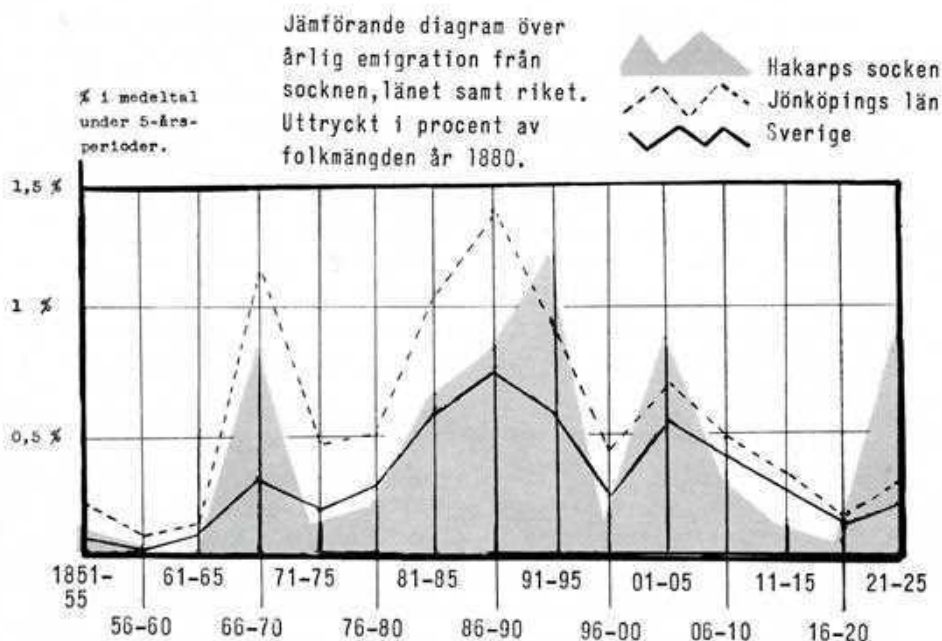
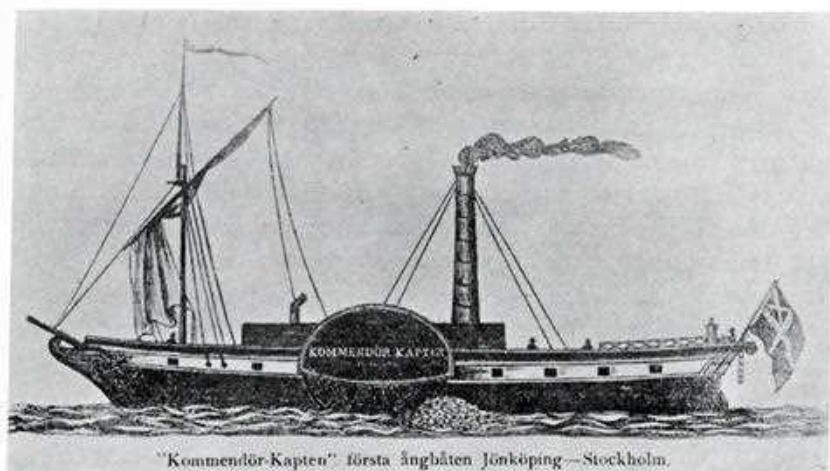


Diagram A

1850-talets utvandrning — pionjärtiden.

"Och i varje bygd fanns det många män och kvinnor som åtlödde budet och företog den vanskliga flyttningen till en annan världsdel. Det var de djärvaste som först bröt upp. Det var de företagsamma som fattade beslutet. Det var de oförvägna och tilltagsna, som inte förlikte sig med sin lott i hemorten, som blev de första utvandrarna i sin bygd. De som stannade kvar, de tröga och tvehågsna, kallade dem äventyrslystna." Dessa ord är Vilhelm Mobergs och det finns väl ingen som bättre än han kan beskriva vilka egenskaper de tidigaste utvandrarna måste ha haft.

De svenska utvandrarna under denna period kom i första hand från skogsbygderna — Jönköpings län var under denna tid den viktigaste emigrationsprovinsen — och deras levebröd i Amerika blev i de flesta fallen jordbruk och skogsbruk i förening. Därför slog de sig i regel inte ned på den öppna prärien, utan föredrog



skogsbygden som liknade deras hembygd och därmed även bjöd dem möjlighet att försörja sig på ett sätt som inte var dem främmande. Enligt amerikansk lag såldes all statlig jord vid denna tid till ett fixerat pris, vilket innebar att ett område motsvarande ett svenskt tunnland såldes för cirka sex dollars.

I början av 1850-talet utvandrade ungefär 3000 personer årligen från Sverige, men en stor koleraepidemi i Amerika säges dock ha bromsat invandringen till Staterna och de senare åren på 50-talet kännetecknades av låga siffror i utvandringsstatistiken från vårt land. (Se diagram A.)

Utvandrare från våra trakter hade ju oftast Göteborg till utresehamn. Att komma till västkustmetropolen var vid denna tid — före järnvägsepoken — inte så lätt. En tidning berättade 1852 hur ett sällskap hade slagit sig samman om en skjuts som transporterade deras bagage och småbarn, medan de vuxna utvandrarna till fots gick efter hästskjutsen sträckan Jönköping—Göteborg. Det var en krävande början på en äventyrlig resa och skribenten kommenterade: *"Att resan till Göteborg sålunda kommer att gå långsamt är naturligt; men tyvärr de komma kanske tids nog till det förlovade landet dit falska röster och förspeglingar locka dem, om de någonsin hinna dit"*.

Göteborgsresan kunde också företagas med båt via Göta Kanal, Jönköpingsbladet 1853 berättar följande:

Den 9 juni afreste med ångfartyget "Kommendörkaptenen" öfver 100 utvandrare till Göteborg. För det trånga utrymmets skull måste de så godt sig göra lät inqvarteras kring däck, hvilket skedde under mycket skrik från de små, hvilka envist ropade på hemmet. En del af de hitströmmande emigranterna kunde dock ej medtagas hvarföre dessa måste kvardröja till i söndags, då de afreste med ångfartyget "Småland".

Färden över Atlanten företogs vid 50-talets början med järnlastade segelfartyg och resan tog sex till åtta veckor, vid otjänligt väder upp till tre månader, och var mycket ansträngande för passagerarna, ja så påfrestande att många av emigranterna inte överlevde atlantresan. I senare delen av 50-talet förbättrades standarden på segelfartygen och många av dem var inredda speciellt som passagerarfartyg. Vi har hittat en annons i Jönköpings Tidning av den 12 mars 1857 där Göteborgs-redaren Höglund ger sken av att kunna erbjuda god komfort:

Passagerare till Norra Quebeck i Norra Amerika.

I början af nästa månad blifver en utmärkt bekväm och god lägenhet för emigranter härifrån till Quebeck med snabbseglande briggen *Christiane*, första classens fartyg fört av norske kaptenen L. Isaksén, som är en human, pålitlig och redlig man, förbinder sig att från Quebeck ledsaga passagerarna 200 svenska mil inåt land, om så begäres, och kunna passagerarna med denna lägenhet påräkna all den assistans, som billigast kan begäras. I Jönköping lämnas underrättelse af Herr Jakob Berg.

Bland de emigranter som under 1850-talet seglade över Atlanten befann sig också några från Hakarp. Från Brunstorp utvandrade ogifte lantbrukaresonen P. A. Nilsson (1852/1). I likhet med flertalet av de första utvandrarerna kom han från ett någorlunda välbärgat bondehem. För en bonde var det ju relativt enkelt att köpa amerikabiljett till sonen eller dottern. Genom att sälja en ko, som ganska snart kunde ersättas med ett uppväxande ungdjur, var det möjligt att skaffa fram kontanter, samtidigt som emigrationen gjorde att hushållet fick en mun mindre att mätta.

Den första familjeutvandringen från Hakarp inträffade 1854 då familjen Johan Berglund (1854/1) sålde sin gård i Björstorp för att emigrera till Amerika. Makarna Berglund var båda kring 50-årsåldern och kanske väl gamla för att själva påtaga sig ett mångårigt arbete med att odla upp ett nybygge i Staterna, men de väntade sig säkert god hjälp av sina barn, 20-årige Johan Vilhelm och 18-åriga Johanna Vilhelmina. Kanske var det just för barnens skull som makarna Berglund bestämt sig för att utvandra. De avträdde gården just den 14 mars, som ju sedan gammalt är den dag då gårdar byter ägare och därmed hade för första gången en gård i Hakarp sålts på grund av att ägaren skulle utflytta till Amerika.

1860-talet, missväxt i Småland, gratis jord i Amerika.

Från amerikansk sida ökade man under 1860-talet propagandan för att få över européer som var villiga att odla de stora bördiga områden som ännu låg obrukade. En ny lag, Homestead-lagen, trädde i kraft 1862 och innebar att var och en som erbjöd sig att bruka jorden fick sig tilldelat ett område på 160 acres (130 tunnland) att odla i fem år. Därefter blev han ägare till marken, sedan han betalat en mindre lagfartsavgift. Homestead-jorden låg till stor del mellan floderna Missisippis och Missuoris övre lopp, i rena vildmarken och var mestadels mycket bördig. Tillgången på jord enligt dessa villkor varade fram till omkring 1890.

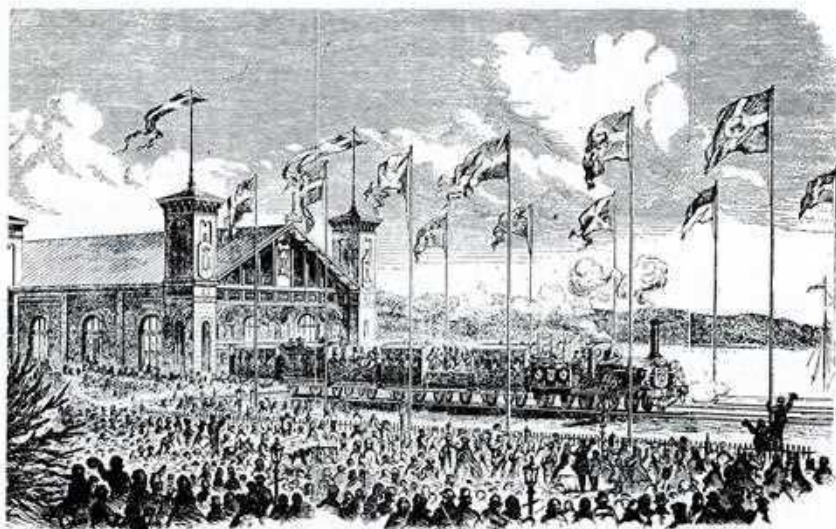
Det är lätt att förstå, att ett sådant erbjudande lockade många torpare i Hakarp, som fick göra tre eller fyra dagsverken i veckan utan annan ersättning än rätten att för egen del odla ett stycke stenig mark i gårdens utkant och förmånen att få bebo en liten dålig, ibland nästan fallfärdig torpstuga. Tänk att till skänks få ett område lika stort som gården Gunnestorp i Hakarp och därtill alldeles fritt från sten. Flera unga torparfamiljer i vår socken reste över till Amerika och fick gratis jord, men ännu flera gick och drömde om en farm i Staterna utan möjlighet att någonsin kunna förverkliga sina drömmar.

Avstånden mellan de olika provinserna i Amerika kunde vara jordarna ute i Minnesota och Iowa förblivit obrukade. Även här väldigt stora och utan de goda kommunikationerna som fanns i Amerika, i form av flodångare och järnvägar, hade nog de bördiga

hemma i Sverige hade man påbörjat järnvägsbyggandet och därigenom skapades många arbetstillfällen inom landet, samtidigt som de genom tågtrafiken förbättrade samfärdsmöjligheterna gjorde det lättare att nå utresehamnen för de som ämnade emigrera. I Jönköping invigdes Södra Stambanan 1864, möjligheterna för traktens utvandrare att komma till Göteborg förenklades avsevärt och bidrog väl också till att utflyttningen ökade. Jönköpingsbladet av den 13 juli 1865 skrev följande: *"Det går nu knappast en vecka förbi utan att man får se den ena hopen utvandrare efter den andra passera härigenom för att begiva sig till Amerika. Så t. ex. afreste åter i går förmiddag med ordinarie tåget till Göteborg över 100 utvandrare, alla unga och raska, af vilka ensamt omkring 60 voro från Svenarums socken."* Den 24 mars 1869 avgick från Jönköpings Central ett tåg bestående av två lokomotiv och sextiofem vagnar lastade med emigranter som via Göteborg skulle resa till Amerika.

I regel var de svenska tidningarna motståndare till emigrationen. Jönköpings Tidning talade klart och tydligt om att: "de skulle införa alla berättelser från Amerika som kan tjäna att bringa emigranterna till moget övervägande, innan det är försent". Det radikala Jönköpingsbladet däremot såg gärna utvandringen som en yttring av missnöjet med regimen och uttalade sig oftast samhällskritiskt. I juli 1865 kunde man läsa följande kärnfulla ord:

Det är en i sanning sorglig syn att skåda dessa skaror av landets kärnfriska allmoge övergiva en fosterjord, som så väl behöver dess krafter, och i synnerligast har i år utvandringslusten gripit starkt omkring sig, utan att man beklagligt nog förmår att hämma densamma, ty såsom en korrespondent yttrade "det är inte nog att i kungörelser utfärda några varningar, som man misstror, några beskrivningar av det mödosamma livet därborta, vilka man ej läser. Nej det onda — ty ett ont är det för fosterlandet — som alldeles icke har för stort förråd av armar — måste uppräckas kraftigare och med rötterna. Låten I statsideologer, en verklig frihetens hälso-givande elixir genomströmma samhällskroppens alla pulsar och ådror, vräken ner de oberättigade privilegierna, vare sig de innehavs av bördens, religionens eller börsens män, given arbetet den rätta platsen, som det tillkommer inom samfundet,



I Jönköping invigdes stambanan 1864 och därmed ökades möjligheterna för utvandrare från Hakarp att komma till Göteborg.

tillse att "selfmaden man" icke tillbakasättes för den först kommande guldgalonerade adelspojke, förfogen så, att ej en i livet och vetenskapen oförfaren prästgesäll vågar nedslunga förbannelser över det fria tänkandet och ej aktar andra tros-sätt än dem han själv lärt av andra, då däremot all sann religion måste vara en frukt av människans inre utveckling. Skaffen sanning åt satsen om allas likhet inför lagen, ja vill man i grund hämma emigrationen, som i år tycks vilja antaga ofantliga proportioner, större än någonsin, då måste man sträva att göra det europeiska samfundet likt det amerikanska, med arbetets ära, rätt och frihet för alla, med jämlikhet för alla."

Vi som läser detta hundra år senare har väl alla samma uppfattning om de "oberättigade privilegierna" som Jönköpingsbladets radikale medarbetare hade. Men tiderna och synsättet har ju förändrats och det är väl ganska troligt att vissa tidningsläsare på den tiden reagerade kraftigt mot skribentens frispråkighet.

Resan över Atlanten blev, samtidigt som den förbilligades, mindre äventyrlig och tidskrävande sedan rederierna hade satt in

snabbgående ångfartyg. Flera utländska rederier, många med ombud i Jönköping, konkurrerade med varandra om att bjuda bekvämast överfart. År 1868 t. ex. innehöll flertalet nummer av jönköpingsstidningarna annonser från redare som befordrade emigranter via Hull och Liverpool till New York eller Quebeck. Resan, som tog 10 à 12 dagar, kunde man få för 140 kronor per vuxen person och om man tar i beräkning att kontantlönen för en dräng (plus mat och logi samt ett par stövlar etc.) var 100 kronor per år, får man en någorlunda klar bild av resekostnaden.

Som alla vet drabbades Småland 1867 och 1868 av en svår missväxt, vilket gjorde att de som normala år hade det svårt, kom att lida verklig nöd. Många av dem som på något sätt kunde skaffa fram kontanter köpte amerikabiljett för sig själva och familjen. Emigrationssiffrorna för de båda nödåren liksom för åren närmast efter, blev mycket höga i de områden som hade drabbats hårdast av missväxten. Till de hårt drabbade områdena hörde dock inte Hakarp, men utvandringen från vår socken var likväl ganska kraftig, vilket tyder på att även hakarpsborna hade haft kännning av de svåra åren. (Se diagram A.)

En del av de svenska utvandrarpionjärerna lät nu brevledes höra av sig och deras i regel positiva syn på sitt nya land gjorde att många förut tveksamma lockades över till Amerika. Om brevskrivaren var en pålitlig bror eller annan nära släkting, som kunde ordna ett arbete och som kanske också var villig att förskottera biljettpengarna, fordrades mycket starka skäl för att stanna hemma i det fattiga Sverige.

Hur tidiga hakarpsemigranter brevledes lockade och ekonomiskt hjälpte sina syskon över till Amerika visar tydligt exemplet med syskonen Ljungqvist från torpet Sjöbacken nere vid Vätterstranden. (Se artikeln "Ett amerikabrev" i Hakarps Krönika 1972.)

Av övriga hakarpsbor som reste över Atlanten på 1860-talet kan nämnas 55-årige torparen Magnus Holmström (1866/6) på Lilla Kleven som utflyttade tillsammans med 15-årige sonen Johan Magnus (1866/7). Hustrun däremot stannade kvar hemma på torpet. Om det var meningen att hon skulle komma efter till Amerika när far och son hade hunnit ordna det för sig är inte lätt att avgöra, men tre år därefter kom pappan Holmström hem till

sig på torpet Rydsberg hos sin syster, som var änka. I Amerika hade han väl knappast nyttjat täljkniven till att skära guld med. ty i kyrkboken från 1890 står antecknat: "har vistats i Amerika 1867—82 — Fattig". Brant avled 74 år gammal på Rydsberg, Ingelycke.

På Höggärdet bodde landstingsmannen Arvid Johansson, han och hans hustru hade inte mindre än nio barn. Av dessa emigrerade tre söner till Amerika, de tog sig namnet Hedrén. Sonen Anders Johan (1866/4), som var född på Låxarp utflyttade som 20-åring på våren 1866. Han slog sig ned i Seattle, Washington och till yrket blev han tunnbindare. Hans hustru som skänkte honom fem barn hette Elisabeth Olivie Edvall. Anders Johan Hedrén dog 1918, 72 år gammal. — — — Carl Viktor Arvidsson-Hedrén (1880/7) utvandrade på hösten 1880. Han var född på Smedstorp under den tid då fadern arrenderade denna gård. Han bosatte sig i Chicago och försörjde sig som pianostämmare och som försäljare av musikinstrument. Han var gift med Emma Cristina Svensson från Jönköping och de hade fem barn. — — — Arvid Johansson hade också en son som hette Henning Axel (1888/23), han utflyttade till Amerika år 1888 och bosatte sig även han i Chicago, där han var anställd hos Chicago Telephone Co. Han var gift med en flicka från Askersund som hette Hilma Eriksson, de hade ett barn.

Torparen Sven Jonasson och hans hustru Maja Stina, född Kröjs, bebodde och brukade torpet Fintorp under Råmmarp. Att brottas med de steniga tegarna runt torpet och dessutom göra dagsverken på Råmmarp krävde säkert goda kroppskafter. Kanske hade Sven inte så god fysik, eller kanske hade han under kampen för tillvaron slitit ut sig, ty när han var femtio år kallades han i husförhörslängden för inhysesshjon. Denna beteckning innebar att han inte längre var arbetsför och det är väl troligt att hans barn utförde de dagsverken som ägaren till Råmmarp hade rätt att fordra av torparen. Barn var kanske det enda de båda makarna på Fintorp hade gott om, inte mindre än sju stycken hade de hunnit skaffa sig. Tre av deras barn utvandrade till Amerika och det är anledningen till att Sven Jonasson och hans familj omtalas i denna berättelse. 28-årige sonen Sven Johan emigrerade 1868 och året därpå reste en annan son, 26-årige Carl August. Dottern Johanna

Mathilda, 20 år gammal, reste över till sina båda bröder på andra sidan Atlanten år 1870. Det har lyckats oss att spåra upp de tre syskonen, som för övrigt hade ändrat efternamnet till Lyckman, de hade slagit sig ned i Texas alla tre. År 1918 utkom i Amerika en bok som hette "Svenskarne i Texas" och i den kan man läsa bl. a. om de tre syskonen Lyckman från Fintorp, Råmmarp. Vi citerar direkt ur boken:

Sven Johan Lyckman och hans hustru Clara, född Stark, voro de första svenska settlare i New Sweden-kolonien och slog sig ned där 1874. De ägde ett par hundra acres land norr om där New Sweden-församlingens kyrka är byggd. Allt var i prärie. Inga inhägnader. Cowboys och kreatur voro då herrar på prärien. Men de kämpade sig igenom nybyggarelivets besvärligheter och fingo se ej så liten frukt av sin möda. Samhället utvecklade sig, kyrka byggdes, skolhus uppfördes, vägar anlades, träd planterades omkring boningshusen, ödemarken började blomstra. I deras hem uppväxte en frisk och livskraftig barnaskara, som nu är spridd, i de olika svenska samhällena i Texas och som är en heder för föräldrarna.

Sven Johan Lyckman föddes i Hakarps socken, Småland, 1840 och hans hustru i Bälaryd, samma provins, 1847. Båda emigrerade till Amerika 1868 och kommo först till Austin, Texas.

De ingick äktenskap 1870. Deras barn äro: George, Villie, Svante, Ida, Edla, John, Teodor, Anna och Artur.

Sven Johan Lyckman avled i New Sweden 1894 och hans hustru dog under ett besök hos sin dotter i Sprinkle, Texas, år 1914. De är begravna i New Sweden.

Lyckman beskrives som en man med sund omdömesförmåga och framsynt blick. Under daningsperioden, då samhället och kyrkan uppbyggdes och utvecklades, gick det ofta hett till på nyodlingarna i New Sweden. Vid kyrkostämmorna i synnerhet utkämpades mången batalj — i ordfyndighet naturligtvis. Vid en sådan stämma skulle det bestämmas om tillbygge av kyrkan, ty den var för liten för folkmängden. En del av stämmobesökarna ville bygga till kyrkan på västra ändan, en annan på den östra. När man ej syntes kunna ena sig om saken,

lär Johan Lyckman ha kommit med följande förslag: "Jag föreslår att vi sågar av kyrkan på mitten och bygger till den där".

Fru Lyckman var av naturen gladlynt och spridde solljus omkring sig i hemmet och samhället. Hennes tid och krafter räckte till ej blott för hemmet, utan även för andra.

Dessa första banbrytares minne skall länge leva inom det samhälle, där de nedlade sin livskraft.

En så målande beskrivning av Fintorpasonen trycktes alltså år 1918 ute i Texas. Beträffande hans broder Carl August kan man läsa följande i samma bok:

Carl August Lyckman i Manor är en av de äldste nu levande settlarna i denna del av staten Texas och var tillsammans med brodern, Sven Johan Lyckman, den förste, som bröt mark i New Sweden samhälle, som då var känt under namnet "Knight Ranch".

I Hakarps socken, Jönköpings län, föddes Carl August 1843. Föräldrarna voro Jonas Jonasson och Maja Stina f. Kröjs, torpare under fanjunkarebostället Råmmarp. År 1869 utvandrade Lyckman, då en ung man, till Amerika med Austin Texas som mål. Här fann han först sysselsättning med jordbruk hos Mr Johannes Monson och arbetade för månadslön blott fjorton dagar, innan han började arrendera land av Mr Nelson Rector. Efter tre år som arrendator hade han gjort nog besparingar att köpa sin första lantegendom i New Sweden. Med åren förbättrades ekonomin alltmer och mera land inköptes, uppbröts och bebyggdes, så att Lyckman för tolv år sedan kunde draga sig tillbaka från lantlivet som en förmögen man. Med sin hustru är han nu bosatt i Manor. Makarna voro bland de första som förenade sig med svenska metodistförsamlingen i Austin under pastor Charnquists första tid och ledareskap där. Sedan har de haft sitt medlemskap i Decker och Manda.

Lyckman gifte sig kort efter ankomsten till detta land och hans nu åldriga maka har stått troget vid hans sida i ve och väl under årens lopp. Av elva barn äro fem döda. De övriga äro döttrarna Amanda och Josephina samt sönerna John, Walter, Luther och Wessley.



Carl August Lyckman och hans hustru.

Sedan dessa rader skrevs om Carl August har nu nära sextio år förflutit och kanske har hans efterföljare ökat med flera generationer Lyckman. Man kan väl gissa att de har slutat tala svenska språket och de yngre av dem har väl kanske inte hört talas om Fintorp, det steniga torpet i Hakarp.

Dottern på Fintorp Johanna Matilda Lyckman gifte sig i Texas med en Huskvarna-pojke och deras levnadsöden är också nedtecknade i samma förnämliga bok:

Johan Alfred Gillberg och hans hustru Johanna Matilda f. Lyckman, äro båda döda, men de tillhörde gamla välkända settlare i Travis och Williamson counties och bidrogo med osjälvisk uppoffring till nya samhällens och kristna församlingars bildande. De voro båda födda och uppvuxna i Småland, han i Huskvarna, där han först såg dagens ljus 1845, och hon i Hakarp, 1850. Som emigranter lämnade de båda sina respektive hembygder år 1870 och styrde med flera andra sin färd till Austin, Texas. Här ingingo de äktenskap året därpå, satte bo och började med lantbruk för sin bärning. Omkring Austin arrenderade de land bortåt femton år och flyttade sedan därifrån till Williamson county vid San Gabriel-floden, där

familjen bodde i fjorton år. År 1900 köpte Gillberg en lantegendom invid Hutto, brukade den omkring åtta år och flyttade sedan till staden och utarrenderade platsen. Här bodde makarna i eget komfortabelt hem, tills han slutade sin jordevandring 1915 och hon 1918.

Deras barn som alla är gifta äro: Axel, John, Carl, Alma och Ida. Gillbergs voro med de första som ingick i metodistförsamlingen i Austin, då den bildades av pastor C. Charnquist. De voro alltid trogna och verksamma inom denna kyrka och uppoffrande för verksamhetens framgång.

Från Läxarp utflyttade Carl Fredrik Johansson (1869/1) med hela sin familj, sammanlagt sex personer och från Hulustorp reste Johan Magnusson (1868/8) med hustru och två små barn. Från Sörängen i Ammarp emigrerade skomakare Svensson (1869/15) med hustru och ettårig dotter. Från Torpängen utvandrade Matilda Ljungqvist (1869/12) med make och två små barn. Alla dessa utvandringar med små barn i familjen skedde säkert inte av äventyrslystnad, som myndigheterna ville påstå. Nej de var säkert frukten av långa överläggningar mellan makar och andra släktingar. För en ansvarskännande familjefader verkade nog emigrationen vara den bästa lösningen, så länge man hade nödåren i färskt minne. Ingen visste ju då att sextiotalets missväxtår inte skulle komma att följas av flera nödår.

Ett problem för sig var att många utvandrade utan att meddela pastorsexpeditionen, med andra ord: de rymde. Kyrkoherde Almqvist i Hakarp antecknade år 1869 att 22 personer hade utflyttat till Amerika samt tillade: "utöver dessa har ytterligare 15 personer utvandrat utan att uttaga flyttningsbetyg". Året 1869 var dock det sista året man med lätthet kunde sticka iväg utan papper. Då trädde nämligen en lag i kraft som ålade utvandrareagenten att skriva ett kontrakt med emigranten. Detta kontrakt skulle sedan visas upp för polisen i utresehamnen, tillsammans med prästbetyget. Bestämmelsen kunde dock kringgåas genom att emigranten reste till någon norsk eller dansk hamn, där man utan att visa prästbetyg kunde lösa Amerikabiljett. Många gånger fick hakarpsprästen skriva i husförhörslängden: "rymt till Amerika".



Från Hulustorp reste Johan Magnusson med hustru och två små barn.

1870-talet — måttlig utvandring.

De två första åren på 70-talet förekom fortfarande ganska livlig emigration, men därefter inträdde en period med låga siffror i utvandringsstatistiken. Orsaken till nedgången var väl att det i Sverige hade blivit något bättre tider med ökad åkerareal, goda skördar samt ett bättre inkomstläge för löntagarna. Samtidigt hade Amerika drabbats av stagnation i affärslivet som resulterade i dåliga konjunkturer med stor arbetslöshet. Jönköpings Tidning varnade redan 1868 för arbetslösheten på andra sidan Atlanten och uppmanade eventuella emigranter till moget övervägande i följande ordalag: *"Därför, hören en landsmans goda råd: Uppgifven all tanke på detta förlofwade land, åtrinstone för närvarande ty väl hit öfverkomna skolen I säkert i Eder ångest få skäl utropa: hwad hade min son på galejan att göra"*.

Efter en så allvarlig maning kan man ju tänka att var och en skulle ta sig i akt. Faktum är att emigrationen verkligen minskade, kanske till stor del för att tidningarna oftast varnade för tanklös utflyttning.

Det goda hade emigrationen fört med sig att dagsverkslönerna för de hemmavarande ökade och landshövdingen skrev i sin femårsberättelse: *"Den starka utvandringen af ungt arbetsfolk och tjänste-*

hjon kommer otvivelaktigt att, åtminstone i de trakter af länet, från vilka utvandringen skett i större antal, leda till förhöjning af dagsverkslöner och årslönerna".

Att landshövdingen ansåg höjning av dagsverkslönerna som något skadligt och betänkligt kan man läsa mellan raderna. Dock är det väl ganska säkert att dagsverkskarlarna och -kinnorna tyckte att höjningen var ett steg i rätt riktning. I en tid då fackföreningar och kollektivavtal inte existerade var ju ersättningen för utfört arbete helt beroende av tillgången på arbetskraft. Säkert bidrog den högre dagspenningen till att minska utvandringsslusten. Järnvägsbyggande och stora skogsavverkningar gav också tillfälle till relativt goda inkomster hemma i Sverige.

Trots höjda löner i Sverige låg dock de amerikanska lönerna fortfarande betydligt högre. År 1872 omtalas att en industriarbetare i U.S.A. tjänar mellan en och två dollars om dagen (en dollar = 3: 25 kr.), motsvarande inkomst vid t. ex. Husqvarna Vapenfabrik torde inte ha uppgått till mer än 1: 85 kr. Dock följer ett litet tillägg till uppgiften om dagsinkomsten i Staterna: "De som tjänar en dollar per dag kunna nått och jämt försörja sig". Därav kan man förstå att levnadskostnaderna i U.S.A. var betydligt högre än i Sverige.

Att arbetslösheten i Amerika inte hade hunnit bli så stor i början av 70-talet framgår av en annons i Jönköpings-Posten i april 1872:

Emigranter.

Undertecknad hemsänd af New Jersey Midlands Jernvägs-kompani för att engagera 600 jernvägsarbetare för detta kompani, återvänder till Amerika Fredagen den 3 maj 1872 och kunna alla som vill åtfölja mig påräkna att genast vid framkomsten till Newyork erhålla stadigvarande arbete. Brev åtföljda af postporto besvaras med omgående av undertecknad eller Frans Pettersson, Göteborg, vilken herre kommer att befordra mig och sällskapet till Amerika. OBS! arbetet pågår en timmes väg från Newyork.

Gustaf Åkerström
arbetsförman från Amerika
Skillingaryd—Klevshult

Annonsen avslutades med uppräknning av namnen på ett stort antal personer som Åkerström redan hade förmedlat till Amerika. Huruvida "arbetsförmannen från Amerika" lyckades få ihop 600 blivande rallare är oss obekant, men det är väl möjligt att många följde Gustaf Åkerström till New York. Den 29 april avreste nämligen 500 emigranter från Jönköpings Central och avresedatum tyder ju på att de skulle med samma fartyg som omnämndes i annonsen, man kan ju gissa att många av dem skulle jobba åt New Jersey Midlands Jernvägskompani.

Den mest kände värvaren av immigranter till Minnesota var utan tvekan överste H. Mattson. Han representerade Lake Superior & Mississippi Jernvägskompani. De amerikanska bolag som planerade att bygga järnväg fick av myndigheterna mark gratis, inte endast vad som behövdes för banans sträckning, utan även ett avsevärt område kring järnvägslinjen. Dessa marker såldes till nybyggare för en hygglig penning och på förmånliga avbetalningsvillkor. År 1872 gav Mattson ut en skrift på svenska där han på järnvägsbolagets vägnar utbjöd mark och den skriften verkar både saklig och trovärdig. Han berättar om sjukhus, skolor och kyrkor, han talar om att det enda sädesslag som begagnas till bröd är vete. Han skriver att: "ingen behöver sakna god och tillräcklig föda, äfven den fattigaste kan med sådan lätthet skaffa sig denna, att man gärna kan säga, att brödbekymmer vet man der icke utaf". Minnesotas befolkning betecknar han som arbetsamma, nyktra, laglydiga, socialt jämlika och djupt religiösa, de har också den största tolerans för andras åsikter. Skatterna är låga och inga särskilda onus vidlåder jorden, varken i form av knekteunderhåll eller kyrkotionde.

Marken såldes för 5 dollars per acres, vilket gör att en liten gård på t. ex. 32 svenska tunnland såldes för 200 dollars (= 650 kronor). Avbetalningarna var fördelade på åtta år med lägre kostnad de första åren. I det nämnda exemplet varierade årskostnaden för ränta och amortering mellan 18 och 41 dollars (= omkr. 60 respektive 135 kronor). Efter 8 år var gården betald och farmaren ensam ägare av marken. Som jämförelse kan nämnas att en dränglön i Sverige uppgick till 125 kronor per år plus mat och logi, i Amerika var motsvarande lön tre gånger så stor.

Kring 1873 drabbades Amerika av den lågkonjunktur som för flera år framåt skulle bromsa den svenska emigrationen. År 1877 t. ex. utvandrade inte mer än 260 personer från vårt län. Man kan bläddra igenom en hel årgång av Jönköpings-Posten utan att hitta en enda annons om amerikaresor. Däremot kunde man ofta läsa notiser om återvändande svensk-amerikaner och landshövdingen ifrågasatte om de inte kom hem på grund av brustna förhoppningar, men tillägger för säkerhets skull: "att denna fråga är svår för Konungens Befallningshavande att bedöma".

Hakarps utflyttningssiffror för 70-talet är avsevärt lägre än länets siffror och något lägre än genomsnittet för riket. (Se diagram A.) Förklaringen till detta är svår att finna. Möjligen kan det ha berott på ån som med sina energigivande vattenfall gjorde att bygden blomstrade. Stensholms Pappersbruk med 121 anställda år 1870 var fullt jämförbar med Vapenfabriken, som hade ungefär lika många arbetare. Två så stora industrier plus ett par mindre utmed Huskvarnaån gjorde ju att inte alla i socknen var beroende av jordbruket. Pappersbruket lär förresten ha expanderat och nyanställt en del personal just i början av 70-talet.

Av Hakarps utvandrare under detta decennium kan man observera 47-årige arbetskarlen Anders Magnus Jönsson (1870/7) som avvek till Amerika 1870. Hans son Johannes (1870/1) hade rest några månader tidigare och dottern Helena (1871/7) utvandrade året därpå. Innan amerikafebern kom till familjen bodde de på Dungen under Hakarps Säteri, men sedan sonen mannen och dottern rest fick hustrun flytta till fattigbostaden Bäckastugan vid Ingelycke. Där bodde hustrun Maja Jönsson i 16 år tills hon 1886 avled utan att ha fått återse maken.

Det första gjuteriet vid Ebbes startades av två bröder Engberg från Sundsvall. Rörelsen var väl inte så vinstgivande och nedlades. Äldste sonen till en av gjuteriädkarna, 21-årige Johan Engberg (1879/4), utvandrade till Amerika 1879. Tre år senare reste hans tre syskon (1882/3.4.5), också med U.S.A. som mål. De var skrivna "på socknen", vilket innebar att bostadsorten var okänd för prästen i Hakarp. När Johan kom till Amerika fick han först anställning som handelsbiträde i Chicago, därefter arbetade han på ett hotell i Brooklyn, Newyork. Efter ett år i hotellbranschen flytt-

tade han till Minneapolis där han var anställd i affär. År 1890 startade han eget företag i speceribranschen, efter två år sålde han rörelsen och flyttade till Cambridge där han arbetade i grosshandelsföretag i tio år. Han var mycket politiskt intresserad och tillhörde det republikanska partiet. Han beskrevs som djärv och framåt i sina idéer. År 1902 blev han föreståndare vid Isanti lagfartskontor, han gjorde sig känd som en skicklig lagfartsregistrator.

Engberg gifte sig 1886 med Hilda Johnson, som var född i Sverige och kom till Amerika 1880, de fick fyra barn.

Johans far, Olof Engberg, gjuteriägare i Ebbes bl. a., kom till Förenta Staterna 1887. Han bosatte sig i Minnesota och beskrives som en man i goda ekonomiska omständigheter, han gjorde goda affärer i glasbranschen, han ägde ett sågverk och han handlade med virke. Vid sidan av sitt arbete var han verksam som predikant. Av hans tretton barn bosatte sig fem i Amerika.

Det tidigare omnämnda bokverket, Svenskarne i Texas, omnämner också Frans Gustaf Svensson från torpet Skogen under Råmmarp:

F. G. Svenssons liv och verksamhet är så förknippad med Deckers samhällshistoria, att det synes oegentligt att se hans levnadsteckning i förening med Austin. Men likt många andra har han på äldre dagar slutat upp med lantbruk och flyttat till staden. Lantbrukare mest hela sitt liv, har han prövat såväl nybyggarlivets mödor som väl ordnade samhällsförhållandens bekvämligheter, och med sitt varma intresse för både kyrka och samhälle har han gjort en betydelsefull insats för det goda bland svenskarna i Travis county under sin levnadsdag. Men även en så kraftig och verksam man som Swenson måste en dag på grund av tidens flykt se sin kraft avtaga och draga sig tillbaka från det rastlösa verksamhetslivet.

Frans Gustaf Swenson föddes i Hakarps socken, Småland, 1847 och är son till byggmästare Johan Svensson. I Sverige arbetade han några år på landet, varefter han 1870 slöt sig till det stora emigrantsällskapet och begav sig till Texas. Sina första tre år tillbringade han på Ben Townsends lantegendom i Govalle, nära Austin, eller som han själv säger, tills han började förstå att det fanns bättre utsikter för en fattig smålänning

i Amerika än att tjäna dräng på landet. Och med småländsk ihärdighet startade den unge Swenson på egen hand. Swenson började sin bana som lantbrukare på Epprights stora lantegendom vid Manor, där han arrenderade i fem år. Vid denna tid blev en vacker sträcka land erbjuden till salu utmed Gilden och Walnut Creeks eller där nuvarande Decker samhälle är beläget. Ett tiotal svenskar, visserligen icke mycket bemedlade med desto mera förhoppningsfulla, beslöt då att börja ett nytt samhälle och köpte 100 acres vardera. Swenson var bland dessa. Det var år 1878. Detta land ansågs då blott dugligt för kreatursskötsel, men smålänningarna skulle visa annat. Visserligen var första året ett torkår, men tjänligare väderlek och ihärdig arm gjorde, att här i denna kuperade trakt uppblomstrade ett vackert och rikt samhälle som i allt gjorde heder åt dess grundläggare. Här ägde Swenson ett par vackra egendomar, vilka han sålde, varpå han flyttade till Austin 1916. Den ena av dessa gårdar äges av sonen Robert Swenson.

Samma år och i samma sällskap som Swenson kom med till Texas, följde också Anna Maria Sjöberg, som år 1872 blev hans maka. Hennes föräldrahem var i Nässjö, där hon föddes 1853. Föräldrar och syskon kommo sedan till detta land. Hon arbetade för sin biljett hos en familj i Lampasas, Texas, men flyttade sedan till Austin. I familjen är åtta barn, fem söner och tre döttrar, alla gifta och med eget hem på landet.

När man läser denna och andra levnadsberättelser om hakarpsbor som utvandrat, lägger man märke till hur bra alla emigranter lyckades i sitt nya land. De har genom ihärdigt arbete fått vildmarken att blomstra och samhällena att utvecklas. Fattiga torparepojkar från Hakarp har genom svett och möda blivit ägare till lantegendomar i U.S.A. som om de varit belägna i Hakarp skulle räknats bland socknens största. Så snart arbetet med nybygget tillät såg de som sin angelägna uppgift att bygga skola och kyrka. De i Sverige politiskt omyndiga jordbruksarbetarna var med om att bygga upp nybyggarsamhällena från grunden. Deras namn nämndes med aktning och respekt. Andra svenskar hamnade i andra verksamhetsområden än jordbruket och även de förefaller att ha vunnit framgång i sitt nya fosterland.

Självfallet fanns det många emigranter från Sverige som hade svårt att anpassa sig till natur och klimat. Många hade väl hemlängtan, men saknade pengar till en sverigebiljett. En del hade inte förmånen att ha en god hälsa. I Jönköpings Tidning den 1 oktober 1873 fanns en dikt införd, skriven av en svensk emigrant som låg svårt hjärtsjuk i en stad i Amerika. Den dikten får representera alla de som hade besvär med hemlängtan, sjukdom eller av andra orsaker inte kunde anpassa sig i den "nya världen".

MIN FOSTERBYGD

*O Fosterbygd! till dig min tanke ilar,
när natten runt kring fästet stjärnor strör,
ty minnet som vid kända ställen hvilar,
ej bleknat har och ännu mindre dör.
Det sammanvuxit med mitt eget hjärta
och ger mig glädje och tillika smärta.*

*När stormens vindar öfver slätten fara,
jag ser blott präriegräset buga sig.
Men O, när jag mig tänker hemåt bara
och ser de gröna skogar framför mig
och hör hur vinden smeker granens toppar,
af sällsam glädje då mitt hjärta hoppar.*

*Skall väl för mig den dagen nånsin randas
då jag får hälsa forna vänners lag?
Skall mer jag lyssna till, hur ljudet blandas
af forsars fall, med hamrars tunga slag?
Skall jag få höra hur i sommarkvällen
än trasten sjunger på de gamla ställen?*

*Så frågar jag, men svaren bliva korta,
de hvilar nu uti min Faders råd!
Han svarar blott: De åren äro borta,
kanhända snart du får ett annat båd
som löser dig från tunga jordebandet
och kallar dig till rätta fosterlandet.*

Vår vädjan om bidrag från krönikans läsare har hörsammats, vi kan därför i år servera två artiklar från läsekretsen.

Vi tackar Doris Johansson för hennes berättelse om de två syskonen som utvandrade från Södra Glasberga. Vi tackar också för de trevliga fotografier som Doris välvilligt ställde till vårt förfogande och som fick illustrera emigrationsavsnittet i förra årets Krönika.

Elam Linder skall också ha ett hjärtligt tack för bidraget om Per Alfred Pettersson.

Alla upplysningar eller berättelser om hakarpsemigranter motages fortfarande med tacksamhet.

ÅLDERS- och KÖNSFÖRDELNING BLAND HAKARPSEMIGRANTERNA

År	Totalt	Män	Kvinnor	0-10 år	11-20 år	21-30 år	31-40 år	41-50 år	51-60 år	61-70 år	71- år	? år
1848-60	6	4	2	—	2	1	1	1	1	—	—	—
1861-70	54	30	24	11	7	23	6	3	1	—	—	3
1871-80	22	15	7	2	4	13	2	—	—	—	—	1
1881-90	95	62	33	17	18	47	8	2	—	2	—	1
1891-00	90	53	37	14	34	32	3	3	2	—	2	—
1900-10	79	54	25	6	37	30	5	—	—	—	—	1
1911-20	14	7	7	1	8	2	2	—	—	—	1	—
1921-25	56	44	12	9	11	32	2	2	—	—	—	—
Summa:	416	269	147	60	121	180	29	11	4	2	3	6

Tabell B

KÄLLFÖRTECKNING till detta avsnitt:

Ljungmark: Den stora utvandringen.

Ohlén: Från fars och farfars tid. En krönika om Småland.

Severin: Svenskarne i Texas.

Landshövdingens femårsberättelser, Jönköpings län.

Lokala tidningar, Jönköping, 1850—1880.

Kyrkoarkivalier, Hakarp, 1848—1880.

Bouppteckningshandlingar.

En pettersbergsmålare i Amerika.

av Elam Linder

Alltsedan 1600-talet hade torparen Petter Perssons förfäder varit bosatta i Skärstad socken, men själv lämnade han 1857 sin hemsocken och flyttade med hustrun Ingeborg Persdotter och sonen Johan (författarens morfar, sedermera välkände målaremästare J. Pettersson i Pettersberg), till torpet Brostugan under Stensholms Säteri.

Efter cirka tre år byggde Petter en egen stuga på Huskvarna Södergårds ägor, nuvarande Hakarpsvägen 76. Han kallade sin stuga Pettersberg och den stugan gav så namnet åt samhället, som växte upp vid Hakarpsvägens krön.

I Pettersberg föddes Petters och Ingeborgs son Per Alfred (1885/7) den 10 februari 1860. Här växte han upp, konfirmerades i Hakarps kyrka 1874, och fick börja arbeta tillsammans med broder Johan och fader Petter, vilken hade slagit sig på måleriarbete.



Alfred Pettersson med familj i Nebraska.

Då Per Alfred var 25 år beslutade han sig för att resa till Amerika. Kanske påverkades han av sina farbröder Otto, Nils, Adolf och Johan, som reste till Amerika under 1860-talet och som i brev hem berömde det nya landet.

Den 11 april 1885 reste Alfred för att själv se hur det var i Staterna och i brev från New York berättar han om sin resa:

Neveyork den 1—5 1885.

Älskade föräldrar och syskon!

Jag vill tala om för eder huru min resa har gått det har varit vackert väder hela tiden utom vi har fått en och annan stört-sjö som har gått över däck men det är roligt för musiken här på båten är barnskrik och bläckkjär! som dansa i ring här på golvet och vi kan bliva kastade ifrån den ena sidan till den andra. Och var det beträffar maten så är den bra en stor del så att blott en kan äta så mår man bra. Men jag för min del står mig godt för intet har jag varit sjösjuk eller känt någon-ting då andra har varit mycket medtagna och här i det rum som jag är höll de på att spy så mycket att båten hade kunnat gå i det. Det var i natten mellan den 18 och 19 men jag bara skratta åt dem. Wi har haft en Prest som heter Salström i från Tranås han har Predikat flera gånger under resan och många Guds barn är med och vi har haft mycket roligt tycker jag. Och två Danska qvinnor är döda här på båten. Den ena gick di i land med i Christiansan hon var 33 år gammal och den andra dog på osianen hon var 70 år hon fick sin graf i djupet. Här träffar man folk ifrån 1 år till 70 eller 80. Jag menar på båten vi var omkring 800 emegranter. Nu hinner jag intet att skriva mera för denna gång. Men jag skall skrifva första jag kommer fram jag tror det blir omkring den 9 maj många hälsningar ifrån mig till eder alla till sist önskar jag eder Guds frid! och må så gott är min önskan. Tecknat af eder Alfred Petersson Augusta och Maria beder att jag skall hälsa ifrån dem. Hälsa Falk, Carls Otto, Carl Andersson ifrån mig. Hälsa så många som vill mottaga min hälsning beder Wänligen eder Alfred Petersson.

Alfred stannade inte länge i Amerika, redan den 8 januari 1886 var han hemma igen och den 17 april gifte han sig med Emma Beata Petersdotter, från Jönköpings västra församling, och ett år senare föddes dottern Minnie.

Tydligt tyckte dock Alfred att U. S. A. var framtidslandet, ty den 16 augusti 1888 lämnade han med maka och dotter för alltid sitt fädernesland. De bosatte sig i Holdrege i Nebraska och där startade han omkring 1890 Målerifirman Dahl, Peterson & Co. Man sysselsatte 6—10 arbetare under sommartid.

I brev hem till Sverige berättade Alfred 1894 bland annat:

”Jag träffade Ljungqvist i går kväll han bad att jag skulle hälsa farsgubben ifrån honom, han har alltid något att tala om Sverige när vi träffas. Jag skall till honom att måla.”

(Ljungqvist var troligen av Sjöbacka-släkten som omtalas i Hakarps Krönika 1972.) Vid ett annat tillfälle skrev Alfred:

”I morgon skall jag gå 11 mil bort, jag håller på att måla ett stort hus in och ute, det går till 180 dollars i målning.”

I Holdrege föddes sönerna Hugo, Peter och Erik. Per Alfred avled den 15 juli 1927 i Fort Morgan, Colorado, där dottern var gift och bosatt, men han begravdes i sin hemstad Holdrege. Hans maka Emma dog den 27 februari 1936.

Ett par emigrantöden från Södra Glasberga

av Doris Johansson

På ett gulnat fotografi från början av 1900-talet sitter änkan Lovisa Nilsdotter från torpet Södra Glasberga i kretsen av sina barn. Hon var född i Svartorp och sedan 1887 änka efter torparen Johan Jonasson i Södra Glasberga. I den lilla stugan fanns en barnaskara på sju syskon i åldrar från 6 till 16 år. De äldsta var förmodligen ute i arbetslivet, men de två små fick lov att följa mor på hennes dagsverken på Stensholm, vilka hon nu måste sköta, sedan Johan gått bort. Han blev begravd på Hakarps kyrkogård ("vid stora gången, under de höga träden" har det berättats oss). Lovisa flyttade först till en son i Huskvarna, som vid vuxen ålder bosatt sig där, och sedan till en dotter i Lista socken vid Eskilstuna, där hon slutade sina dagar den 7 november 1914. Hon ligger begravd på kyrkogården i Lista, en liten svart gravsten med hennes namn och Hakarps sockennamn utvisar hennes sista vilorum.

Syskonskaran från Glasberga skingrades så småningom, men man glömde inte mor Lovisa hemma i torpstugan, det vittnar frågor om i brev syskonen emellan. Sonen Carl A. Verner (1892/27) anställdes, som så många andra hakarpspojkar, på Ebbes Bruk. Men stugan i Glasberga blev honom för trång, han lockades av alla förspeglningar om Amerika — lyckolandet. Det var år 1892 som Carl tog det avgörande steget ombord på Amerikabåten. "Sätt maskinen igång", ropade han, då båten lade ut. Resan tog lång tid, förmodligen gick den över Liverpool. Hygien och standard var nog inte den bästa. Carl har själv berättat, att emigranterna fick kasta madrasserna i sjön innan de landsteg i New York. Man fick nämligen inte medföra sina egna sängkläder och antagligen var myndigheterna rädda för smitta och ohyra. Carl var ingen flitig brevskrivare. Man vet emellertid, att han arbetade som betjänt åt en millionär, som lovade honom att bli insatt som arvtagare, men det blev aldrig något papper skrivet, och då den rike arbetsgivaren avled tog släkten hand om arvet och Carl stod utan pengar och arbete. Men en smålänning har aldrig gett upp. Vi finner honom senare som välbeställd elektriker och husägare i Nyack, en förort till New York.

Han gifte sig med Laura Maria Nordgren från Dals Grindstad i Dalsland, som utvandrat 1896.

I familjen föddes tre barn, Laura Marie, Charles Lennart och Anita. En gång under förlovningstiden besökte Laura sina och Carls syskon i Sverige, men sedan dröjde det ända till 1950 innan man kom på besök, 58 år sedan Carl lämnat Sverige.

Både han och Laura var ytterst förvånade över den utveckling, som skett i Sverige under dessa 58 år. Man ställde sig många frågor. Var den korta tid som värnplikten innebar värd alla dessa år av arbete och umbäranden i det främmande landet? Hade vi lyckats nå en något så när dräglig existens om vi stannat i det "gamla landet"? Man förstod att det inte alltid varit en dans på rosor, och kanske att detta hade varit orsaken till att breven inte varit så många.

Kontakten med släkten hade knutits på nytt då en systerdotter till Carl, Sarah Ljungberg-Lundberg 1923 emigrerat från Huskvarna till U. S. A. där hon snart uppsökte släktingarna Segersten. Carl hade nämligen tidigare antagit namnet Segersten. Vid besöket 1950 levde brodern Oskar Glasner i Huskvarna och systemen Maria Johansson, Samset, Jönköping. Gissa om det var stor glädje, då de tre syskonen återsåg varandra.

En av de första utflykterna som företogs, var till platsen där det gamla hemmet legat. Södra Glasberga var rivet och jämnat med marken sedan många år tillbaka, men trappstenen fanns kvar, stenen som trampats av många barfotalassar. Man besökte också Lauras syster i Dalsland, men tyvärr insjuknade Carl, så han orkade inte med allt han önskat få ut av besöket. Han avled i sitt hem i Nyack 1952, 80 år gammal. Laura levde till 1971 och var då 91 år.



*Lovisa Nilsson i kretsen
av sina barn.*

Dottern Anita Koertge besökte helt kort sina släktingar i Sverige 1971 och dottern Laura med maken Charles Mc Intyre var på besök i Sverige 1972. Hon stod på platsen för sin fars hem och i hans hembygds kyrka 100 år efter hans födelse. Båda döttrarna var glada över att det förunnats deras föräldrar att ha fått besöka sina gamla kära platser och själva var de lyckliga över att ha sett det vackra "gamla" landet. Laura är musiklärare och Anita förskollärare. Brodern Lennart är anställd vid National kassaregister och bosatt i Florida. Systrarna är med sina familjer bosatta i Nyack. De har goda brevkontakter med sina kusiner i Sverige.

På det gamla fotografiet från Glasberga, där de hemmavarande syskonen grupperat sig kring modern, finns också ett par porträtt av de två syskonen som rest till Amerika. Kanske var det för deras skull som man tagit kortet, för att sända dem en hälsning? Förutom brodern, Carl Segersten, finns där också systern Elisabeth, eller Betty, som hon kallades. Hon hade här i Sverige lärt att sy och också arbetat i hushållsarbete, bl. a. hos en grevlig familj i Tyresö. Men även Betty lockades av Amerika och 1902 gick färden dit, närmast till brodern.

Hon träffade sin blivande man, J. Algot Malm från Kronobergs län och bosatte sig efter giftemålet i Canada, närmare bestämt i Vancouver.

Betty var, i motsats till brodern, en flitig brevskriverska. En hel del av hennes brev finns bevarade och ger oss en bild av hur det var att vara emigrant i Canada. Hon och sonen Carl besökte modern och syskonen 1910, det var deras enda besök, men breven uttalar ofta en längtan till Sverige. Malm försökte sig på att vara hotellägare, skogsarbetare, gruvarbetare och pälsfarmare. Det genomgående i breven är hoppet om bättre tider. Det är ju krig och oro ute i världen. Betty undrar stilla när detta slaktande skall upphöra. Hon uppmanar systern att vara sparsam med portot i dessa dyra tider. Hon vill ha recept på svensk ostkaka, berättar om syltning och saftning och blomsterodling, om hur hon syr till sönerna Carl och Ernest och om deras skolgång. Stolt berättar hon att Carl är bäst i klassen. Men hon undrar om de någonsin skall få råd att åka hem.

Hon frågar efter ungdomskamraterna hemma i Hakarp och efter syskonbarnen. Man får en fin bild av hur det var att börja med två tomma händer, vilket familjen bildligt talat fick göra flera gånger i Canada.

Mycket mer än fyra arbetsvilliga händer hade man nog inte i bagaget, när man började bygga den egna stugan, vilken f. ö. förevigades på ett kort. Nästa gång man började var, då man förlorade hemmet i en eldsvåda. Och än en gång drabbades man av olyckan, denna gång i form av en oärlig bokhållare på hotellet. Han rymde och tog med sig kassan.

Men Malm gör som bonden Paavo, han tror på bättre tider och det gör också Betty. Den största förlusten drabbar Malm, när Betty dör 1923. Han fortsätter dock med att ha kontakt med Bettys släktingar, tills han själv avlider. Då är sönerna Carl och Ernest gifta och arbetar i gruvorna. Carl som studerat vid högskola är kemist, också med anställning i gruvorna. Hans fru, Phyllis St. Laurent, övertar brevkontakterna med Sverige. Det är nu hon som hoppas att slakten skall kunna träffas.

Det är en oerhört intressant korrespondens att studera. Säkert är det många utvandrare som skulle ha återvänt om de hade haft råd. Det finns säkert många öden liknande Karl Oskars och Kristinas i Vilhelm Mobergs stora emigrantepos även bland de människor som utvandrat från Hakarp.



Elisabeth från Glasberga tillsammans med sin man framför hemmet i Kanada.

Utvandrare till Amerika.

Del III

av Ragnar Karlsmo

1880-talet — industriarbetarna dominerar utvandringen.

De optimistiska tongångar om "amerikafeberns" snabba upphörande som kommit till uttryck under 70-talet tystnade redan under de första åren av 80-talet. Då sköt utvandringssiffrorna på nytt i höjden och detta årtionde kom, för Sveriges del, att utgöra en absolut topp i emigrationsstatistiken. En liten svacka (på grund av dåliga konjukturer i U. S. A.) i statistiken lägger man märke till under åren 1883—86 då emigrationen påtagligt men tillfälligt minskade. Även i vår lilla socken märktes den tillfälliga tillbakagången då endast 2 personer reste år 1883 jämfört med 16 resande två år tidigare och 23 utvandrare fem år senare. De därpå följande åren av åttioalet noterade såväl Riket som Länet (Jönköpings) sina absoluta rekord, men för Hakarps del skulle det dröja ännu några år innan toppen på utvandringskurvan nåddes. (Se diagram A i Hakarps Krönika 1973).

Emigrationen underlättades nu av att så många svenskar som redan vistades i Amerika hade vilja och ekonomiska möjligheter att hjälpa anhöriga och vänner med utvandringen. Längtan efter sällskap och familjegemenskap ute i det främmande landet var säkert orsaken till att så många brev innehållande amerikabiljetter postades i "Staterna" med adress till kära vänner och anhöriga hemma i Sverige.

Amerikaresan hade med åren blivit avsevärt billigare och kostade på 80-talet inte mer än 100 kronor. (Jämfört med 165 kronor år 1869). Under tiden hade lönerna stigit i vårt land och årslönen för en dräng var nu uppe i 150 kronor. (Jämfört med 100 kronor år 1869). Möjligheten att arbeta ihop till en biljett hade således ökat väsentligt under de senaste åren. Ryktena om fattiga svenska utvandrares framgång och lycka i Amerika bidrog naturligtvis till att amerikaresan hägrade för många svenska ungdomar.

På nytt började de många emigrationsannonserna bli synliga i tid-

ningarna och i Smålands Allehanda t. ex. den 25 april 1884 kunde man läsa följande:

Till Amerika!

Den mest direkta vägen är med Guion-Liniens nya postångare hvilka äro de enda som gjort resan öfver Atlanten på 6 dagar och några timmar och har med denna linie icke en enda passagerare förlorats genom olyckshändelse. Ångarne afgå en à två gånger hwarje vecka hela året samt undviker den farliga Engelska kanalen och Norra Skottlands kuster. Denna linie är den billigaste, snabbaste och bekvämaste af dem alla.

Bröd. Larsson & Co

Stockholm Göteborg samt handlaren
Carl Linde V. Storgatan 10 Jönköping

Man kunde också resa med "den förstclassiga jernångaren Liepzig" från Göteborg direkt till New York för 95 kronor. Monarch-Linien avgick varje fredag från Göteborg via England till Amerika mot en kostnad av 90 kronor per biljett. Flera andra alternativ, med bättre eller sämre erbjudanden, stod också tillbuds. För den som ville förbereda sig inför amerikaresan genom språkstudier fanns också en annons i Allehanda:

Amerika

För dem som instundande vår ämna resa till Amerika finnes tillfälle att på kort tid och för billigt pris lära sig Engelska språket.

Adress: Trädgårdsgatan No. 7 Jönköping

Att utvandringen från Hakarp var procentuellt sett så mycket lägre än från genomsnittet för Jönköpings län måste ha berott på att det just i våra trakter fanns god tillgång på industriarbete. Därigenom hade befolkningsöverskottet på landsbygden möjlighet att "gå till industrin" såsom alternativ till amerikaresan. Husqvarna Vapenfabrik, som hade fått en ny driftig chef år 1877, ökade sin arbetsstyrka kraftigt. Mer än 300 personer anställdes under 80-talet vid fabriken. Mot den bakgrunden kan det synas egendomligt att Hakarp över huvud taget hade någon emigration till Amerika. Det förefaller dock som om "Vapen" hade ett ganska stort "upptag-

ningsområde" ty endast en liten del av de nyanställda kom från den del av Hakarp som detta arbete om emigrationen behandlar.* En gjord undersökning om vart 70 och 80-talets manliga hakarpskonfirmander tog vägen när de kom ut i arbetslivet och några år framåt visar att endast ett fåtal anställdes vid Vapenfabriken.

Bolagets expansion måste dock ha gjort att läget på arbetsmarknaden i socknarna runt Huskvarna ljusnade betydligt. Sedan industrin tagit hand om några ungdomar från varje socken i trakten blev även tillgången på jordbruksarbete betydligt bättre. Andra områden av Jönköpings län hade inte någon industri i närheten och drabbades därför hårdare av utvandringen.

Vad Ebbes Bruk beträffar var förhållandet att de nyanställda i regel kom från redan etablerade industrisamhällen. När Bruket på allvar kom igång år 1874, samt åren närmast därefter, inflyttade ett antal arbetare till Ebbes. De kom från Jönköping, Målilla, Kristianstad, Våxtorp, Hallingeberg, Moheda, Oskarshamn, Arboga och många andra orter. Troligen yrkesfolk allesammans. Hakarp och socknarna här omkring fick bidra med en påfallande liten andel av arbetsstyrkan. När nu dessa nyss inflyttade bruksarbetare började få amerikafeber kom de att påverka Hakarps utvandringsstatistik väsentligt. Av 80-talets 89 utvandrare från Hakarp kom 53 från industrin medan 33 kom från jordbruksyrkena, de återstående 3 var att hänföra till hantverksyrkena. Ser vi på tidigare förhållanden finner vi att av de 75 hakarpsböer som utvandrade före 1880 kom endast 4 från industrin medan 56 kom från agrara yrken och 8 från hantverket.

Åttioatalet var alltså det decennium då Hakarps utvandrare alltmånga kom att domineras av industriarbetarna. Dessa bruksarbetare, som bodde hårt sammanpackade i trånga bostäder, hade en lång och hård arbetsdag i en pressande arbetsmiljö. De hade ingen fackförening som kunde stötta dem i deras kamp för bättre villkor och de var helt i avsaknad av politisk rösträtt. De såg ingen möjlighet att kunna förbättra förhållandena här hemma i Sverige, men kanske gick en del av dem och hoppades att barnen skulle få växa upp i ett bättre och rättvisare samhälle på andra sidan Atlanten.

not. Detta arbete om emigrationen från vår socken handlar enbart om utvandringen från det område som i våra dagar utgör Hakarps församling.

Den första Ebbes-arbetaren som utvandrade till Amerika var Carl Johan Bergholtz (1883/1)* som reste år 1883. Året därpå emigrerade Lotta Kling (1884/2) med sina båda små barn. Hennes make befann sig av allt att döma redan i Staterna. Kyrkoherde Almqvist hade nämligen antecknat i kyrkoboken att Kling "rymt till Amerika". Två arbetare utvandrade från det lilla brukssamhället år 1885 och två år senare reste inte mindre än 9 ebbesbor, däribland Peter J. Bergström (1887/5) som gjorde sällskap med Oskar Håkansson till staten Massachusetts. Där fann de sig tydligen väl tillrätta ty året därpå tog Bergström över sin familj som reste i sällskap med några av hans gamla arbetskamrater och de slog sig ned i Worchester där de tillsammans med ytterligare ett antal ebbesgjutare bildade en liten hakarpskoloni.

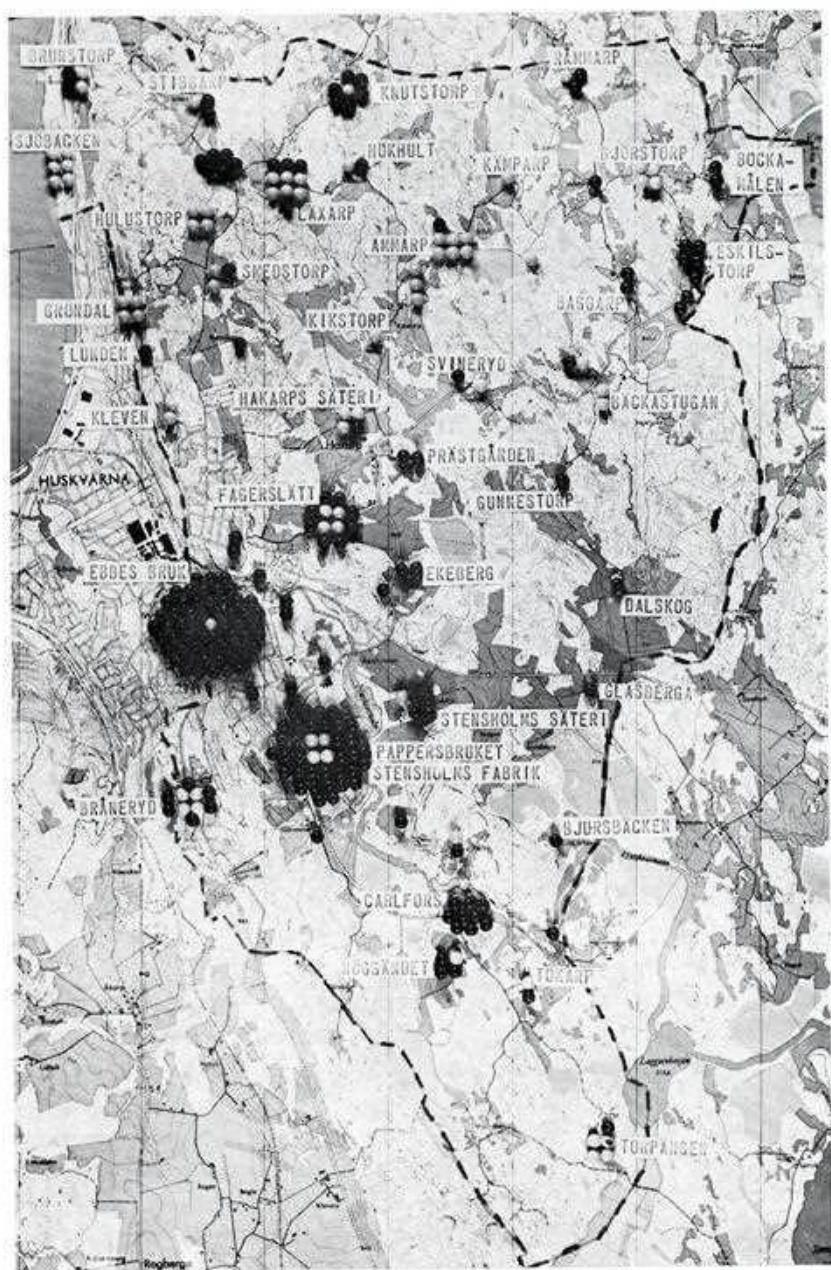
Samhället vid Stensholms Pappersbruk fick också släppa sin tribut till emigrationen. År 1881 utreste därifrån inte mindre än 11 personer för att söka lyckan i Amerika. De övriga åren av 80-talet var utvandringen från Pappersbruket inte så kraftig och facit för hela 10-årsperioden för det lilla samhällets del var 18 utvandrare. Flertalet av dem hade Chicago som mål. I november månad 1889 härjades Pappersbruket av en förödande eldsvåda som på en natt gjorde slut på papperstillverkningen i Hakarp och därmed blev framtiden osäker för ett stort antal Stensholmsfamiljer.

Visserligen dominerades Hakarps utvandring på 80-talet av industriarbetarna men några av resenärerna kom också från jordbruket. Men här rörde det sig nästan uteslutande om ogifta ungdomar mellan 20 och 30 år. I motsats till den tidigare emigrationen från Hakarp finns under hela 80-talet inte en enda hel jordbruksfamilj

not. Siffror inom parentes innebär att vederbörande person kan återfinnas i den emigrantförteckning som var införd i Hakarps Krönika 1972. Siffrorna utvisar utvandringsår och hänvisningsnummer.

Kartan till höger visar 1800-talets utvandring från Hakarp. Varje nål markerar en utvandrare. De ljusa före 1880, de mörka från 1880—1899.

Lägg märke till hur de båda industrisamhällena vid Ebbes och Stensholm dominerade utvandringen på 80- och 90-talet.



i utvandringsförteckningen. Nära nog en familj finner man dock i de fem syskonen Johansson från Stibbarp (1880/1, 1882/7-8, 1885/3-4).

Bland alla de ogifta ungdomarna som på 80-talet lämnade jordbruket i Hakarp för att söka sig en framtid i Amerika var Edvard Pettersson i Bockamålen Mellangård (1885/5). Hans brorson Arvid Pettersson i Vättersnäs har bidragit med följande intressanta berättelse om Edvard i Bockamålen:

Edvard och hans broder Viktor gick och dikade på Bockamålen mader en oktoberdag år 1885. Det var ett par unga, friska och starka ynglingar som hjälpte sin mor med skötseln av gården sedan deras far Peter Svensson avlidit 1881, 55 år gammal. Rätt som de gick och grävde reste sig Edvard, avbröt arbetet samt sköljde spaden omsorgsfullt. Viktor tittade förvånat på brodern och undrade varför han rengjorde spaden, inte var det tid att gå hem redan? — Edwards svar var kort men kärnfullt och kunde gälla som symboliskt för småbrukarsönernas situation på den tiden: "Den här gården är för liten för oss båda. Jag ska åka till Amerika." Därefter gick han bort till Johan Svensson i Björstorp, som var hans farbror, och fick låna pengar till amerikaresan. Tre veckor senare var han på väg till Amerika och Chicago.

Efter fem år i "Staterna" kom Edvard hem för att hälsa på i Bockamålen där modern hade god hjälp med gårdens skötsel av sonen Viktor och fosterdottern Anna Vanberg. Under sitt besök i Hakarp blev Edvard mycket god vän med Amanda Johansson (1891/6) i Svineryd. Hon var dotter till Johan Jons-son, även kallad "Johan på Stället", som var en mycket duktig hjulmakare. Han hade haft vagnar och hjul på utställning och fått en fin medalj för god hantverksskicklighet. Amanda reste med Edwards hjälp till Amerika i april 1891. De gifte sig året därpå. Edvard hade ett bra arbete som snickare på Pullmans verkstäder i Chicago. Han hade ju arbetat som timmerman en tid hemma i Hakarp. Deras lycka varade dock inte så många år. Vid tredje barnets födelse 1899 avled Amanda, och Edvard stod ensam med tre små barn. I denna svåra stund fick han bistånd av sin adoptivsyster Anna Vanberg (1896/2), som med

*Edvard Pettersson
från Bockamålen,
i Chicago.*



Edwards hjälp hade kommit över till Amerika 1896. Anna stannade hos Edvard och hjälpte honom med hemmet och de små barnen. Efter några år gifte Edvard om sig med Alma Rudin från Östergötland.

Anna Vanberg fick hushållsplats hos en millionärsfamilj i Chicago. År 1910 kom hon hem till Sverige och gifte sig med lantbrukare Erik Svensson i Björstorp.

Edwards barn, nio till antalet, växte upp och lämnade hemmet. Ett par av flickorna gifte sig med tyska män, en annan dotter gifte sig med en italienare och Edwards barnbarn och barnbarnsbarn är idag ganska många till antalet. Edvard Pettersson avled den 7 oktober 1934, 73 år gammal.

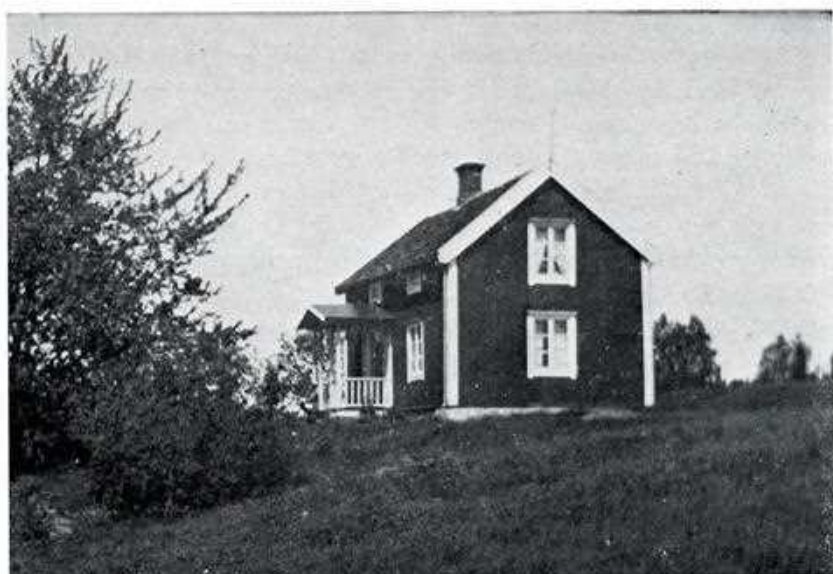
Så långt Arvid Pettersson, som för övrigt varit över i Amerika och besökt sina kusiner.

Någon skyldighet att redovisa orsaken till att någon utvandrade hade naturligtvis inte prästen, men man kan förmoda att han någon gång förhörde sig om varför vederbörande besökare på pastorsexpeditionen ville flytta till Amerika. Beträffande Johan Larsson — Säv, som var dräng på Bråneryd 1882, har prästen antecknat: "avvek till Amerika för exercistiden". Kanske var Johan en mycket vek pojke som bävade inför de strapatser som han kunde råka ut för under de 30 dagar som tjänstgöringen varade. Vi vet inte något om Johans motiveringar, men vi kan också tänka oss att han var en stolt yngling som vägrade finna sig i den förödmjukelse och det kuvande av personligheten som vistelsen på exercisplatsen innebar. År 1885 ökades militärtjänsten till 42 dagar men ingen säker tendens till ökad utvandring bland manliga 20-åringar kan iakttagas beträffande Hakarps socken. För övrigt var alla män i värnpliktig ålder skyldiga att ansöka om utresetillstånd om de ämnade emigrera. I regel bifölls dessa ansökningar, men mot slutet av 80-talet blev det allt vanligare att ansökan nekades så länge "exercisen" inte var avklarad.

Polismyndigheten i utresehamnarna började år 1869 att bokföra alla som gick ombord på amerikabåtarna. Göteborgspolisens utvandringslistor är intressanta ur Hakarps synpunkt eftersom det stora flertalet av utvandrarerna från våra trakter reste just över Göteborg. Vid utresan fick emigranten bl. a. uppge destinationsort i Amerika. Av Hakarps 89 utvandrare på 80-talet har 49 återfunnits på Göteborgspolisens lista. Ungefär hälften av dessa har uppgett staterna Nebraska, Minnesota och Illinois i mellanamerika som resmål medan den andra hälften hade löst biljett till de östra staterna New York och Massachusetts. Ingen enda av de 49 hade uppgivit staten Texas som slutmål för resan. Därigenom kan man konstatera att Hakarps utvandringsstatistik påtagligt skiljer sig från socknarna öster om oss. I trakterna av Forserum och Nässjö, med Barkeryd som centrum, dominerade Texas som emigrantmål, men den tendensen sträckte sig alltså inte ända till vår socken.

1890-talet — rekord för Hakarps del.

Det har sagts att 90-talet blev en vändpunkt för den svenska utvandringen till Amerika. Tidigare kom huvudparten av de svenska emigranterna från lantbruket. Denna tendens var markant fram till



Från Norra Björkelund, Stibbarp, utvandrade fem syskon.

1890. Därefter började industriarbetarna att utgöra en alltmera växande andel av antalet svenska utvandrare. I detta avseende skiljer sig Hakarp från det svenska genomsnittet ty här började denna utveckling 10 år tidigare.

Av Hakarps 101 utvandrare på 90-talet var 53 att hänföra till industrin och 46 till jordbruket medan 2 måste räknas till hantverkarna. (Då har kvinnor och barn plockats in i samma kategori som maken/pappan). Studerar man jämförande statistik mellan Socknen, Länet och Riket (se diagram A i Hakarps Krönika 1973 sid. 30) finner man att under femårsperioden 1891—95 når Hakarps kurva högre än den någon gång tidigare nått. Hakarps statistikkurva passerar för första gången länets, — rikets håller sig betydligt lägre. Det är att märka att dessa siffror gäller de fem första åren av 90-talet, de senare fem åren sjunker Hakarps kurva ned till en punkt som befinner sig något lägre än de båda andra kurvorna.

Man kan spekulera över orsaken till att Hakarp hade sitt absoluta utvandrarerekord 1891—95 då en minskning och tillbakagång kunde noteras på de flesta håll. Industriarbetarna orsakade inte rekordet,

ty deras andel av de utresande var jämfört med 80-talet något lägre. Däremot fäster man sig vid att emigranterna som kom från jordbruksyrkena var så många i antal. Förklaringen får nog sökas i att de jordbruksungdomar som hade lust "att gå till industrin" inte bjöds riktigt samma möjligheter under perioden 1891—95 som under 80-talet. Befolkningsöverskottet på landsbygden kunde inte på samma sätt som tidigare "pumpas" in i industrin, utan fick söka sig andra utkomstmöjligheter. En av dessa möjligheter var att emigrera till Amerika.

Vad som talar för denna teori är Vapenfabrikens statistik över antalet anställda. Under 80-talet utökades arbetsstyrkan med i genomsnitt 33 personer per år, medan motsvarande siffra under perioden 1891—95 bara var hälften så stor. Tittar man sedan på arbetsstyrkan för nästa femårsperiod finner man att H. V. A. ökade antalet anställda med i snitt 73 personer årligen. Således hade "Vapen" några "dåliga år" (sett ur arbetsmarknadssynpunkt) i början av 1890-talet som kanske kan förklara varför utvandringen blev ovanligt hög från vår socken. Man bör kanske göra det tillägget att siffrorna från Hakarp är väl låga för att bilda underlag åt en vederhäftig statistik.

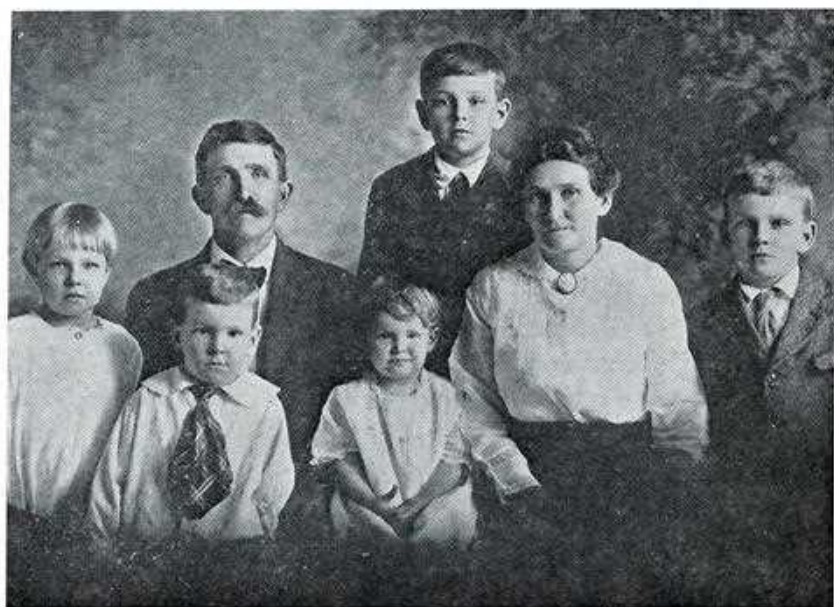
Byggnaderna vid Stensholms Pappersbruk som brann ned 1889 byggdes mycket fort upp och stod invigningsklara redan efter ett halvår. Nu fanns inte längre något pappersbruk i Stensholm. I dess ställe fanns en mekanisk verkstadsindustri. En del av arbetsstyrkan hade flyttat från samhället efter branden, men flertalet av de kvarvarande verkar att ha fått anställning på den nya fabriken. Någon ökning av utvandringen till Amerika blev inte följd av eldsvådan. Bland 90-talets utvandrare från Stensholms Fabrik lägger man märke till åtta-personers-familjen Sjögren som reste 1894.

Från Ebbes Bruk utvandrade under 90-talet 31 personer. Man kan undra över varför så många reste från detta förhållandevis lilla brukssamhälle. Flera barnfamiljer hörde till de som lämnade Ebbes för att resa över Atlanten. Man kan misstänka att de ganska väl visste hur det skulle ordna sig för dem och deras familjer därborta. Bland ebbesarbetarna fanns nämligen en som kunde berätta om förhållandena därute i Amerika: August Emanuel Pettersson (1890/4). Han hade vistats några år i U. S. A., kommit hem och fått anställ-

ning i Ebbes Gjuteri. Han hade varit bosatt i Worchester, där för övrigt hans son Oskar var född 1882. Typiskt är att flera av de ebbesbor som utvandrade på 80-talet hade slagit sig ned just i Worchester. Det är troligt att August Emanuel var den som hade spridit "amerikafebern" i Ebbes. Det var först efter hans hemkomst 1885 som bruksarbetarna i Ebbes började söka sig till Worchester. I slutet av juli 1890 gick han och hans familj runt på Bruket och sade farväl för att för andra gången i sitt liv göra den långa resan till Amerika och Worchester. Han kom de närmaste åren att följas av flera ebbesbor som hade samma slutmål för resan. I slutet av 90-talet bör det ha funnits minst ett trettio-tal hakarpsbor i Worchester, som ligger i närheten av Boston på ostkusten i Amerika.

Men alla ebbesutvandrare valde inte Worchester som mål för resan. Gustaf Robert Magnusson (1892/22) från Södra Glasberga reste till New York i november 1892. Där stannade han i fyra år varefter han bosatte sig i Minneapolis där han gifte sig med en flicka från Linneryd. År 1901 flyttade han till Texas där han slog sig ned som farmare.

En annan hakarpsbo som blev farmare i Texas var Ernst Gustafsson (1891/20). Han var son till kyrkvärden Per Johan Gustafsson i Kämparp. Ernst reste från Göteborg på hösten 1891 med New York som närmaste mål. Året därpå bosatte han sig i Texas där han så småningom fick anställning vid järnvägen. År 1896 var han hemma i Sverige och Kämparp på besök. Efter ytterligare några år i Texas kom han hem till Hakarp år 1900, denna gång med avsikt att stanna i Sverige. Han hjälpte sina föräldrar att uppföra ett hus i Jutaholm och tog därefter anställning vid industrin. Men längtan till landet i väster blev för stark, och år 1901 reste han åter till Austin i Texas. Denna gång i sällskap med sin syster Helena (1901/8). Efter att ha brukat en arrendegård några år, köpte han sig 1910 en farm i Delvalle i närheten av Austin. Gift sig hade han gjort 1907 med Anna Sofia Eriksson från Malexander och äktenskapet välsignades med 3 söner och 2 döttrar. De båda döttrarna var för övrigt i Sverige sistlidna sommar (1974) och passade då på tillfället att besöka Hakarp. De besåg det hus i Jutaholm som deras far varit med om att bygga vid sekelskiftet och som han så många gånger hade berättat för barnen om. De besökte också gården Kämparp som deras farfar varit



Ernst Gustafsson från Kämparp tillsammans med sin familj i Texas omkring 1907.

ägare till och Gunnestorp som deras farfars far hade brukat. De båda systrarna, som aldrig tidigare varit i Sverige, fick också tillfälle att fotografera sina farföräldrars gravsten på Hakarps kyrkogård.

En broder till Ernst i Kämparp, August Gideon (1903/19) utvandrade som 20-åring till Amerika år 1903.

En så kraftig åderlätning på ungt arbetsfolk som de småländska bygderna fick vidkännas under 80-talet och början av 90-talet måste ju ha skapat svåra problem för samhället. Landshövdingen i vårt län berörde också denna fråga i sin femårsberättelse 1891—95:

Därigenom att de arbetskraftiga och "närande" samhällsmedlemmarna minskat genom emigrationen, under det att däremot de ålderdomssvaga eller "tärande" innevånarna kvarstannat och procentuellt blivit talrikare än förut har även fattigvårdsfrågan vuxit i anmärkningsvärd grad.

När landshövdingen använder orden "närande och tärande" människor tolkar han därmed ett dåtida vanligt sätt att indela befolkningen. De "närande" var de som var i sin krafts dagar och orkade fullgöra dagsverken. De "tärande" var utslitna åldringar och andra som inte förmådde prestera ett fullgott arbete för brödfödan. På en del håll växte fattigvårdsbördan långt över socknarnas förmåga att bära den.

Hur Husqvarna Fattigkassa bidrog till att lösa ett av sina problem återger vi från Eric Eilerts bok, Hundra år i Huskvarna.

Då enkan Svanberg hade inkommit med en förfrågan, huruvida hon från Husqvarna fattigkassa kunde erhålla någon res-hjelp till America, beslöts att det var skäligt att bevilja henne något, då det kan anses som en ren förtjenst af cirka 800 för samhället då hennes barn ero födda 1880 — 1882 — 1888 på samma gång som det är en hjälp för henne att komma till America och beslöts enhälligt, att Kronor 200 får lemnas henne.

Detta sätt att lösa problemen lär ha förekommit då och då. Man helt enkelt skickade fattighjonet till Amerika om det innebar en besparing för kommunen. Vi har dock inte hittat något liknande exempel i Hakarps församlingsböcker. Däremot har vi hittat ett par vackra exempel på hur man tog hand om åldriga anhöriga i samband med emigrationen. Carl August Svensson (1881/10) i Chicago lät år 1891 sin 73 årige fader Sven Mattiasson (1891/1) göra den långa resan till Amerika. Detta för att fadern som var nybliven änkring inte skulle nödgas tillbringa sin ålders höst i ensamhet hemma i Carlfors. Ännu ett exempel på omsorg om "tärande" personer har vi från 1892 då Alfrida Grunditz (1892/4) i Knutstorp tog med sig sin 71-åriga svärmor när hon tillsammans med sina fyra barn anträdde den långa resan till Boston. Där väntade maken Carl Arvid Pettersson som hade rest över året innan.

I sällskap med en svensk-amerikan utreste i februari 1892 adertonårige Johan Snygg-Hallin (1892/1). Därmed hade den förste av släkten Snygg rest till Amerika. Johan, eller John som han senare kallade sig, var son till torparen på Nyholm, Karl Johan Snygg och sonson till soldaten Anders Snygg. John Hallin reste till Jamestown där han efter en tid blev ägare till en möbelfabrik. Han bodde

i Jamestown till år 1968, då han avled 93 år gammal, efterlämnande fem vuxna barn. En annan av Karl Johan Snyggs pojkar, Oskar Hallin (1901/4) reste som 17-åring också han till Jamestown. Där stannade han i fem år, varefter han flyttade till Moline i Illinois, där han arbetade inom verkstadsindustrin. År 1912 reste han till Austin i Texas, där han tillsammans med en kompanjon startade en reparationsverkstad under namnet Hallin & Messer. Han dog på nyåret 1960.

Den tredje utvandrarern bland Snyggs barn var 20-årige Gustav som tidigare varit dräng på Höggärdet. Han blev delägare i broder Johns möbelfabrik i Jamestown. Torparen Karl Johan Snygg var år 1905 över i Amerika och hälsade på sina tre söner. Vid hemkomsten hade han tydligen enbart positiva saker att berätta, ty 1907 reste en fjärde son, Sven Snygg (1907/2). Han var 18 år gammal och hade fått biljetten av sin broder Gustav. Sven reste med en båt som hette Balic. Han fick arbete på en verktygsfabrik, Crescent Tool Co, som ägdes av en smålänning: Carl Pettersson från Kristdala. Här arbetade Sven i över 50 år tills han fick pension 1958. Han kallar sig Elmer Hallin och är fortfarande bosatt i Jamestown. Elmer som nu är 85 år gammal har inte varit hemma i Sverige på hela tiden men har sin hemsocken mycket i tankarna och talar ofta med sina vänner om Hakarp. Även en av Snyggs döttrar utvandrade, Anna Karlsson-Snygg (1904/2) reste år 1904. Hon gifte sig med en byggnadsarbetare och är bosatt i Moline där hon och hennes make sedan flera år njuter sitt otium.

Vi återgår till 1890-talet och läser i Smålands Allehanda av den 9 mars 1894 där en svensk-amerikanare har ordet:

Ärade landsmän och landsmaninnor!

I han utan twifvel ofta läst om "det förlofwade landet i väster" dess utomordentligt rika resurser samt yppiga tillgång på allt som gör lifvet gladt och angenämt. Huru skulle det vara, om I för en gång finge något till lifs om medaljens framsida.

Därefter följer en beskrivning över hur stor arbetslösheten är i Amerika för tillfället och vilket stort elände det är att inte ha bostad för natten och mat för dagen. Ett öde som han påstår har drabbat



Carl Johan Snygg och tre av hans söner i Jamestown 1905.

många av emigranterna den sista tiden. Men han är inte helt negativ till utvandringen. Under vissa förutsättningar kan det fortfarande vara meningsfyllt att åka till Amerika och han fortsätter.

De enda som mitt varningsord inte gäller är sådana som äger välbärgade släktingar som har lovat att draga försorg om nykomlingarna. Och skulle jag göra ännu ett undantag, vore det för flickor, kunniga i matlagning och andra husliga sysslor, ty sådana ha alltid någon utsikt att få platser. Men till andra säger jag bestämt: Resen icke hit åtminstone så länge den närvarande pänninge- och arbetsbristen pågår! Gören I det ändå så skolen I dyrt få ångra att I icke följt mitt råd.

*Triton Cove, Duckabuch
Washington U. S. A.
5 febr 1894
C V Liedberg*

Liedbergs brev till Allehanda verkar vara skrivet av sann välvilja mot de som eventuellt tänkte emigrera. Han var säkert inte den ende som varnade för utvandring till Amerika där arbetslösheten just då var mycket stor. Varningarna hjälpte tydligen ty emigrationen avtog märkbart och från Hakarp utvandrade inte mer än 15 personer sammanlagt för de sista fem åren av 1800-talet.

En av de som reste trots varningarna var drängen i Baggarp, Robert Ragnar Kling (1896/4). Han kom att föra ett ganska kringflackande liv under de första åren i Amerika. När han var hemma i Hakarp och hälsade på sina syskon år 1900 kunde han berätta att han inte hade haft fast bostad under sin tid i Amerika utan övernattnat i järnvägsvagnar och andra provisoriska login. Han återvände dock, efter besöket, till Amerika och lyckades ordna mera stadgade bostads- och arbetsförhållanden för sig. Han ingick senare äktenskap med en av flickorna Vist från Ebbes och de bosatte sig i Wacco där han försörjde sig som snickare.

Adertonhundratalets sista utvandrare från Hakarp blev Anna Elfrida Svensson (1898/1) i Fattighuset. Hon fick sitt utflyttningsbetyg den 24 april 1898. Dagen innan hade hon konfirmerats och ett av hennes sista minnen från sin födelsesocken bör ha varit nattvardsgången i Hakarps kyrka.

Att just den femtonåriga Anna Elfrida Svensson var 1800-talets sista hakarpsemigrant kan ses som symboliskt för utvandringen till Amerika. Hon lämnade en trist uppväxttid i fattigstugan bakom sig och hoppades säkert på en ljusare framtid i Amerika. Så var förhållandet med de flesta av våra utvandrare. De kom från fattiga förhållanden och väntade sig bättre villkor på andra sidan Atlanten. Kanske infriades förväntningarna för de flesta?

Vart reste utvandrarna?

Denna förteckning är upprättad med hjälp av Göteborgs-polisens lista över emigranter. Nummerbeteckningen i samband med året hänvisar till utvandrareförteckningen i Hakarps Krönika 1972 (sid. 16). Attestdatum är den dagen då vederbörande fick flyttningssattesten i Hakarp, utresedagen är den dagen då båten avgick och destinationen är den ort i Amerika som utvandrarerna själva angivit. Tills vidare finns polisens listor för tiden 1869—93 tillgängliga. Många emigranter saknas i nedanstående förteckning. Orsaken är i första hand att inte alla reste över Göteborg och i andra hand att det är lätt att förbigå någon i polisens lista.

Förkortningar avseende stater i Amerika:

Ala. = Alabama
Calif. = Kalifornien
Can. = Canada
Conn. = Connecticut
Del. = Delaware
Ill. = Illinois
Ind. = Indiana

Mass. = Massachusetts
Mich. = Michigan
Minn. = Minnesota
NY = New York
Nebr. = Nebraska
Tex. = Texas
Wis. = Wisconsin

År och nr	Namn	Från	Attest- datum	Utrese- datum	Destination
1869					
9	Anna Ljungqvist	Sjöbacken	20/3	7/5	Boston, Mass.
10	Johan Johansson	Ammarpstorp	20/4	28/4	New York, NY
11	Johannes Jonasson	Torpängen	4/5	7/5	Boston, Mass.
12	Matilda	Torpängen	4/5	7/5	Boston, Mass.
13	Alfred	Torpängen	4/5	7/5	Boston, Mass.
14	Augusta	Torpängen	4/5	7/5	Boston, Mass.
15	Sven Svensson	Sörängen	1/6	4/6	Jamesville, Wis.
16	Lovisa	Sörängen	1/6	4/6	Jamesville, Wis.
17	Hilda	Sörängen	1/6	4/6	Jamesville, Wis.
1870					
1	Johannes Andersson	Svineryd	4/4	8/4	New York, NY
5	Adolf Skoglund	Bråneryd	16/8	19/8	New York, NY
6	Anders Fred. Westling	Hak. Säteri	21/10	28/10	New York, NY
7	Anders Jönsson	Bäckastugan		8/4	New York, NY
1871					
1	Johan Johansson	Fagerslätt		5/5	New York, NY
2	Maria Charlotta	Fagerslätt	29/3	5/5	New York, NY
3	Carl Johan	Fagerslätt	29/3	5/5	New York, NY
4	August Edvard	Fagerslätt	29/3	5/5	New York, NY
7	Helena Andersson	Bäckastugan	12/7	14/7	New York, NY

1879

1	Alfred Johansson	Hökhult	6/2	9/5	La Fayette, Ala.
4	Jonas Engberg	Ebbes		24/10	New York, NY
5	Otto Johannesson	Stensholm		10/10	Red. Wing, Minn.

1880

6	Oskar Amandus Carlsson	Fagerslätt	13/9	17/9	Sutton, Nebr.
7	Carl Viktor Arvidsson	Höggärdet		1/10	Chicago, Ill.

1881

3	Emma K. Lind	Stensholm	2/5	27/5	New York, NY
4	Per August Gustavsson	Pappersbruket	2/5	13/5	Chicago, Ill.
5	Charlotta	Pappersbruket	2/5	13/5	Chicago, Ill.
6	Carl Gustav	Pappersbruket	2/5	13/5	Chicago, Ill.
7	Johan Albert	Pappersbruket	2/5	13/5	Chicago, Ill.
8	David Leonard	Pappersbruket	2/5	13/5	Chicago, Ill.
9	Elna Delfin	Pappersbruket	9/5	13/5	
11	Ida Maria Johannisd:r	Tokarp		28/10	Sutton, Nebr.

1882

1	Johan Aug. Ekblad	Socknen	20/3	24/3	
2	Johan Fredr. Sällberg	Pappersbruket	18/4	21/4	Chicago, Ill.
5	Lilly Engberg	Socknen		28/4	New York, NY
6	Carl Henn. Fagerqvist	Höggärdet	6/5	12/5	Boston, Mass.
12	Carl Gust Boberg	Marieberg		8/9	New York, NY

1883

2	Matilda Gustafsdotter	Slögestorp	21/6	29/6	Sutton, Nebr.
---	-----------------------	------------	------	------	---------------

1885

1	Nils Magn. Lundin	Ebbes	31/1	13/2	Omatsa, Nebr.
2	Johan Alfr. Ros-Sjöberg	Ebbes	31/1	13/2	Omatsa, Nebr.
3	Axel Edv. Johansson	Björkelund	21/2	13/3	Waseca, Minn.
4	Hilda Chr. Johansson	Björkelund	21/2	13/3	Kearny, Nebr.
5	Sven Edvard Pettersson	Bockamålen	8/11		Chicago, Ill.
6	Knut Ferd. Backlund	Läxarp	1/4	11/4	New York, NY
7	Per Alfred Pettersson	Pettersberg		13/4	Kearny, Nebr.

1886

1	August Gustafsson	Råmmarp	13/2	5/3	Marshalltown, Del.
2	Agda Rydén	Carlfors	30/6	9/7	New York, NY
4	Gustaf Andersson	Smedstorp	3/10	29/10	New York, NY
6	Per Aug. Carlsson	Marielund	8/3	12/3	Chicago, Ill.

1887

1	Aug. Emil Rydén	Carlfors	28/5	3/6	South Bend, Ind.
2	Carl Johan Svensson	Ebbes	6/4	29/4	New York, NY
3	Christina Plym	Ebbes	25/4	29/4	Chicago, Ill.
4	Oskar Alg. Håkansson	Ebbes	26/3	3/6	Fitchburg, Mass.
5	Peter Johan Bergström	Ebbes	31/5	3/6	Fitchburg, Mass.
7	Adolf Fred. Pettersson	Ebbes		23/9	Chicago, Ill.
8	Carl Th. Gustafsson	Torpängen	19/9	23/9	Worcester, Mass.
9	Knut Johansson	Pappersbruket	3/10	14/10	Boston, Mass.

1888

1	Gust. Edvard Josefsson	Ebbes	22/2	18/5	Worcester Mass.
3	Ernst Henn. Lundström	Ebbes	24/2	16/3	Worcester Mass.
4	Johan Vilh. Björk	Ebbes	24/2	16/3	Worcester Mass.

10	Gustaf Nilsson-Daag	Fagerslätt	19/3		Chicago, Ill.
11	Carl Emil Björklund	Pappersbruket	9/4	13/4	Chicago, Ill.
13	August Cronqvist	Carlfors		11/5	New York, NY
14	Maria Bergström	Ebbes	9/5	18/5	Worcester, Mass.
15	Hulda	Ebbes	9/5	18/5	Worcester, Mass.
16	Ruth	Ebbes	9/5	18/5	Worcester, Mass.
17	Oskar	Ebbes	9/5	18/5	Worcester, Mass.
18	Frans Leon. Lundblad	Ebbes	9/5	18/5	Worcester, Mass.
19	Viktor Sandal	Dalskog	11/6	22/6	Chicago, Ill.
20	Gustaf Pettersson	Pappersbruket	11/6	15/6	Chicago, Ill.
21	Maria Pettersson	Pappersbruket	11/6	15/6	Chicago, Ill.

1890

1	Johan Aug. Björklund	Pappersbruket		14/2	New York, NY
2	Johannes Hild. Johansson	Baggarp	26/2	14/3	Joliet, Ill.
3	Alma Svensson	Ebbes Kvarn	28/3	4/4	Boston, Mass.
4	Aug. Emanuel Pettersson	Ebbes	11/7	25/7	Worcester, Mass.
5	Maria	Ebbes	11/7	25/7	Worcester, Mass.
6	Oskar	Ebbes	11/7	25/7	Worcester, Mass.
7	Elsa	Ebbes	11/7	25/7	Worcester, Mass.
8	Fritz Gustaf	Ebbes	11/7	25/7	Worcester, Mass.
9	Kalla	Ebbes	11/7	25/7	Worcester, Mass.
10	Gustaf Emil Håkansson	Pappersbruket	11/7	25/7	New York, NY
12	Carl Fred. Sandström	Ebbes	5/12	12/12	New York, NY
13	Axel Alb. Petersson	Prästgården		19/9	Jamestown, NY

1891

1	Sven Mattiasson	Carlfors	23/1	6/2	Chicago, Ill.
2	Sven Vikt. Johansson	Ebbes	26/1	6/2	Chicago, Ill.
3	Frans Gustav Karlsson	Högaberg	3/3	6/3	Chicago, Ill.
4	Gustav Edvin Nilsson	Halleberg	8/3	20/3	Oakland, Ind.
5	Amanda Karlsson	Stensholm	18/3	3/4	San Francisco, Calif.
6	Amanda Johansdotter	Svineryd	13/4	17/4	Boston, Mass.
7	Anna Berndtsson	Ammarp	1/5	15/5	New York, NY
8	Alfred Isaksson-Björk	Ebbes	4/5	22/5	New York, NY
9	Carl Aug. Johansson	Bråneryd	8/5	15/5	Red Wing, Minn.
11	Hilma Ramberg	Pappersbruket	10/7	17/7	Jacksonville
10	G. F. Gustafsson	Stensholm	10/7	17/7	Jacksonville
12	Carl Herman Dahlberg	Ebbes	10/2	24/7	Boston, Mass.
13	Frans Gustav Svensson	Ebbes	8/8	21/8	Chicago, Ill.
14	Carl Albert Nilsson	Ebbes		4/9	Worcester, Mass.
15	Augusta	Ebbes		4/9	Worcester, Mass.
16	Karl Mauritz	Ebbes		4/9	Worcester, Mass.
17	Oskar Severin	Ebbes		4/9	Worcester, Mass.
18	Klas Henning Johansson	Fagerslätt		10/11	New York, NY
19	Viktor Pettersson	Ebbes		13/11	New York, NY
20	Ernst Gustafsson	Fagerslätt		10/11	New York, NY

1892

1	Johan August Hallin	Nyholm	12/2	19/2	Jamestown, NY
2	Efraim Gustafsson	Fagerslätt		14/3	Manor, Tex.
3	Karl Oskar Tidstrand	Hak. Säteri	7/1	10/6	New York, NY
4	Alfrida Grunditz	Knutstorp	8/6	17/6	Boston, Mass.
5	Valborg	Knutstorp	8/6	17/6	Boston, Mass.
6	Astrid	Knutstorp	8/6	17/6	Boston, Mass.
7	Bernhard	Knutstorp	8/6	17/6	Boston, Mass.

8	Inger	Knutstorp	8/6	17/6	Boston, Mass.
9	Stina Greta Svensd:r	Knutstorp	8/6	17/6	Boston, Mass.
10	Axelina Sofia Dahlberg	Ebbes	8/6	14/6	New York NY
12	Ernst Edvard Hallander	Fagerslätt	8/7	22/7	Quebeck, Can.
13	Julia	Fagerslätt	8/7	22/7	S:t Peter, Minn.
14	Julia	Fagerslätt	8/7	22/7	S:t Peter, Minn.
15	Carl Johan Johansson	Ebbes	15/7	29/7	Worcester, Mass.
16	Kristina Johansson	Ebbes	15/7	29/7	Worcester, Mass.
17	EllenMaria Rydén	Carlfors	25/7	29/7	Boston, Mass.
18	Ulrika Sofia Dahlberg	Ebbes	25/7	19/8	Chicago, Ill.
19	Ernst Dahlberg	Ebbes	25/7	19/8	Chicago, Ill.
20	Edvard Vilhelm Dahlberg	Ebbes	25/7	19/8	Chicago, Ill.
21	Anna Jonsson	Stensh. fabr.	3/9	25/10	New York, NY
22	Gust. Robert Magnusson	Ebbes	3/9	15/11	New York, NY
24	Carl Aug. Larsson	Ebbes	21/10	4/11	New Britain, Conn.
25	Ture E. Linderholm	Stutstorp	3/11	1/3	New York, NY
26	Alfrida Andersson	Fintorp	4/11	21/10	Boston, Mass.
27	Carl Aug. Johansson	Ebbes	4/11		New York, NY
<i>1893</i>					
4	Gustav Alb. Johansson	Ebbes	17/2	27/2	Boston, Mass.
5	Martin Svensson	Stensh. fabr.	7/4	25/4	New York, NY
6	Johan Edvin Björklund	Stensh. fabr.	23/4	16/5	Ishpeming, Mich.
8	Johan Vikt. Persson	Fageräng	21/4	5/5	New York, NY
9	Johan Alfr. Svanberg	Stensh. fabr.		5/5	Worcester, Mass.
10	Johan Simon Andersson	Broholm	28/4	9/5	Paxton, Ill.
11	Hjalmar Eriksson	Råmmarp		9/5	Rankin, Ill.
12	Emil Johansson	Bråneryd	30/4	5/5	Red Wing, Minn.
14	Alma Andersson	N. Glasberga		30/5	New York, NY
17	Frida Nilsson	Erikstorp	24/11	1/12	New York, NY

Källförteckning till detta avsnitt:

Göranzon: Husqvarna Vapenfabrik.

Ljungmark: Den stora utvandringen.

Ohlén: Från fars och farfars tid. En krönika om Småland.

Severin: Svenskarne i Texas.

Göteborgspolisens förteckning över utvandrare 1869—1893.

Landshövdingens femårsberättelser.

Lokala tidningar 1880—1899.

Kyrkoarkivalier Hakarp 1880—1899.

Utvandrare till Amerika

Del IV

1900-talets första årtionde. Förlängd värnplik och oro på arbetsmarknaden.

När det nya seklet grydde hade mer än 260¹⁾ hakarpsbor utflyttat till Amerika. I de flesta hem hade man någon släkting på andra sidan Atlanten. Namnen på de större amerikanska städerna var välbekanta och nämndes ofta. Hakarpsbornas geografikunskaper var säkert lika stora beträffande Amerika som när det gällde Sverige.

De sista åren av 1800-talet hade dock utvandringen stagnerat och en viss tröghet beträffande emigrationen kännetecknade även det första året av det nya seklet.

De därpå följande åren, 1901—1902—1903, ökade på nytt utvandringsciffrorna för Hakarp, såväl som för landet i övrigt. (Se diagram A i Hakarps Krönika 1973). Denna gång lär ökningen ha berott på krisen inom den svenska industrins arbetsmarknad som medförde strejk, lockout och även ett sämre inkomstläge för de anställda. Tittar man på utvandrarnas yrkesbeteckning (se Hakarps Krönika 1972 sid. 22—23) finner man att påfallande många av de som reste under dessa tre år var industriarbetare.

Så småningom stabiliserades arbetsmarknaden, inkomsterna förbättrades och emigrationssiffrorna blev åter normala, vilket för Hakarps del innebar mindre än 10 utvandrare årligen. Rent lokalt kan noteras att Vapenfabriken under 1900-talets första decennium ökade sin arbetsstyrka med c:a 260 personer, vilket inklusive ersättning av "naturlig avgång" måste ha inneburit nyanställning av minst 500 man.

Vapenfabrikens, och då kanske speciellt gjuteriets, ökade arbetskraftsbehov bör väl ha gynnat Hakarp och de andra socknarna runt Huskvarna. Men H.V.A:s "upptagningsområde" var betydligt större. Förra överståthållare Torsten Nothin, som hade sina rötter i Värna-

¹⁾ Med Hakarps socken avses i detta arbete endast det område som i våra dagar utgör Hakarps församling.

motrakten, berättar i en av sina böcker om hur ungdomarna i hans bygd sökte sig till Husqvarna Vapen (eller något annat bruk) där de efter några år hade "svultit" sig fram till en amerikabiljett. Självfallet kom även Ebbes Bruk och Stensholms Fabrik att bli anhalter på väg till Amerika, både för inflyttade och för gamla bofasta hakarpsbor.

Värnpliktstjänstgöringens längd ökade år 1901 från kanske acceptabla 90 dagar till hela 240. Det är troligt att denna nyhet, som innebar en förlängning med ytterligare 150 dagar på den förhatliga exercisplatsen, ökade utvandringslusten. Men bestämmelsen om att den första tjänstgöringen skulle vara avklarad, för att få utresestillstånd, lade hinder i vägen för många ynglingar som annars skulle emigrerat. Från vår egen socken märks en rejäl ökning av antalet utvandrande manliga 20-åringar under åren närmast efter sekelskiftet. Om man studerar länskungörelserna för dessa år hittar man mängder av namn på ynglingar som inte infunnit sig på exercisplatserna, ibland antyder efterlysningen att vederbörande kan ha åkt till Amerika. Dessa amerikaresor måste i så fall ha skett illegalt. Man kunde ju resa från en dansk eller norsk hamn utan att behöva uppvisa utvandringstillstånd. Eller man kunde t.o.m. skaffa falska papper. Nyss nämnde Torsten Nothin berättade hur det kunde gå till: I hamnstäderna fanns affärer där man kunde köpa "amerikavästar". Själv sökte han 1901 — i experimentsyfte — upp en "väst-affär" i Malmö. I en lumpbod i hamnkvarteret bad han att få köpa en "amerikaväst". Butiksinnehavaren satte sig ned och antecknade namn, ålder och hemort. Något mått togs däremot inte, men man fick veta att om det var bråttom kostade västen 50 kronor extra. När man efter någon dag kom och hämtade västen (vilket dock Nothin inte gjorde) innehöll västfickorna alla för emigranten erforderliga papper — falska naturligtvis.

Att flera hakarpsynglingar rymde från "lumpen" kan man läsa bland efterlysningarna i länskungörelserna (som på den tiden lästes från predikstolarna). En muntlig tradition förtäljer hur ett par tvillingbröder från Ebbes gjorde sällskap på tåget mot exercisplatsen. Väl framme i Skillingaryd steg en av tvillingarna av tåget där befälet väntade. Den andra tvillingen fortsatte med tåget för vidare befordran till Amerika.

Amerikabiljetten hade visserligen stigit i pris de sista tjugo åren — från 105 kronor till 175 kronor, men samtidigt hade lönerna stigit väl så mycket. Det hade således inte, ekonomiskt sett, blivit svårare att företaga resan över Atlanten.

Bland de viktigare händelser som inträffade under det första decenniet av det nya seklet intar självfallet storstrejken 1909 en central plats — även för emigrationen, sägs det. Flera forskare gör gällande att vissa av deltagarna i storstrejken hade svårt att få arbete sedan det blivit arbetsfred. Enda möjligheten för dessa var då att utflytta till Amerika. Någon tendens i den riktningen har inte iakttagits i Hakarp — naturligt nog, eftersom arbetarna i Hus-qvarna, Stensholm och Ebbes Bruk inte deltog i strejken.

Under tioårsperioden 1900—1909 utvandrade 78 hakarpsbor, 45 av dem kom från industrin — i huvudsak Ebbes Bruk. Många av dem utvandrade enligt gammalt känt mönster: — En av syskonen reste över och "kände sig för". Därefter skickade han hem pengar så att en bror eller syster kunde komma efter. Så plockades syskonen över till Amerika en eller två i taget. Så var fallet med änkan Klara Karolina Anderssons fyra barn Edla (1901/6)²⁾, Rut (1903/15), Ester (1906/1), samt Erik (1906/6). Hur det gick för barnen i deras nya hemland är inte bekant, däremot vet vi att mamman bodde kvar i Ebbes och man anar väl att hon ibland fick en dollarsedel i breven från Amerika.

En annan av de släkter som från Ebbes gjort den långa resan över Atlanten är släkten Dalberg. När bröderna Ivan och Lennart Dalberg (1902/1 och 1902/2) kom till Chicago år 1902 välkomnades de av kusinen Ernst (1892/19) som tillsammans med sin mamma Ulrika (1892/18) hade landstigit 1892. Det är troligt att de också träffade sina kusiner Karl Herman (1891/12), Axelina Sofia (1892/10), Axel (1895/5) och Edgar Wilhelm (1892/20) som samtliga hade slagit sig ned i Chicago. Således en koloni på inte mindre än åtta

²⁾ Siffror inom parentes innebär att vederbörande person kan återfinnas i den förteckning över utvandrare som var införd i 1972 års Hakarps Krönika. Siffrorna utvisar utvandringsår och hänvisningsnummer.

Beträffande vissa av emigranterna stämmer inte personens förnamn med förteckningen. I detta avsnitt har utvandrarens rätta tilltalsnamn använts — förut-satt att detta har varit känt.

Dalbergare. De båda bröderna Ivan och Lennart hade nog fått en hel del anlag och kanske också yrkeskunskap i arv efter sin far gjutmästare Dalberg i Ebbes. De sökte sig nämligen till gjuteribranschen där de verkade så framgångsrikt att de med tiden kom att starta en egen rörelse i den tyngre klassens gjuteri. Denna rörelse blev under Lennarts ledning ganska välkänd. Lennarts dotter som är gift med en professor i Columbia var år 1970 hemma i Sverige på visit och passade då på tillfället att besöka Hakarps kyrkogård där kära anhöriga vilar.

I Lineberg (numera Fagerängsgatan 5) bodde stenarbetare Reinhold Ekebon (1909/1), bördig från Bergslagen, och hans hustru Elisabet Nilsson från Ebbes Kvarn (1909/2). Hustrun hade tidigare varit i Amerika i fyra år 1896—1900. På våren 1909 reste de med sina tre barn till Amerika. De bosatte sig i Rockford, Illinois. Ekebon fick anställning på en fabrik och efter en tid blev han förman. Hustrun levde i Rockford till 1974 där hon avled 85 år gammal. Sonen Erik, (1909/5) som bara var tre år vid utvandringen, bor i Rockford som pensionär efter många års tjänst som polisman. Då han var "hemma" i Hakarp 1973 försummade han inte att ta en titt på Lineberg där han hade tagit sina första stapplande steg.

Svarvare Carlssons

Säkert fanns det bland Ebbesarbetarna i slutet av 1800-talet, många strävsamma och duktiga människor. Frågan är väl om inte svarvare Carlsson och hans maka överträffade de flesta i fråga om energi och arbetsförmåga. Båda var komna från enkla, fattiga förhållanden inom jordbruksarbetareklassen och var från barndomen vana vid hårt arbete. De slog sig ned i Ebbes Bruk där maken hade fått anställning som svarvare.

Deras tjänstebostad i Ebbes bestod till en början av ett rum, men efter en tid fick man en lägenhet som bestod av både rum och kök. Men riktigt belåtna med den kasernliknande bostaden (i "Bikupa") var inte makarna Carlsson, deras håg stod till ett eget bo. På den lilla tid som stod till buds efter en lång arbetsdag byggde de under so. markvällar och nätter år 1889 ett eget hem uppe på en upphylla utmed åravinen. Ingen väg fanns till Ekedal, som de kallade sitt nybygge, men med mycket arbete, ibland till skenet av



Svarvare Carlssons gångstig nedför åravinen.

en ljusstump i en lykta, byggde de en visserligen ganska brant, men ändå framkomlig gångstig. Mer än en gång höll fru Carlsson i släggan. Gångstigen ledde, när den blev färdig, ned till bron över ån mittför bruket.

Svarvare Carlssons arbetsinkomst vid Bruket var enligt uppgift c:a 50 kronor i månaden, varav 10 kronor åtgick för amortering av huset. Att de återstående 40 kronorna inte räckte till något liv i överflöd kan man förstå när man vet att det inom äktenskapet föddes inte mindre än tolv barn. Därför gällde det att ta till vara varje möjlighet som fanns för odling av säd och potatis på klipp-hyllan som utgjorde tomten och kanske gick det att få arrendera någon liten bit jord också.

En energi, som tycktes vara utan gräns, tillsammans med en strävan mot självhushåll gjorde att Carlsson såg sig om efter en större areal att odla. I början av 1910-talet köpte han något tunnland



Ekedal på klippan högt över Ådalsvägen.

öppen jord och en bit hagmark på den del av Egna-Hemsområdet som sluttade ner mot Ekedal. Här byggde han bostadshus och ladugård och här kunde han hålla sig med ett par kor — ja t.o.m. en liten islandshäst. Denna fastighet fick beteckningen Fagerslätt 27.

Det är väl tänkbart att makarna Carlsson ibland talade om alla de ebbesarbetare som hade utflyttat till Amerika, men tydligen hade de själva inte några emigrationsplaner. Däremot fanns av allt att döma dessa tankegångar hos deras barn.

På våren 1893 utreste Carlssons dotter Albertina (1893/7) i sällskap med sin fästman grännabördige, Johan Alfred Svanberg (1893/9). De gifte sig och bosatte sig i en ort som (i likhet med många andra amerikanska orter) heter Washington i staten Connecticut där Svanberg som var smed fick anställning på en vagnfabrik. De fick sex barn. En tragisk explosionsolycka i deras hem år 1910 gjorde att Albertina brännskadades så svårt att hon avled. Hennes make J. A. Svanberg levde i Washington, Conn. till någon gång på 1950-talet.

Alma Carlsson (1895/3) lämnade familjen i Ekedal för att resa i sin systers fotspår år 1895. Även hon slog sig ned i Washington,

Conn., där hon gifte sig med en svensk och blev Mrs Johnson. De arrenderade en farm någon tid, men så fick maken anställning vid vägförvaltningen och övergav lantbruket. Även i deras äktenskap föddes sex barn. Alma dog i Washington Conn. 1958, 79 år gammal.

En tredje dotter av svarvarens familj — Ester (1901/3) reste år 1901. Även hon blev en Mrs Johnson i Connecticut. Hennes make var gjutare och hade emigrerat från Skåne. Deras hemort blev Hartford och senare Manchester, båda orterna i staten Connecticut. De fick två söner och en dotter. Ester Johnson dog år 1964, 80 år gammal.

Den 2 maj 1906 reste ytterligare två av Carlssons barn — 20-åriga Tekla (1906/3) och den två år yngre Conrad (1906/4). En båt som hette Corona förde dem över Atlanten till New York. Med hjälp av adresslappar på kapp- och rockslaget färdades de till Washington i Connecticut där deras syskon tog hand om dem.

Tekla fick jobb som hembiträde i Washington Conn. och senare i Hartford. Hon återvände till Sverige 1910 där hon gifte sig med John Boman, som också varit över i USA en kort tid.

Conrad däremot stannade i staten Connecticut, där han fortfarande är bosatt som pensionär. Hans första jobb i Amerika blev som trädgårdsarbetare omväxlande med jordbruksarbete. År 1908 var ett svårt år med stor arbetslöshet, vilket också drabbade Conrad. De jobb som gick att få var högst tillfälliga och betalades med en dollar om dagen, vilket ansågs vara mycket låg dagpenning. Conrads skor var alldeles utslitna och pengarna räckte inte till att köpa nya. Men han ångrade likväl inte sin utvandring, ty hans sista timpenning i Ebbes Bruk — 14 öre per timma — hade nog heller inte gett honom så hög standard. Ett litet lån från systemen hjälpte honom över de tillfälliga skobekymren och tiderna blev något bättre. Conrad fick anställning som verktygsarbetare på en industri, gifte sig och de fick fyra söner.

Han har varit på besök i sin hembygd åtskilliga gånger, nu senast sommaren 1975 då han, 87 år gammal, passade på tillfället att klättra utför branten för att beskåda ruinerna efter sitt gamla barndomshem Ekedal.

Efter den tragiska olyckan 1910 då Albertina avled kom Tekla

och Ester hem på besök hos föräldrarna i Hakarp. De hade då med sig Albertinas yngsta dotter, den sex månader gamla Harriet. Fru Carlsson ansåg att den lilla skulle må väl av att vara hos sina morföräldrar några år och tog således hand om henne. Någon återresa till Amerika blev det inte tal om utan Harriet stannade i Sverige och blev ett gott stöd för mormodern på dennas ålderdom.

Svarvare Carlsson avled 1934. Makan Maria Mathilda levde till år 1950 och var, innan hon avled, Hakarps äldsta innevånare — 97 år gammal. Av makarnas tolv barn lever endast sonen Conrad.

Makarna Carlssons barnbarn i Amerika är bosatta på olika håll, (de flesta dock i Connecticut) ingen av dem har gift sig med någon svenskättling. Det är således en ganska internationell släkt som kan räkna den idoge svarvaren Carlsson från Ebbes Bruk som sin stamfar.

Syskonen Vist.

Den så kallade "amerikafebern" kom också till familjen Vist på Talleberg i Ebbes. År 1901 utreste 20-årige sonen Sven (1901/10). Han arbetade på landsvägs- och järnvägsbyggen över hela U.S.A. Hans kringresande tillvaro bidrog väl till att han förblev ogift. Han var en person som kunde sköta sin ekonomi och betraktades som ganska välbärgad. Det sägs att han blev delägare i en oljekälla. Hur hans äventyrliga liv slutade är inte helt klart men teorin att han blev mördad kan inte helt uteslutas.

År 1902 var turen kommen till Carl Vist (1902/6) att göra resan västerut. Även han fick sin bärgning som järnvägsbyggare. Efter en tid övergick han till jordbruket där han tjänade som dräng. Hem till Sverige flyttade han 1911 och fick anställning på Husqvarna Vapenfabrik. Under den stora arbetslösheten i början av 20-talet arbetade han som bergsprängare vid Ådalsvägens byggnad. Där skadade han en hand så allvarligt att han inte kunde återgå till sitt arbete som smärglare på H.V.A. när arbetslöshetskrisen där var över. Han köpte då gården Björnaberget vid sjön Bunn.

Amanda Vist (1904/7) reste 1904. Hon hamnade i Minnesota där hon gifte sig med en svensk, farmaren Oscar Carlsson. De köpte senare en gård i Texas. Deras äktenskap berikades med inte mindre



Amanda Wist med fyra av sina söner.

än elva barn. Därav fem kraftiga söner, alla under uppväxtåren cowboys i Texas, numera välbeställda farmare — alla fem.

År 1905 utvandrade Hilda Vist (1905/3). Hennes färd gick till Texas, där hon kom att leva en stor del av sitt liv på en farm i Waco. Hon var gift med Robert Ragnar Kling (1896/4), soldatson från Edstorp i Hakarp. Han försörjde sig tidvis som snickare. När Hilda dog 1966 efterlämnade hon två söner och en dotter.

Den yngste bland de åtta barnen på Talleberg, Johannes, utvandrade på 20-talet. Han skaffade sig en mekanisk verkstad i Chicago. Han gifte sig med en flicka från Vättersnäs som hette Hedda och de fick två döttrar. Johannes avled i Chicago på 1960-talet.

Även av släkten Vist har i tredje generationen blivit en blandning av olika nationaliteter. Svenska språket är nästan bortglömt hos de Vist-släktingar som nu lever i Amerika. Ett och annat julkort utväxlas kanske fortfarande mellan kusiner i Sverige och Amerika. Men efter ytterligare en generation är säkerligen släktbanden över Atlanten, om inte bortglömda så dock, avbrutna.

Syskonen Olsson.

Inget annat hus i Hakarp kan berömma sig av att ha hyst så många blivande svenskamerikaner inom sina väggar, som just arbetarebostaden "Bikupa" i Ebbes. En av hyresgästerna, Henrik Olsson och hans hustru Hulda, fick se sex av sina tolv barn lämna hemmet för att skapa sig en framtid på andra sidan Atlanten.

När den förste av dem, 23-årige John, (1906/5) reste, hade han förmånen att ha två morbröder i Texas som han var välkommen till. Dessa båda var bröderna Gustav (1891/13) och Carl Johan Svensson (1887/2). Morbror Gustav som kallade sig Smith hade en farm nära Austin i Texas och där fick John anställning som dräng när han kom dit år 1906.

Hans broder Karl (1909/6) lämnade Ebbes Bruk som 20-åring år 1909. Han hade haft brevkontakt med sin f.d. arbetskamrat Sven Snygg (1907/2) från Risängen, som hade utvandrat två år tidigare. Sven Snygg var bosatt i Jamestown och hade ett bra arbete på verktygsfabriken Crescent Tool Co. Han trodde sig kunna ordna jobb även åt Karl Olsson — vilket också lyckades. Sven hade all heder av att ha skaffat Karl till fabriken, ty denne skötte sig bra och blev så småningom verkmästare. Han bodde i Jamestown, bland åtskilliga Hakarps- och Huskvarna-bor, till 1954, då han avled 65 år gammal. Han efterlämnar en son som är tekniker i flygbranschen i New Jersey.

År 1910 utvandrade 25-årige Axel och 23-årige Erik Olsson. De var vid utflyttningen bosatta i Nässjö respektive Halmstad och de begav sig till Brooklyn i staten N.Y. När de båda bröderna var nykomlingar möttes de av brodern John som hade rest upp från Texas för att hjälpa dem till rätta, eftersom de inte kunde språket. Bland annat skulle han hjälpa dem att bli medlemmar i en nykterhetsförening som också bedrev sjukkaserverksamhet bland svenskar. Men John var inte så stark, han hade drabbats av klimatfeber. Mitt under sammanträdet med sjukhjälpföreningen avled han, endast 31 år gammal. De båda nykomlingarna fick i sorgen över sin broder även bekymret att klara sig utan den hjälp de så väl hade behövt.

Axel hade tidigare varit anställd vid Skriv- och Ritbolaget i Nässjö. I Amerika arbetade han som förman vid en statlig verktygs-



*Syskonen Olsson i Amerika, f. v. Erik,
Greta, Karl, Axel och Tage.*

och instrumentsfabrik i Brooklyn N.Y. Han hade under sverige- tiden varit med om att bilda Huskvarna Hcmbygdskör och i Amerika fortsatte han under många år med manskörsången, som var hans stora intresse. I hans äktenskap föddes en son och en dotter. Han avled 1958 — 73 år gammal.

Erik, som hade haft arbete på Rexfabriken i Halmstad, reste tillsammans med en arbetskamrat därifrån till Amerika, där han och kamraten startade en verktygsfabrik. Efter några års verksamhet fick han anställning på Diamond Company — tillverkare av tändsticksmaskiner — med fabriker i Osvego, i Akron och i Barberton, Ohio. Erik var anställd som konstruktör och hade flera patent inom företaget. Han dog 1968, efterlämnande hustru. På hans egen begäran blev urnan med hans stoft begravd i hembygdens jord — på Hakarps kyrkogård.

Sedan de båda bröderna hade rest 1910 kom det att dröja tretton år innan någon av Olssons familj tog sig för att besöka pastorsexpeditionen för att få utflyttningsbetyg. 19-årige Tage (1923/25) reste med Kungsholm på hösten 1923. Även han slog sig ned i Jamestown där han fick anställning vid vattenverket. Han avled år 1955.

Hans syster Greta (1923/29) reste någon månad senare i sällskap med sin fästman Gunnar Ahlgren från Huskvarna. De gifte sig och slog sig ned i Jamestown, där de fortfarande är bosatta. Maken har haft anställning på Crescent Tool Co. och Greta har haft arbete som sömnadslärarinna. Båda är nu pensionerade och njuter sitt otium, men allt som oftast gör de en resa hem till Sverige och Hakarp — varmt fästade vid hembygden som de är.

Plyms.

Även makarna Plyms fem emigrerande barn passar väl in i mönstret för familjeutvandringen från Ebbes Bruk.

Tjugoettåriga dottern Christina Emelia (1887/3) reste till Amerika 1887 och kom att bosätta sig i Chicago där hon gifte sig med August Landahl (1903/17). Efter tolv år i Amerika kom hon hem till Ebbes tillsammans med maken och de båda barnen. År 1903, efter fyra år i Hakarp, utvandrade familjen Landahl på nytt till Amerika.

Hilma Idalia Plym (1889/1) reste över till "staterna" år 1889. Hon var då 18 år gammal.

År 1902 tog Carl (1902/4) och Axel Plym (1902/13) ut flyttningsattester, den förre i februari och den senare i december. De begav sig till Chicago, båda två. Deras broder Hjalmar (1903/7) kom året därpå och slog sig ned i samma stad.

Några välbevarade brev, skrivna av bröderna Plym i Chicago låter oss förstå att Carl och Axel tidvis bodde i Hayward, Wisconsin. Där hade Axel, på senare år, en sportstugeuthyrning med jaktmöjligheter (där fanns gott om rådjur), camping och båtuthyrning med fiske i Chippewafloden. Axel berättade, brevlades, att en björn hade varit framme och tittat in i fönstret, familjen kastade ut några fläksvålar vilka nalle tog med sig då han återvände till skogen.

Av Carls brev framgår att han hade en farm i Hayward. Han berättade vilka problem han hade med husdjuren, under hustruns

sjukdom, och hur han övervägde att sälja kreaturen. Han skrev och berättade om hur svårt det var att få låna pengar (1923—24) och att många farmare blivit ruinerade då deras bank gjorde konkurs. I ett av sina brev talar han om hur förtvivlade barnen är över att hästen "Kub" har dött. En annan gång (1923) beskriver han hur dåligt med arbete det är i gjuterier och verkstäder. Han berättar också att han i Chicago träffat Ivan Dalberg från Ebbes.

Man kan ana att kampen för tillvaron stundtals var hård, ty över vintrarna brukade Carl ta arbete i Chicago och överlåta åt hustru och barn att sköta farmen.

I ett av amerikabreven (1954) berättas att tjugofyra av Plymsläktingarna har träffats och ätit kalkon och ostkaka tillsammans. Av antalet förstår vi att släkten består av flera generationer och ostkakan kan vara ett tecken på att något av de smäländska traditionerna lever kvar bland "Plymarna" på andra sidan Atlanten.

Bland övriga hakarpsbor som reste till "staterna" under 1900-talets första decennium kan nämnas Oskar Svensson (1901/7). Han var tekniskt sinnad och startade en verktygsfabrik i Erie, Pennsylvania. Genom yrkesskicklighet och uppfinnareförmåga utvecklade han firman till en blomstrande rörelse med många anställda.

Knut Daag (1905/2) utflyttade från Hakarps Säteri. Han försörjde sig ute i Minnesota som rallare och diversearbetare.

Georg Bohman (1909/8) flyttade till Chicago och fick arbete på en pianofabrik. Han gifte sig med en skolkamrat, Olga Mattsson, från Huskvarna. De har tre döttrar, bosatta i Californien och i Chicago. Hans broder Harald (1913/1) hade också Chicago som mål. Han avled ogift i 40-årsåldern och urnan med hans stoft transporterades den långa vägen hem till Sverige där den fick sin plats på kyrkogården i Hakarp.

Elin Hill (1902/8) från Höggärdet reste 1902 till Chicago, där hade hon tjänst som hembiträde, affärsbiträde och damfrisörskas. Hon gifte sig och fick åtta barn i Amerika.

Johan Andersson (1902/14) från Broholm hade vistats i Amerika åren 1893—1900 och kunde berätta för tvivlande hakarpsbor hur jordbrukningen i Amerika gick till. Mycket av det han berättade verkade troligt, men när han talade om att plogarna drogs av inte

mindre än fem hästar — då visste man inte vad man skulle tro. År 1902 reste han över till Illinois igen och tog drängtjänst. Efter drygt tio år kom han hem till Sverige. Tydligt hade han både tjänat och sparat pengar i Staterna, ty då han kom hem köpte han gården Svinhaga i Bankeryd.

Tjugoårige Wiktor Karlsson (1901/11) packade sin "amerikakoffert" i december 1901. Hans mamma var av "snyggasläkten". Wiktor kom att leva sitt liv i Elburn, som ligger i närheten av Chicago, och där slutade han sina dagar omkring 1960. Hans dotter Milred är bosatt i Elburn. Wiktor, som var född och uppvuxen på Klinten, Dalskog, hade (i likhet med många hakarpsbor i U.S.A.) en stark kärlek till hembygden. När det kom till hans kännedom att Hakarps Hembygdsförening hade fått överta hans barndoms Klinten översände han en penningssumma som kom att användas för inredning av den gamla backstugan. Bland annat inköptes en s.k. "amerikaklocka".

Dessa klockor var förr ganska vanliga i torpstugorna — ofta var de en gåva från någon utvandrad son eller dotter. Genom sina slagverk gav de varje hel och halvtimme en ljudlig påminnelse om och kanske en hälsning från de kära som hade lämnat hemmet och bosatt sig så långt borta — i en annan världsdel.

1910-talet. Början till slutet för den svenska massemigrationen.

Endast tretton hakarpsbor emigrerade under hela 10-talet och därmed ligger Hakarp betydligt under medeltalet både jämfört med Jönköpings län och med riket i övrigt. (Se diagram A på sid. 30 i Hakarps Krönika 1973). Anledningen till vår sockens låga siffror kan, som vanligt, sökas i tabellen över antalet anställda på Vapenfabriken. År 1910 hade H.V.A. 1.384 anställda — år 1919 hade siffran stigit till 2.415. Inga sysselsättningsproblem där alltså.

Att utvandringssiffrorna för landet i övrigt var låga kan inte enbart skyllas på världskriget, ty även åren innan krigsutbrottet kännetecknas av låga siffror. Gör man emigrationsstatistiken internationell konstaterar man att Amerika, under åren 1900—14, upplevde sin största inflyttningsvåg då syd- och östeuropeer formligen välldes in i Staterna. Men beträffande Sverige hade den värsta vågen redan gått över. Vad kan ha varit orsaken till att svenskarna inte på

samma sätt lockades till U.S.A.. Var det den uppväxande svenska industrin och de därmed följande arbetstillfällena som bröt utvandringstrenden? Kan man kanske tänka att den utökade rösträtten (c:a 75 % av männen hade rösträtt efter 1909 års reform) tände ett hopp om stundande bättre tider för den arbetande befolkningen? Det såg faktiskt ut som om den svenska massutvandringen till Amerika hade nått en vändpunkt.

När Svenska Amerikalinjen startade sin verksamhet år 1915 med den första direkta ångbåtstrafiken Sverige—Amerika behövde de inte köra återresan utan passagerare. Mängder av svenskamerikaner följde med på återresorna. År 1918, då utvandringen var mycket låg, var faktiskt återinvandringen större än emigrationen.

Bland dem som lämnade sitt arbete i Husqvarna gjuteri för att söka lyckan i Amerika var Ivar Johansson (1910/1). Han var son till Anders Johan Johansson på Fagerslätt 30. Ivar fick arbete på en fabrik i Jamestown. Om den 20-årige hakarpsynglingen gjort den långa resan över Atlanten för att slippa värnplikten, så hade han sannerligen hamnat ur askan och i elden. Ty under första världskriget blev han inkallad och fick deltaga som soldat i Amerikanska armén. Efter kriget tog han anställning hos en kusin från Barnarp som hade en farm i Amerika. Ivar avled 1961 i North Dakota.

Artonåriga Elin Norberg (1911/1) utreste 1911 med Chicago som mål. Där väntade pappas bror som hjälpte henne till rätta. Hon stannade i Chicago i 11 år. Därefter reste hon hem till Sverige, där alla trodde att hon skulle stanna. Men efter ett år återvände hon till Chicago, där hon och hennes från Katrineholm utflyttade make fortfarande är bosatta. Hennes syster Nema som hade utvandrat 1907 var också bosatt i Chicago, hon var gift med en byggmästare Per Lövgren från Markaryd. Nema avled år 1930. I likhet med sina systrar reste också Wilhelm Norberg (1923/1) till Chicago. Där arbetade han först på en snickerifabrik med 15—20 anställda. Därefter tog han sågverksarbete i de riktiga lumberdistrikten och hamnade i en miljö med all världens folkslag i en enda skön blandning. I slutet av 1923 återvände han hem till Sverige med fartyget Drottningholm.

Föreståndaren i Ebbes Brukshandel Oskar Hammarström (1913/2), bosatt på Fageräng 1, reste försommaren 1913 till Amerika. Hans

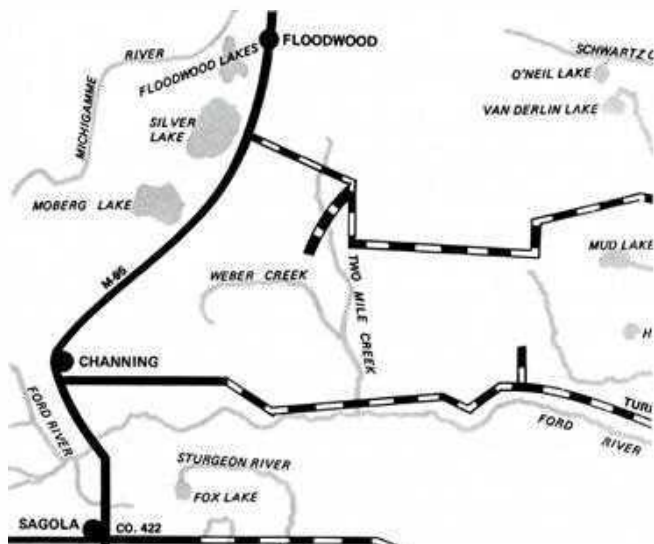


Ivar Johansson från Fagerslätt slapp värnplikten i Sverige men blev soldat i första världskriget.

hustru Hanna (1913/3), född på Björnåsen, och sonen Torsten liksom fosterdottern Sonja var också med på resan. Familjen kom att bosätta sig i Seattle i staten Washington där Oskar blev vaktmästare på en fabrik. Sonen Torsten (1913/4) är kemist med anställning i Tacoma. Dottern Sonja, (1913/5) som också bor i Tacoma, är gift med en svensk och heter numera Davidsson.

Märta Lönn (1913/6) var hembiträde i Björstorp när hon 1913 beslöt sig för att göra amerikaresan i sällskap med Alma och Conrad Carlsson (svarvarns), som varit hemma på besök. Hon bodde första tiden i Moline, senare gifte hon sig med Artur Johnson som var byggmästare i Rockford Illinois.

Nittonårige John Moberg (1916/1), som var lackerare på Husqvarna, slutade sin anställning och reste trots brinnande världskrig



Karta utvisande Moberg Lake och trakten däromkring.

över till Amerika år 1916. Han var son till sedermera välkände "blomsterkungen" Moberg på Fageräng 10. John slog sig ned i Michigan och fick arbete på en fabrik. Hans stora intresse för jakt och fiske gjorde att han skaffade sig en stuga vid en sjö långt in i de stora skogarna. Denna provins är nu ett populärt fritidsområde och sjön, där den på 40-talet bortgångne naturintresserade hakarpspojken hade sin stuga, heter numera Moberg Lake.

Förmodligen är John Moberg den enda hakarpsbo som har fått en sjö uppkallad efter sig.

Åtgärder för att stoppa emigrationen.

Det motstånd mot utvandringen som ledande personer tidigare visat tog nu mera bestämd form. År 1907 bildades i Stockholm Nationalföreningen mot emigrationen. Föreningen tog som sin uppgift att genom upplysning och främjande av egnahemsrörelsen hålla kvar de utvandringslystna svenskarna och att försöka locka tillbaka de som redan emigrerat.

Uppgiften att befrämja bildandet av egna hem hade också Statens Egnahemslånefond som hade startat år 1904. Genom att tillhandahålla lån åt mindre bemedlade, som önskade bilda små familjejord-

bruk, hoppades man kunna vända emigrationskurvan. Denna verksamhet är väl känd bl.a. i våra trakter genom Huskvarna Egnahemsförening, som lånade pengar från denna fond.

Andra reformvänliga krafter som var igång för att minska utvandringen gav resultat 1907, då riksdagen gav statistikern Gustav Sundbärg i uppdrag att utreda emigrationens orsaker och att föreslå åtgärder för att minska utvandringen. Sundbärg gjorde ett grundligt arbete och kunde år 1913 avge ett betänkande åtföljt av 20 bilagor innehållande en omfattande ekonomisk, politisk och social undersökning av Sverige — länsvis redovisad. (I detta sammanhang berömde han bl.a. Huskvarnas vackra, industriella uppblomstring — ”där de yttre förutsättningarna bära möjligheter för ytterligare betydande framsteg”.) Han hade också låtit göra en utredning om förhållandena i Amerika. Någon bestämd väg att gå för att komma tillrätta med utvandringsproblemet kunde han inte anvisa, men avslutningsvis säger han: ”*att vi i Sverige dröjde tjugo år för länge med att påbörja järnvägsbyggandet och trettio år för länge med att införa allmän rösträtt*”.

Enligt beräkningar återvände 18 procent av emigranterna till Sverige. Man kan förmoda att ungefär samma siffror bör gälla för Hakarps utvandrare. Exakt hur många av dessa som återvände är svårt att inventera eftersom inte alla flyttade in i Hakarps socken utan slog sig ned i andra delar av vårt land.

Åtgärderna för att stoppa utvandringen sattes in i ett skede då emigrationen redan hade börjat avta. Det är väl troligt att de flesta som återvände till hemlandet hade flyttat till Sverige även om Nationalföreningen inte hade bildats. Det är dock ganska säkert att emigrationen väckte de styrande och gjorde dem uppmärksamma på behovet av utvidgad industrialisering, sociala reformer och allmän rösträtt.

— — —
KÄLLFÖRTECKNING till detta avsnitt:

Eilert: Hundra år i Huskvarna.

Göransson: Huskvarna Vapenfabrik.

Ljungmark: Den stora utvandringen.

Nothin: Från självhushållets dagar.

Sundbärg: Betänkande i utvandringsfrågan.

Kyrkoarkivalier Hakarp 1900—1919.

Länskungörelser för Jönköpings län 1901—1906.

Utvandrare till Amerika

Del V

1920 - TALET

Läget på arbetsmarknaden.

Tillgången på arbete vid Husqvarna Vapenfabrik påverkade under 20-talet, liksom tidigare, antalet utvandrare från Hakarp.

Världskriget 1914—18 hade skapat en högkonjunktur som fortsatte några år och vad Vapenfabriken beträffar verkar det som om företaget hade fått "verkligt god vind i seglen". Året 1919 nyanställdes nämligen mer än 500 personer på H. V. A.

Men högkonjturen tog ett ganska plötsligt slut. Redan 1920 började ordertillgången på H. V. A. att avta och när man kom fram till 1921 var arbetstillgången så dålig att det stora flertalet av de anställda fick nöja sig med arbete tre—fyra dagar i veckan. Hundratalas arbetare avskedades och lönerna för de kvarvarande sänktes kraftigt.

Situationen verkade inte att förändras till det bättre och vid slutet av 1922 hade 1000 personer mistat sina arbeten vid Vapenfabriken.

Eftersom de ledande vid Husqvarna Vapen också var kommunalt engagerade hade de ett visst ansvar för Huskvarna stads ekonomi och avskedandena drabbade i första hand de arbetare som inte var mantalskrivna i staden. För de anställda som var bosatta uppe i Hakarp hade Vapenfabrikens ledning inte samma kommunala ansvar. Proportionellt sett många hakarpsbor drabbades därför av arbetslösheten.

Tjugotalets arbetslöshet gjorde väl sig påmind över hela riket men frågan är väl om inte Huskvarna, och kanske ännu mera Hakarp, hörde till de hårdast drabbade orterna i landet. Några artiklar i rikspressen låter oss förstå att så var fallet.

Även Stensholms Fabrik och Ebbes Bruk hade problem med sysselsättningen, dock inte i samma utsträckning som Vapenfabriken. Disponent Bergströms berömvärda iver att skaffa fram arbete till sina

anställda vid Ebbes Bruk bidrog till att arbetslösheten vid detta företag hölls inom rimliga gränser.

För att råda bot på den värsta nöden som följde i arbetslöshetens spår satte man i Hakarp, liksom på många andra orter, igång nödhjälpsarbeten. För hakarpsbornas del bestod dessa arbeten huvudsakligast av makadamslagning för hand. För att inte äventyra kommunens ekonomi fick ungarlar tjäna högst 12 kronor och familjeförsörjare 20 kronor per vecka.

De "friställda" som inte var lyckliga nog att ha fått nödhjälpsarbete utan fick hålla tillgodo med arbetslöshetsunderstöd var i ett ännu sämre läge.

Det verkligt stora nödhjälpsarbetet, byggandet av Ådalsvägen, hade Hakarps kommun och Huskvarna stad gemensamt med staten som betalade 66 % av kostnaden. Vid dessa arbeten betalades inte marknadsmässiga löner utan de anställda fick vara belåtna med betydligt mindre. Fyra kronor om dagen för ackordsarbetarna eller fyrtio öre i timpenning var (åtminstone en tid) lönen bland arbetarna på Ådalsvägen. Då skall man veta att mjölken kostade 25 öre litern och salt fläsk betalades med 2 kronor per kilo. Osten och köttet kostade också c:a 2 kronor kilot vilket ju var lika med inkomsten för fem timmars arbete på Ådalsvägen.

Att nöden verkligen var stor förstår man när man läser i Huskvarna-Posten av den 12 april 1922, att lantmännen i Skärstad, Ölmstad, Gränna, Haurida och Svartorp gjort en insamling och skänkt 10 500 kg potatis och 400 kg säd för utdelning bland de nödlidande i Huskvarna.

Men även en lågkonjunktur har ett slut och då brukar det bli bra fart på hjulen. Så blev fallet även efter dessa svåra år, och i mitten av 1923 hade väl de flesta i Huskvarna bosatta arbetarna återanställts vid Vapenfabriken. Hakarpsborna fick som regel vänta med anställningen tills arbetslösheten inte var något stort problem i staden. De följande åren av 20-talet var arbetstillgången ganska god, men en viss arbetslöshet förmärktes i våra bygder hela tjugotalet.

Utvandringen under 20-talet.

Efter första världskriget började myndigheterna i Förenta Staterna inse att det var dags att reglera antalet invandrare. En "ransonering"

som gynnade invandrare från nordeuropa — däribland de svenska — på bekostnad av syd- och östeuropeiska immigranter. De första två-tre åren av 20-talet var dock utvandringslusten från vårt land så ringa att restriktionerna ingen betydelse hade.

Från vår socken utvandrade 4 personer under 1920, 2 hakarpsbor reste 1921 och 9 st under arbetslösheten 1922.

Förenta Staterna hade också haft dåligt med sysselsättningen inom industrin, men situationen hade ljusnat betydligt under år 1922 och industrin började ropa efter folk igen. Den verkligt stora utvandringen från Sverige kom därför 1923 då så många hade gått utan arbete eller på nödhjälpsarbete ett par år. Då flerdubblades antalet utvandrare från vårt land, och eftersom "de dåliga tiderna" hade drabbat Huskvarna och Hakarp extra hårt var utvandringen härifrån kraftigare än på de flesta håll. Som belägg härför kan anföras att då genomsnittet för Sverige under 1923 var 4 utvandrare per 1000 innevånare och för vårt län 6 utvandrare, kunde Hakarp ståta med hela 18 utvandrare per 1000 innevånare. Motsvarande siffra för Huskvarna var 14 och för Gränna (som var utan industri) 5 utvandrare per 1000 innevånare.

Av de hakarpsbor som reste 1923 var 29 manliga och 3 kvinnliga, den äldste var 31 år gammal och de övriga mestadels mellan 22 och 26 år. Med undantag för ett par äkta makar var alla ogifta.

De tidigare nämnda restriktionerna i USA innebar att 20 042 svenskar fick invandra på ett år. Denna kvot var fylld i slutet av april 1923. Då kunde man i tidningen läsa en notis där det omtalades att ingen svensk fick landstiga i Amerika under maj och juni. Ny kvottilldelning skulle det bli den första juli, eftersom året i detta avseende räknades från 1/7 till 30/6. För en del av de som redan hade löst biljett kom denna annons som en kalldusch:

AMERIKARESANDE

PER ÄNGAREN "STOCKHOLM" den 12 maj 1923.

Då amerikanska regeringen ytterligare begränsat antalet svenskfödda passagerare, som får landstiga under maj månad kan endast ungefär hälften av de för

ångaren Stockholm anmälda passagerarne befodras med denna lägenhet. Vi uppmana därför var och en, som kan uppskjuta sin resa till senare lägenhet att så göra och underrätta oss därom.

Tiden tillåter icke meddelande per post, varför vi på detta sätt måste underrätta passagerarne.

SVENSKA AMERIKA LINIEN

Man kan förmoda att restriktionerna bromsade en del av de som annars skulle ha utvandrat. Men även själva biljettpriset bidrog säkert till att bromsa utvandringen. Priset för en enkel resa Göteborg—New York var enligt flera annonser 385 kr och vem som helst kunde väl inte skrapa ihop — eller låna — så mycket pengar när nästan alla gick arbetslösa.

Under 1924 hade tillgången på arbete här hemma blivit bättre och det året minskade utvandringen till endast fem resande. Året därpå reste åtta, en hakarpsbo reste 1927 och tre gav sig iväg 1928. Däremot var året 1929 helt fritt från emigranter för Hakarps del.

När man talar om orsaker till utvandringen kan man under 1920-talet inte komma ifrån att lägga politiska aspekter på emigrationen. Den djupa förnedring som de stenknackande nödhjälpsarbetarna måste ha känt och det svåra ekonomiska läge — för att inte säga nöd — som de arbetslösa upplevde resulterade självfallet i ett starkt missnöje med det svenska samhället. Marknadskrafternas klart visade oförmåga att hålla full sysselsättning beredde en tacksam jordmån för det socialistiska budskapet. Många hakarpsugdomar anslöt sig (till sina gudfruktiga föräldras sorg) till någon av de socialistiska föreningarna i "det röda Hakarp". Samhällets otillräckliga insatser för att bereda meningsfullt arbete åt de arbetslösa och dessas oförmåga att kunna påverka sin situation (den som inte kunde betala sin skatt hade heller inte rösträtt), bidrog säkert till att utvandringen till Amerika diskuterades bland de socialistiska ungdomarna. Inslaget av socialister bland 1920-talets hakarpsemigranter var påfallande.

För de yngre av Krönikans läsare kan det kanske verka osannolikt att ungdomar med socialismen som ideal kunde tänka sig att lämna

ångaren Stockholm anmälda passagerarne befodras med denna lägenhet. Vi uppmana därför var och en, som kan uppskjuta sin resa till senare lägenhet att så göra och underrätta oss därom.

Tiden tillåter icke meddelande per post, varför vi på detta sätt måste underrätta passagerarne.

SVENSKA AMERIKA LINIEN

Man kan förmoda att restriktionerna bromsade en del av de som annars skulle ha utvandrat. Men även själva biljettpriset bidrog säkert till att bromsa utvandringen. Priset för en enkel resa Göteborg-New York var enligt flera annonser 385 kr och vem som helst kunde väl inte skrapa ihop — eller låna — så mycket pengar när nästan alla gick arbetslösa.

Under 1924 hade tillgången på arbete här hemma blivit bättre och det året minskade utvandringen till endast fem resande. Året därpå reste åtta, en hakarpsbo reste 1927 och tre gav sig iväg 1928. Däremot var året 1929 helt fritt från emigranter för Hakarps del.

När man talar om orsaker till utvandringen kan man under 1920-talet inte komma ifrån att lägga politiska aspekter på emigrationen. Den djupa förnedring som de stenknackande nödhjälpsarbetarna måste ha känt och det svåra ekonomiska läge — för att inte säga nöd — som de arbetslösa upplevde resulterade självfallet i ett starkt missnöje med det svenska samhället. Marknadskrafternas klart visade oförmåga att hålla full sysselsättning beredde en tacksam jord-mån för det socialistiska budskapet. Många hakarpsugdomar anslöt sig (till sina gudfruktiga föräldras sorg) till någon av de socialistiska föreningarna i "det röda Hakarp". Samhällets otillräckliga insatser för att bereda meningsfullt arbete åt de arbetslösa och dessas oför-måga att kunna påverka sin situation (den som inte kunde betala sin skatt hade heller inte rösträtt), bidrog säkert till att utvandringen till Amerika diskuterades bland de socialistiska ungdomarna. Inslaget av socialister bland 1920-talets hakarpsemigranter var påfallande.

För de yngre av Krönikans läsare kan det kanske verka osannolikt att ungdomar med socialismen som ideal kunde tänka sig att lämna

Sverige för att bosätta sig i USA. Men helt visst var det så att "Staterna" ansågs som ett frihetens land för alla som var missbelåtna med regimen i sitt hemland. Amerikas anseende som världens största och äldsta demokrati var obestridligt. I detta avseende kan det vara anledning att citera ur Vilhelm Mobergs bok *Den okända släkten* som utkom 1950:

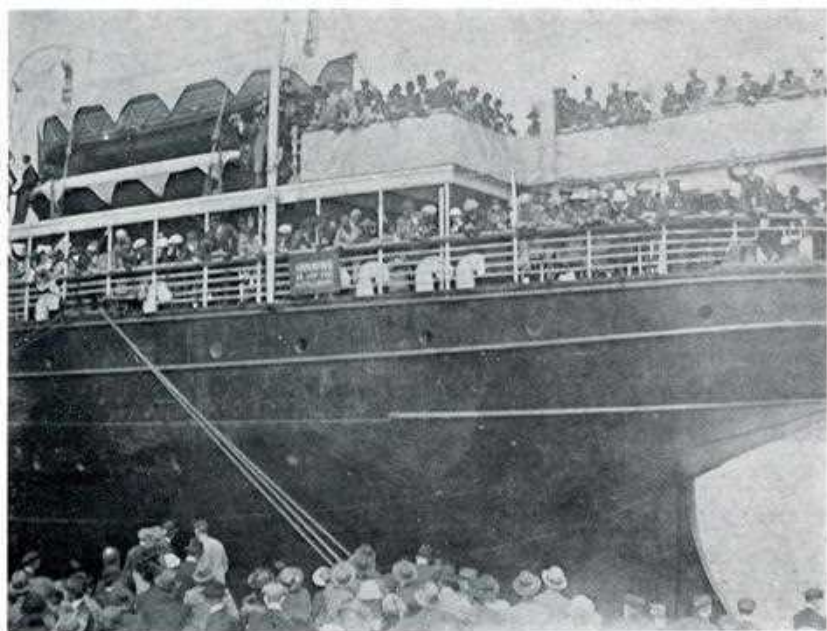
"Vi har fått över till Amerika en del av den gamla världsdelens bästa folk: upprorsmännen, trotsarna, frihetsmännen — — — — — De flydde undan kejsarliga och kungliga enväldshärskare efter de misslyckade upprorsrörelserna år 1848, de flydde undan Hitler på 30-talet, de flyr idag undan Stalin. — — — — — Med Förenta Staternas folk har förenats mer än en million svenskar och deras efterkommande intill fjärde och femte släktled. Vi kan vara tillfreds med att våra stamfränder assimilerats just av detta folk, som i dag framstår som den mänskliga frihetens mäktigaste värn på vår jord."*

Amerikabiljetten kunde man köpa av Carl Ström på Norra Parkgatan 17 i Huskvarna som representerade Svenska Amerika Linien. Man kunde också göra affär med Carl Hallin på Norra Esplanaden 18 — han sålde åt Skandinavien-Amerika Linien. Ville man skicka efter biljetten per post kunde man skriva till någon av de andra bolagen som regelbundet annonserade i vår lokalpress: Hvita Stjärn Linien, Cunard Ancor Linierna, Norska Amerika Linien, United States Linies eller någon annan linje.

not.

I en andra upplaga av boken som kom ut 1968 har författaren gjort ett tillägg där det bl. a. heter: "Och vid denna tid (1950) såg jag alltså Förenta Staterna som den mänskliga friheten mäktigaste värn på vår jord. Så framstod ovedersägligen Anförvanternas land för mig år 1949, när detta skrevs; i det dåvarande läget i världen fanns det full täckning för karaktéristiken. Det finns det inte år 1968. Tjugo år efteråt har så omvälvande tilldragelser inträffat i världspolitiken, att även USA framstår som en aggressiv makt. — — — — —"

Förenta Staterna är inte längre det land, till vilket rebeller och upprorsmän flyr. Just denna människokategori lämnar istället idag USA och går i landsflykt till Kanada och Europa."



Amerikalinjens Kungsholm lämnar Göteborg midsommardagen 1923. På översta däck står Herbert Rosén från Ebbes som hade Denver Col. som resmål. På däck under finns Eric Olsson från Ebbes och hans fru Agnes, som varit på besök i Eric Olssons föräldrabem.

Foto: Per Svanberg.

Hakarpsborna började i regel utresan i Göteborg, men det förekom också att de startade resan från någon annan hamn, t. ex. Kristiania i Norge.

I Amerika var svensk arbetskraft efterfrågad. De flesta hakarpsungdomarna fick anställning vid industrin och en förhållandevis god standard. Andra fick förmånliga jobb i andra branscher. Ett par dukade under alldeles. Under den stora depressionen i U S A, som började 1929, blev många hakarpsungdomar utan arbete. Säkerligen fick dessa fara mycket illa.

Självfallet hamnade tjugotalets utvandrare på olika platser i Staterna och i skilda miljöer. Nu efteråt kan man konstatera att de hakarpsbor som utvandrade på tjugotalet och som nu bor i USA har

en ställning som ganska mycket påminner om den standard deras i Sverige hemmavarande syskon åtnjuter.

Låt oss följa några av våra utvandrares öden:

Rosell Brothers.

Från Edstorp utvandrade tre bröder Rosell. Medlemmarna av denna familj var kända för att kunna lite av varje när det gällde hantverk. Att gjuta grunden till ett hus eller att gräva en brunn var för dem lika vanliga sysselsättningar som att slakta en gris eller måla ett hus. Knappast någon sysselsättning var dem främmande.

År 1923 reste Carl (1923/5)* till Amerika. Han slog sig ned i Jamestown där han försörjde sig som grov- och diversearbetare. När han var hemma i Hakarp på besök 1928 nämnde han till sina anhöriga att han snart skulle flytta hem till Sverige igen. Något måste väl ha kommit emellan ty det dröjde hela arton år innan han uppenbarade sig hemma i Hakarp — 1947. Som mångkunnig diversearbetare tjänstgjorde han sedan några år på Eböes Bruk. Sjuttio år gammal gifte han sig med en ungdomsbekant och bosatte sig i Vageryd, där han slutade sina dagar 1963 — 71 år gammal.

På hösten 1923 reste Conrad Rosell (1923/27). Mångkunnig som han var fick han jobb som byggnadsarbetare med speciell inriktning på det elektriska. Conrad hade mycket lätt för att lära sig språk och var en hängiven esperantoanhängare. Sin hemvist fick han i Michigan — i en stad som heter Flint. Conrad omkom vid en bilolycka i U S A.

I sina bröders "spår" reste Axel Rosell (1924/1) i början av år 1924. I Jamestown hade han ju sin broder Carl (Charles) och där slog sig även Axel ned. Han tog anställning som möbelsnickare, gifte sig och fick en son och två döttrar. Han levde i Jamestown

not.

Siffror inom parentes innebär att vederbörande person kan återfinnas i den förteckning över utvandrare som var införd i 1972 års Hakarps Krönika. Siffrorna utvisar utvandringsår och hänvisningsnummer.

Beträffande vissa av emigranterna stämmer inte personens förnamn med förteckningen. I detta avsnitt har utvandrarens rätta tilltalsnamn använts — förutsatt att detta har varit känt.

till 1975. Hans änka Olga, från trakten av Åseda, var senaste sommaren (1976) på besök i Sverige och passade då på tillfället att besöka sin svägerska, Senta Rosell i Bäckalyckan, som hon så länge brevväxlat med men aldrig träffat personligen.

Syskonen Vallerius.

Av gjutare Vallerius elva barn utvandrade sex till Amerika. När de första gav sig iväg bodde familjen i Huskvarna men flyttade senare till Egna-Hem. Alla skulle således inte räknas till Hakarps utvandrare, men för att få en mera fullständig bild av familjens utvandring presenteras här alla sex.

Aldsta dottern Rut reste år 1900, endast femton år gammal — hon passade på tillfället att fylla år mitt ute på Atlanten. Rut hade plats i hushåll på olika håll i Colorado och i Californien, för att så småningom få tjänst hos en miljonär Armstrong i Chicago. Här trivdes Rut bra och när hon 1946 flyttade hem till Sverige hade hon vistats i U S A hela 46 år.

Fem år efter Ruts utvandring reste hennes broder John Vallerius. Även han firade sin femtonårsdag ute till havs. John tog anställning hos släktingar i Boston som hade ett bageri och där arbetade John som bagare i tretton år tills han avled ganska ung, år 1918.

Lindor Vallerius reste till Boston år 1910. Han fick arbete på en metallfabrik som ägdes av en släkting. Efter ett par år kom han hem på besök i Sverige, träffade den kvinna som skulle bli hans hustru och gjorde en försenad värnplik. Han stannade i Sverige tio år varefter han och hustrun anträdde resan till Chicago igen. Här fick han anställning på en symaskinsfabrik och jobbade där till 1935, då han återvände till Sverige. På själva midsommarafton steg han iland på svensk mark. I sin hemstad fick han arbete på Huskvarna Vapenfabrik. Han avled år 1940.

System Vega reste sexton år gammal år 1919. Även hon slog sig ned i Chicago. Hon blev gift med en snickare Anderson som hade svenskt påbrå och talade god svenska. Efter några år köpte makarna Anderson en farm i Port Wing, Wisconsin. Vega avled 1937 och efterlämnade en son som är pastor i Chicago och en son som har en bilverkstad i Californien. Båda sönerna deltog i senaste världskriget.



Carl och Anton Vallerius i Chicago.

År 1923 reste ännu en Vallerius — Carl (1923/2). Han hörde till de ungdomar som varit med om att bygga Ädalsvägen. I likhet med tre tidigare Vallerius kom han att bo i Chicago. Där tjänade han sitt levebröd som svarvare, bl. a. på en fabrik som tillverkade telegrafutrustning — Telepipe Linies Corp. En tid var han byggnadsarbetare och en omgång var han trädgårdsmästare. Carl gifte sig i Amerika med en svensk flicka. Han kom till Sverige 1966 efter 43 år i U S A. Nu är han pensionär och bor i Huskvarna.

Efter att ha gått på nödhjälpsarbete på Smedstorpssvägen reste tjugofyraårige Anton Vallerius (1924/4) på hösten 1924 med Grips-holm från Göteborg. Han hade köpt biljetten hos Karl Ström i Huskvarna, för 385 kronor. Även för Anton var Chicago resmålet och där fick han anställning i byggnadsbranschen. Efter en tid följde han med en firma som hade specialiserat sig på att bygga trottoarer. Detta var ett hårt arbete när solen gassade och ingen skugga gick att uppbringa — många fick värmeslag. Anton bytte arbete och kom till samma fabrik som sin bror Carl, där han blev hopsättare av

telegrafmaskiner. Här fick Anton erfara hur det kunde gå till ute i stora affärsvärlden. Firman bytte ägare och all personal fick slut. Alla avskedades inom loppet av 24 timmar — ingenjörer, förmän, arbetare och tjänstemän. Alla fick gå. Anton var således arbetslös och fördrev tiden med att vandra i Chicagos utkant. Men i Amerika var tydligen allt möjligt. En bil stannade och Anton tillfrågades om han sökte arbete. Anton fick följa med in i bilen och under samtalet visade det sig att frågaren var distriktschef vid Chicagopolisen. Hakarpsynglingen tillfrågades om han ville bli polisman och han tackade ja. En tids praktik och utbildning följde och Anton var polis i världsstaden Chicago. Troligen var det Antons resliga figur (182 cm i strumplästen) som hade intresserat polischefen och kanske bidrog Antons lugna och hederliga utseende också. En och annan smäll fick väl Anton ta emot på tjänstens vägnar, men dessemellan hade jobbet också sina fördelar. Efter en tid vid Chicagopolisen fick han ett förmånligt erbjudande om att bli privat vaktman åt den millionär Armstrong, som redan tidigare hade Rut Vallerius som kokerska. Armstrong hade två chaufförer och sex personbilar. Hans hus vaktade Anton i två år, så fick han en dag meddelande att hans syster i Port Ving hade blivit sjuk. Då lämnade Anton sitt arbete hos millionären och reste upp till sin svåger i Wisconsin för att hjälpa honom med jordbruket. Han besvärades emellertid av en skada i ryggen, som han hade ådragit sig under polistjänsten. Han hade under ett handgemäng fått en kraftig spark och ryggbesvärerna tilltog. Anton fick söka sjukhusvård och opererades. När han var frisk igen slog han sällskap med sin broder Lindor och reste hem till Sverige år 1935. Hemkommen till Huskvarna fick han anställning på Junex som pressare, men 1942 sökte han in på Vapenfabriken. Som pensionär och bosatt i Huskvarna har han nu tillfälle att i lugn och ro tänka tillbaka på sitt händelserika liv därute i den stora världsstaden Chicago.

Greens pojkar.

Till de utresandes skara sällade sig tre av Ellen och Ernst Greens elva barn.

Nittonårige Jim (1922/9) reste i december 1922 med Drottningholm. Efter ett kortare uppehåll i Renovo Pennsylvania och med ar-



Edgard, Tore och Jim Green i Jamestown.

bete i lokstallarna för Jim vidare till Jamestown. Här fick han anställning på en fabrik som tillverkade metallfönster.

Hans broder Tore Green (1923/26) kom till Jamestown på hösten 1923. Liksom många andra svenskar kom också han till metallfönsterfabriken. Jamestown var då en verklig svenskstad, det beräknades att 17 procent av dess befolkning var svenskar. Smälningar fanns det gott om och det berättas att vid en fest i en av de många svenskföreningarna i Jamestown uppskattades antalet närvarande Hakarps- och Huskvarnabor till 50 stycken. Svenska språket talade man dagligen och den genuina huskvarnadialekten bevarades och kan fortfarande förnimmas hos en del av "de våra". Ett trivsamt och glatt umgänge förekom bland ungdomarna som så väl kände varandra från hembygden. Flera av grabbarna hade spelat boll tillsammans i Huskvarna I F och här ute i Jamestown träffades de på fotbollsplanerna. "The Red Swedes" och ett par andra svenska lag i Jamestown innehöll flera spelare som hade lärt boll hemma i Vapenstaden. Äkta amerikaner är ju inte kända för så stort fotbollsintresse, men bland invandrarna var sporten så mycket populärare

och många invandrarelag bildades. Före detta H I F-grabbar fick spela mot engelsmän, tyskar, italienare och irländare.

I detta äkta Huskvarna-sällskap hade alltså Jim och Tore Green hamnat och de störtivdes. Det kändes knappast att man bodde i ett främmande land när man hade så många gamla vänner omkring sig. År 1929 fick de sällskap av ännu en broder — Edgard — som hade fått arbete på verktygsfabriken Crescent Tool Co. i Jamestown. Han hade några år varit bosatt i Stockholm innan han emigrerade.

Men de goda tiderna varade inte längre än till 1929. Då kom depressionen. Under flera år, med början 1929, fick Tore Green känna på hur det var att få arbeta endast ett par dagar i veckan. Så illa hade han inte drabbats under de svåra åren 1921—23 hemma i Huskvarna, då han egendomligt nog hade haft full sysselsättning.

Längre fram på 30-talet återkom äntligen de bättre tiderna och därmed arbetstillfällena. Men på 40-talet gick U S A med i andra världskriget och Edgard som fortfarande var ganska ung och ogift blev inkallad till krigsmakten. Under invasionen i Normandie deltog han i general Pattons pansarstyrka som så framgångsrikt medverkade till befrielsen av Europa. Edgard hade lyckan att komma från kriget med livet i behåll, men efter kriget omkom han 1947 i en bilolycka.

Tore, som hade gift sig med en dalkulla, flyttade 1937 till Miami i Florida, där han reste omkring och monterade metallfönster. Numera är han pensionär och bosatt vid Cape Kennedy. Han har två barn i Florida och ett i Californien.

Jim Green blev bofast i Jamestown och gifte sig med en svensk-ättling. De har två söner som i likhet med Jim bor i Jamestown. Deras dotter är gift och bosatt i Moline, Illinois.

Både Jim och Tore Green kan räknas till de utvandrare som har hembygden kär och vi här hemma i Hakarp har åtskilliga gånger glatt oss åt att se dem som gäster i sin gamla barndomsbygd.

Några ungdomar från Egna-Hem.

Utöver de Egna-Hemsungdomar som tidigare är nämnda beslöt sig ytterligare några för att pröva lyckan på andra sidan Atlanten. Flertalet av dessa hade fått känna på nödhjälpsarbete under den svåra depressionen i hembygden.

Artonårige John Sigbert Bergström (1922/2) reste ut våren 1922. Han slog sig ned i Chicago, där han fick arbete i restaurangbranschen. John Sigbert avled ogift 1961 — 57 år gammal.

Malin och Johan Gustavssons son Mauritz (1923/3) på Fageräng 7 reste våren 1923 även han med Chicago som mål. Där blev han verkmästare på en verktygsverkstad i en flygplansfabrik. Mauritz var inte mer än 54 år gammal när han avled 1951 efterlämnande änkan Anna Råhlin, bördig från Huskvarna.

En som redan hade gjort 14 resor över Atlanten när han som tjugotvååring beslöt sig för att bosätta sig i Amerika var Edgard Meurling (1923/7). Anledningen till att han hade korsat Atlanten så många gånger var att han tjänstgjort som serveringsman i andra-klassen på M/S Drottningholm. När han 1923 hade rest som passagerare tog han anställning en tid i New York och senare i Warren



Hakarpsbor träffas hos John Moberg på hans sommarställe i Michigan år 1935. Fr. v. Eric Randau, John Moberg och Mauritz Gustavsson.

Pennsylvania. Han arbetade dels som svetsare och dels som svarvare och var också med om den besvärliga depressionen i U S A 1929—30 då fabriken erbjöd arbete två, tre dagar i veckan. Edgard bodde i Amerika i nio år och hann under tiden gifta sig. Han kom hem till Sverige 1932 och började arbeta på H. V. A. Numera är han pensionär och har sin bostad i Huskvarna.

Artur Pettersson (1923/10) från Fageräng 1 hörde till de många ynglingar som hade fått prova hur det var att gå på nödhjälpsarbete och även hur det var, att vara helt arbetslös hemma i Hakarp under de svåra åren. Han reste till Amerika våren 1923 och tog arbete som svarvare på en verktygsfabrik i Jamestown, senare arbetade han som målare för att efter ytterligare en tid återvända till industrin denna gång som revolver svarvare. Han gifte sig med en holländsk flicka och de har en son i Jamestown och en dotter i Georgia. Artur är nu pensionär och bor i en egen stuga i Jamestown.

Per Enok och Lotta Malmros på Fageräng 5 fick se två av sina "friställda" söner anträda den långa resan till Amerika. Tjugooåriga John (1923/14) reste på försommaren 1923. Hans 3 år äldre broder Sven (1923/31) reste tredjedag jul samma år. Sven fick anställning som industriarbetare i Jamestown. Efter tretton år i Amerika drabbades han av ohälsa och avled 1936 — endast 36 år gammal. En son till honom är fiskeritillsyningsman och bor i Jamestown. John hade anlänt till Boston med "Oscar II" från Kristiania i Norge. Med på resan var ett nittiotal andra svenskar vilka dock skildes till olika delar av Amerika. John begav sig till Renovo i Pennsylvania där han träffade Egna Hems-grabben Jim Green. Här fick John jobb på lokomotivverkstaden men stannade endast en kortare tid. Därefter försökte han sig på olika arbeten och hamnade även mitt i depressionen, då han fick finna sig i att stå och köa för att få en kopp soppa. De dåliga tiderna gav dock med sig och John fick så småningom anställning på ett ritkontor i byggnadssmidebranschen. Firman hade sitt kontor i Kewanee Illinois. John reste mycket i sitt arbete och kom att besöka alla stater i Unionen, utom Alaska. Efter fyrtioåttio år i Amerika kom han hem 1971 och bosatte sig i Huskvarna. John Malmros slutade sina dagar 1972. Hans änka Ester flyttade till Hakarp och bodde där till hösten 1976 då hon återvände till U S A och bosatte sig i Jamestown, där hon har så många vänner.

I augusti 1924 kom Titus Bergström (1924/3) till Amerika. Genast han kom fram fick han anställning på ett brobygge där hans farbror var arbetsledare. Genom att gå på kvällskurser, i New Jersey, förkovrade han sig en hel del och kunde ganska snart ta anställning som rörläggare och resemonter. I åtta år stannade han i Amerika och återvände sedan till Huskvarna 1932. Han anställdes på Vapenfabriken och arbetade där tills han fick pension. Titus Bergström avled 1972 och var då 77 år gammal.

Bland de fåtaliga kvinnor som emigrerade från Hakarp på 20-talet var Sara Jernell från Egna Hem. Hon gifte sig med Henry Carlsson från Huskvarna som hade rest över ett par år tidigare. Han var ingenjör och chef på ett ritkontor. De bosatte sig i New Port i Virginia. Sara Jernell avled 1950, endast 47 år gammal.



Hakarpsynglingar i Jamestown. Från v. med X markerade: Arthur Petersson, Fageräng, Tage Olsson, Ebbes, Jim Green, Fagerslätt, John Malmros, Fageräng, Tore Green och sist Sven Malmros. Stående framför Sven Malmros är "Tärta" Johansson från Huskvarna.

Syskonen Lönn från Ebbes.

Hur flera medlemmar ur en släkt slog sig ned i samma amerikanska ort kan syskonen Lönn från Ebbes utgöra exempel på.

Som nämndes i förra årets Krönika hade Märta Lönn (1913/6)

bosatt sig i Rockford Illinois. År 1920 när hon var hemma i Hakarp på besök fick hon med sig sin syster Alva (1920/3) som också stannade i Rockford där hon efter en tid gifte sig med en västgöte, möbelsnickaren Eskil Karlsson från Svenljunga. Släkten hemma i Hakarp och Huskvarna kunde sommaren 1976 glädja sig åt ett besök av Alva, som fortfarande är bosatt i Rockford. Hennes syster Märta hade avlidit 1969.

År 1923 kunde Märta och Alva hälsa sin broder Vilhelm välkommen till Rockford. Liksom så många andra prövade Vilhelm på olika slags arbete. En tid försörjde han sig som privatchaufför och senare tog han anställning vid en mekanisk verkstad. Som sjuttioårig pensionär är han, liksom sin svenskbördiga hustru Harriet, fortfarande boende i Rockford.

Systemen Louise Lönn reste till Rockford 1927 där hon togs emot av ett flertal släktingar, däribland Märta, Alva och Vilhelm Lönn samt fastern Anna Elisabet Ekebon (1909/2) med make och tre barn, vilka också bodde i Rockford. Louise fick plats som second-girl



*Rockford i Illinois blev Lönnarnas stad framför andra.
Fr. v. Vilhelm Lönn, Märta och Alva, sittande Sigrid och Louise.*

(i familj). Hon stannade i Amerika fem år och kom hem till Hakarp 1932.

Nittonåriga Gunvor Lönn, som var dotter till Alva, reste över till U S A 1936 för att förenas med sin moder i Rockford. Som gift hette hon Frank, men är nu änka och boende i den stad som släkten Lönn tydligen utvalt som sin egen — Rockford.

Syskonen Lönn härstammar på sin moders sida från utvandrarsläkten Snygg och de har därför en ganska stor släkt även i andra delar av Staterna.

"Betania-Anderssons."

Vaktmästaren i Betania, Theodor Andersson, och hans maka hörde också till de som fick säga farväl till tre söner som hade bestämt sig för att åka till Amerika.

Artonåriga Bertil Andersson (1920/4) reste 1920 och möttes i New York av sin morbroder C G Ljungqvist (från Sjöbacken), som varit i Amerika sedan 1913. Bertil fick arbete på en fabrik som tillverkade klockor. Han hade dock inte så god hälsa varför han reste till sitt hem i Hakarp 1924. Han avled en tid efter hemkomsten.

Erland Andersson (1921/2) reste med M/S Stockholm 1921 och slog sig ned i New York. Efter diverse arbeten fick han anställning som tjänsteman på telefonbolaget Bells kontor i New York. Efter en anställningsperiod på 42 år i samma firma njuter han nu sitt otium som pensionär i New York. Sistlidna sommar (1976) var han hemma i Sverige och hälsade på sina släktingar i Huskvarna.

En tredje "Betaniapojk" Karl Andersson reste till Amerika 1925 och tog arbete i New York som chaufför. Han flyttade hem till Sverige 1931.

Fyra bröder Randau.

Till de många beundransvärda familjerna i Ebbes måste man absolut räkna den på Skönelund — August och Selma Randau med sina tio barn. Fyra av barnen sökte sig till Amerika.

Äldste sonen Helge reste i april 1911. Han bosatte sig i Chicago och blev gift med en flicka från Blekinge. De fick en son och en dotter. Sonen Ralf bor i Illinois. Dottern Florence, som är gift med

tågklarerare och bor i Minneapolis och Axel, som föddes några månader sedan pappan hade rest till Amerika, är anställd inom rymdforskningen och bor strax utanför Minneapolis. Föräldrarna Sven Valborg och Ida Jonsson avled på 1950-talet. Majken var sommaren 1976 på besök i Sverige och hedrade även sin hembygd med ett besök. Hon återsåg då, efter mer än femtio års bortvaro, de platser där hon lekt som barn. Självfallet färdades hon också Ådalsvägen där hennes far, Sven Valborg Jonsson, gått på dåligt betalt nödhjälpsarbete och där troligen idén till utvandringen föddes och mognade.

Slutord.

Den stora utvandringen till Amerika avstannade i början av 1930-talet. Om någon i dag uppsöker pastorsexpeditionen med avsikt att utvandra till främmande land betraktas detta som något sensationellt. De förhållanden som orsakade emigrationen från gamla Sverige finns inte längre. På mindre än trettio år omvandlades vårt fattig-Sverige till ett välfärdsland. Från att ha varit en utvandrarnation har vårt land på kort tid blivit ett attraktivt invandrarland.



En del av utvandrarna blev stamfäder för en stor svenskamerikansk släkt. Här ses Lena Jobansdotter från Ammarp (1867/1) på sin 75-årsdag år 1914, omgiven av barn och barnbarn ute i Minnesota.

Folk från skilda länder söker sig till vårt land, där de väntar sig finna en fristad undan svårigheter av olika slag. De svensk-amerikaner som kommer till oss på besök finner ett Sverige som, i fråga om välbefindande och trygghet, har hunnit ifatt eller t. o. m. gått förbi U S A.

Av de hakarpsbor som lämnade Sverige för att bosätta sig i Amerika kom en del hem. Andra stannade kvar och bildade familj. En del av dem blev stamfäder åt en ganska stor svensk-amerikansk släktgren. Svenska språket och svenska seder omhulldades säkert av den första generationen i Amerika. Lite av språket och traditionerna fördes väl i arv till barnen, men den tredje generationen har i regel tappat bort de mesta tecknen på sin härkomst. De som tillhörde första generationen svensk-amerikaner gifte sig oftast med partners som talade deras eget språk — svenskan. Deras avkomlingar har inte i samma utsträckning gift sig med svenskättlingar. Självfallet har därför svenskheten uppblandats och försvagats allt efter som generationerna har växlat. Förmodligen kommer denna utveckling att fortgå och banden mellan släkten i Sverige och anförvanterna i Amerika blir därigenom allt svagare.

De muntliga berättelserna från emigranterna själva kommer en gång att bli helt bortglömda — om de inte nedtecknas. Brev och fotografier kan sparas från generation till generation — men endast om intresset finnes. Det är därför angeläget att intresset för utvandrarnas historia tillväxer — på båda sidor om Atlanten — så att inget av det material som ännu finnes går förlorat.

Det är vår förhoppning att denna serie om utvandringen från Hakarp skall medverka till att de hakarpsbor inte blir bortglömda som lämnade sin hembygd för att söka lyckan i främmande land.

KALLFÖRTECKNING till detta avsnitt:

Eilert: Hundra år i Huskvarna.

Göransson: Huskvarna Vapenfabrik.

Ljungmark: Den stora utvandringen.

Moberg: Den okända släkten, andra upplagan 1968.

Huskvarna-Posten, 1920-talet.

Smålands Folkblad, 1920-talet.

Kommunalfullmäktiges protokoll, Hakarp 1920-talet.

Kyrkoarkivalier, Hakarp 1920-talet.

